

FÅNGAR I UTBILDNING

En utredning om fångars deltagande
i utbildning, inlärningsfärdigheter
och -strategier samt utbildningens kvalitet

■ Leena Koski och Kaija Miettinen

BROTTPÅFÖLJDSVERKET

FÅNGAR I UTBILDNING

En utredning om fångars deltagande
i utbildning, inlärningsfärdigheter
och -strategier samt utbildningens kvalitet

Leena Koski och Kaija Miettinen

Författare: Leena Koski och Kaija Miettinen, Utbildningsstyrelsen

Ombrytning: Sirpa Ropponen, Utbildningsstyrelsen

ISSN 1458-4131

ISBN 978-951-53-2985-1(häft.)

ISBN 978-951-53-2986-8 (pdf)

Presentationsblad

Utgivare

Brottspåföljdsverket

Publikation

Vangit koulutuksessa

Selvitys vankien koulutukseen osallistumisesta, oppimisvalmiuksista ja -strategioista sekä opetuksen laadusta

Författare

Leena Koski och Kaija Miettinen

Referat

Utredningen är en del av en större nordisk utredning om fångars utbildningsbakgrund, inlärningsstrategier, inlärningssvårigheter och inlärningsfärdigheter samt inlärningsmotivation. Utbildningsstyrelsen genomförde den nationella undersökningen 1.10.2006–1.9.2007 på uppdrag av Brottspåföljdsverket.

Utredningen byggde på en enkät som skickades till fångarna. Målgruppen var de rannsaknings-, bötes- och fängelsefångar som befann sig i fängelserna vid en viss tidpunkt. Enkäten besvarades både av de fångar som deltog i utbildning och av de fångar, som inte hade deltagit i utbildning under sin fängelse-tid. En del av frågorna besvarades endast av de fångar som hade studerat eller som studerade under fängelsetiden. Det finska frågeformuläret översattes till svenska, engelska och ryska.

Att besvara enkäten var frivilligt. Fängelsets kontaktperson bokförde hur många frågeformulär som delades ut (N = det sammanlagda antalet utdelade formulär). Sammanlagt utdelades 3 185 frågeformulär, av vilka 2 269 returnerades. Svarsprocenten var 71 %. Svarsprocenten varierade i olika fängelser från 43 procent till 100 procent.

Enkäten besvarades av sammanlagt 2 269 fångar, av vilka 1 690 (74 %) avtjänade sitt straff i slutna fängelser och 579 (26 %) i öppna fängelser. Av dem som angav kön var 91 % män och 7 % kvinnor. Av de svarande var 93 % finländare och 92 % hade finska som modersmål. Andelen fångar som inte hade finska som modersmål var något större i de öppna fängelserna än i de slutna fängelserna. Av de kvinnor som besvarade enkäten avtjänade 136 (8 %) sitt straff i slutna fängelser och endast 22 (4 %) i öppna fängelser. Av dem som uppgav

slaget av dom var 83 % fängelsefångar, 12 % rannsakningsfångar och 5 % bötesfångar. De största åldersgrupperna bland dem som svarade var 25–34-åringarna (40 %) och 35–44-åringarna (27 %). Av de svarande var 18 % över 44 år.

Av de fångar som besvarade enkäten var ca 6 % helt utan utbildning eller hade inte slutfört grundskolan. Enligt en undersökning av Kumpulainen & Saari har ca 1 % av dem som gick ut grundskolan åren 2001–2005 inte något avgångsbetyg. Fångar har m.a.o. oftare än ungdomar i genomsnitt läropliktsskolan ojord. Av de svarande hade 151 personer eller 7 % gått i grundskolans påbyggnadsklass, den s.k. tionde årskursen, som är placerad vid övergången från den grundläggande utbildningen till utbildningen på andra stadiet. Av de unga som går ut grundskolan deltar i genomsnitt 1,4 % i påbyggnadsundervisningen. 247 personer (11 % av de studerande) hade deltagit i undervisning och handledning som ges åt handikappade studerande i tränings- och rehabiliteringssyfte. Antalet är betydligt större än i genomsnitt per år i den grundläggande yrkesutbildningen (ca 1 %).

11 procent av de svarande hade genomgått gymnasiestudier och 5 % hade avlagt studentexamen. Andelen som avlagt studentexamen är i fängelserna liten, om man jämför med åldersklassen 19–21-åringar, av vilka under de senaste åren över 50 % har avlagt gymnasiets lärokurs eller studentexamen. 29 % hade genomgått yrkesskola, 19 % hade avlagt en grundläggande yrkesexamen, 12 % en yrkesexamen och 4 % en specialyrkesexamen. 16 % av de svarande hade en högre yrkesutbildning. Av den åldersklass som går ut grundskolan fortsätter 39 % med yrkesutbildning (Statistikcentralen 2007). 43 % av finländarna i åldern 25–64 år har en utbildning på andra stadiet, antingen gymnasiet eller yrkesutbildning (OECD 2006). Fångarnas utbildningsbakgrund är m.a.o. i fråga om den yrkesinriktade utbildningen lägre än hos befolkningen i genomsnitt.

Under 10 % av fångarna har avlagt högskolestudier eller universitetsstudier eller examen. Jämfört med hela befolkningen är fångarnas utbildningsnivå låg, ty enligt OECD:s statistik har en dryg tredjedel av åldersklassen 16–64-åringar högskoleutbildning.

Cirka två tredjedelar (64 %) av de svarande bedriver inte studier i fängelset. Ointresset för studier och den låga utbildningsnivån sammanhänger med varandra. Den vanligaste orsaken till att man inte studerar i fängelset är att ingen lämplig utbildning har erbjudits eller att man inte har fått tillräcklig information om utbildningsmöjligheterna. Det har också förekommit osäkerhet och okunskap om studiemöjligheterna. De kvinnliga fångarna har en lägre utbildningsnivå än männen, men å andra sidan studerar kvinnorna mera under fängelsetiden.

Tillfrågade om sitt intresse för utbildning meddelade 40 % att de inte vill studera under fängelsetiden. De vanligaste orsakerna var bristfälliga studiemöjligheter, att utbildningsutbudet inte innehåller lämplig utbildning och otillräcklig information om studiemöjligheterna. En del upplever att de redan har tillräckligt med utbildning. Inställningen till utbildning är ändå positiv, eftersom bara 2 % av de svarande betraktar utbildning som onödigt. De svarande var mycket optimistiska då de bedömde sina studiefärdigheter. Bara 3 % hade enligt egen bedömning sådana inlärningssvårigheter som är ett hinder för studier.

De som deltar i utbildning bedriver i allmänhet studier som ansluter sig till yrkesutbildning (15 %). De svarande som har läs- och skrivsvårigheter studerar under fängelsetiden proportionellt sett mera än de som enligt egen bedömning inte har sådana svårigheter. De studerande som har svårigheter som anknyter till räkning och matematik, studerar mera sällan under fängelsetiden än de som inte har sådana svårigheter.

Endast 5 % av de svarande studerade i läroavtalsutbildning. Hälften av alla svarande (mer än 1 000 fångar) skulle emellertid vilja delta i läroavtalsutbildning, det finns med andra ord många fler intresserade än vad det finns möjligheter. Möjligheterna att delta i läroavtalsutbildning är betydligt bättre i de slutna fängelserna än i de öppna, även om arbetsmöjligheterna kraftigt påverkar vilka utbildningsområden som erbjuds. Utanför fängelset finns det inte tillräckligt med arbetsplatser för inläring i arbetet för studerande från öppna fängelser.

De svarandes utbildningsönskemål gällde yrkesutbildning och yrkesstudier. Mest önskades yrkesinriktade studier (26 %), yrkesexamensutbildning (14 %) och grundexamensutbildning (13 %). Knappt 5 % av de svarande önskade avlägga grundskolan. Mellan 3 och 4 % av de svarande önskade gymnasieutbildning, yrkeshögskoleutbildning eller universitetsutbildning.

De som studerar under fängelsetiden hade en positivare bild av sig själva som studerande och mindre inlärningssvårigheter av olika slag än vad man på basis av tidigare statistik och utredningar skulle kunna anta. Drygt 20 % av fångarna hade enligt utredningen inlärningssvårigheter. Något fler hade svårigheter med räkning och matematik, ca 10 procent hade mycket svårigheter och ca var tredje fånge lite svårigheter. Kvinnorna hade mer svårigheter med räkning och matematik än männen och de bedömde också sin förmåga som svagare. När det gäller läs- och skrivsvårigheter var situationen den motsatta.

En dryg tredjedel av fångarna bedömde sina färdigheter att använda datateknik som dåliga eller mycket dåliga, och endast en femtedel bedömde dem som goda. Svarande med inlärningssvårigheter eller låg utbildningsnivå bedömde oftare än de övriga svarandena den egna förmågan att använda datateknik som dålig. De som hade genomgått yrkesinriktade studier bedömde emellertid i genomsnitt sin förmåga att använda datateknik som god eller ganska god.

Avsaknad av möjligheter att använda dator medförde ofta problem i studierna. Också flyttning till ett annat fängelse och otillräcklig tillgänglighet till litteratur, upplevdes som ett problem av många.

Endast hos en fjärdedel (23 %) av dem som enligt egen bedömning har lite eller mycket inlärnings svårigheter har inlärnings svårigheten testats. 60 % av de svarande hade fått hjälp för sina inlärnings svårigheter och 15 % hade fått specialundervisning i någon form. I genomsnitt får ca 9 % av alla yrkesstuderande specialundervisning, så antalet fångar som får specialundervisning är större än inom yrkesutbildningen i genomsnitt. I den grundläggande utbildningen får 22 % specialundervisning i något skede och i någon form, så jämfört med den siffran är andelen specialundervisning hos fångar inte stor.

Cirka hälften av de studerande hade en positiv bild av sig själva som studerande och endast ca var tionde studerande upplevde sig själva som klart dåliga studerande. Den tidigare utbildningsbakgrunden inverkar på hur de som studerade under fängelsetiden såg på sig själva som studerande. Ju högre utbildningsbakgrunden var, desto positivare i genomsnitt bedömde de studerande sig själva som studerande. Studerande som hade mycket läs- och skrivsvårigheter eller svårigheter med räkning och matematik, hade en klart sämre bild av sig själva som studerande än i genomsnitt. Också unga studerande bedömde sig själva som dåliga studerande oftare än de övriga. Därför vore det viktigt att ägna uppmärksamhet åt att förbättra basfärdigheterna.

Största delen av de studerande betraktade fängelseundervisningen som nyttig och nyttan var för många en orsak till att börja studera. För ca två tredjedelar av de svarande var viljan att lära sig något nytt och få nya kunskaper samt viljan att göra något förnuftligt och nyttigt under fängelsetiden en mycket viktig motivation till att börja studera. Att skapa sociala kontakter, vänner i skolan och uppmuntran att börja studera var för ett ganska litet fåtal viktiga argument för att börja studera i fängelset. Dessa faktorer hade en viss betydelse för ca en tredjedel av de svarande. Speciellt de studerande som hade mycket läs- och skrivsvårigheter eller svårigheter med räkning och matematik angav möjligheten att lära sig något nytt och nyttan som viktiga orsaker till att börja studera. För dem spelade sociala eller situationsbundna faktorer en liten roll. Däremot betonade studerande som inte hade dessa problem de sociala faktorerna. Största delen av de studerande (över 70 %) upplevde att studierna är intressanta och nyttiga. De som studerade i slutna fängelser var i genomsnitt oftare av denna åsikt än de som studerade i öppna fängelser.

Av de faktorer som ansluter sig till förändring och påverkan av den egna framtiden var för ca två tredjedelar av de svarande viljan att efter frigivningen bättre behärska sitt liv en mycket viktig orsak till att börja studera. Också möjligheten att lättare få arbete och att undvika brott efter frigivningen var för största delen av de svarande viktiga orsaker till att börja studera under fängelsetiden.

Största delen av de studerande var nöjda eller i huvudsak nöjda med utbildningens kvalitet och dess olika delfaktorer i fängelseundervisningen. Endast ca var femte svarande var missnöjd eller delvis missnöjd med utbildningens kvalitet. Studerandena i de öppna läroanstalterna hade en positivare bild av undervisningens kvalitet än studerandena i de slutna fängelsererna. Studerande som hade mycket problem med att läsa och att skriva, hade en negativare bild av undervisningens kvalitet jämfört med de övriga studerande.

Anspråksnivån var enligt de studerande allmänt taget lämplig eller i huvudsak lämplig. Andelen föreläsningar och grupparbete var lämplig och merparten betraktade inte heller de enskilda ämnena som alltför krävande. Enligt kvinnorna var anspråksnivån i genomsnitt lämplig, männen däremot, liksom också de studerande som hade inlärnings svårigheter och de studerande som endast hade fullgjort läropliktsskolan, betraktade den som något för hög.

Största delen av de studerande (70–80 %) använde enligt egen bedömning effektiva inlärnings tekniker och stilar. De strävade efter att förstå helheter och stannade upp för att reflektera över det lästa, kombinerade ny kunskap med sådant som de visste från tidigare, försökte minnas så mycket fakta som möjligt när de förberedde sig för prov och önskade att undervisningen skulle ge dem utmaningar så att de kan lära sig nytt.

Nyckelord

Fångars utbildning, fångars inlärningsstrategier och -färdigheter, fängelseundervisningens kvalitet

Seriens namn	ISSN	ISBN
Brottspåföljdsverkets publikationer	1458-4131	978-951-53-2986-8

Antal sidor	Språk	Förlag	Distribution
138	Finska	Brottspåföljds- verket	Brottspåföljds- verket

Presentation

Publisher

Criminal Sanctions Agency

Publisher name

Makers

Vangit koulutuksessa

Leena Koski and Kaija Miettinen

Selvitys vankien koulutukseen osallistumisesta, oppimisvalmiuksista ja -strategioista sekä opetuksen laadusta

Summary

The survey is part of a joint Nordic study on the educational background and the learning strategies, difficulties, abilities and motivation of prisoners. The Finnish National Board of Education carried out the survey in Finland between 1 October 2006 and 1 September 2007 by the order of the Criminal Sanctions Agency.

The survey was based on a questionnaire given to prisoners. The target group consisted of remand, fine default and sentenced prisoners who were in prison at certain time. The questionnaire was answered by both prisoners who participated and prisoners who did not participate in education during their prison term. Some questions were only answered by prisoners who studied or had studied during their imprisonment. The questionnaire was translated into Swedish, English and Russian.

Answering the questionnaire was voluntary. The contact people in the prisons kept a list of how many forms were distributed (N = distributed forms in total). The total number added up to 3 185 forms of which 2 269 were returned. The response rate was 71%. The rate varied between different prisons from 43 to 100 per cent.

The questionnaire was answered by 2 269 prisoners of whom 1 690 (74%) served their sentence in a closed prison and 579 (26%) in an open prison. The majority of the prisoners, who stated their gender, were men (91%) and 7% were women. A total of 93% of the respondents were Finnish citizens and 92% had Finnish as their native language. The share of those, whose native language was some other than Finnish, was bigger in open prisons than in closed prisons. Women who served their sentence in a closed prison added up

to 136 (8%) whereas 22 of the female respondents (4%) were in open prisons. Additionally, 83% of those, who stated their sentence type, were sentenced prisoners, 12% were remand prisoners and 5% were fine default prisoners. The largest age groups were the 25 to 34 year-olds (40%) and the 35 to 44 year-olds (27%). A total of 18% of the respondents were over 44 years old.

Approximately eight per cent of the respondents have no education or have not completed basic education. According to a research carried out by Kumpulainen and Saari, one per cent of those, who concluded basic education between 2001 and 2005, have not received a certificate. Thus, not completing compulsory education is on average more common among prisoners than among young people in general. A total of 151 respondents (7%) have attended the tenth grade, which is an additional basic education grade between compulsory and upper secondary education. On average, 1.4% of the age group concluding their basic education attends the additional education. All in all, 247 prisoners (11% of the respondents) have been on rehabilitative instruction and guidance for the disabled meant for students with special needs. That amount is also notably bigger than the annual average in vocational upper secondary education (about one per cent).

Eleven per cent of the respondents have completed the general upper secondary education or parts of it and five per cent have passed the matriculation examination. The number of prisoners, who have passed the matriculation examination, is low in comparison with the whole age group of 19 to 21 year-olds of which over 50% have completed the general upper secondary school syllabus or the matriculation examination in the past few years. On the other hand, 29% of the respondents have completed vocational upper secondary education, 19% vocational upper secondary qualification, 12% further vocational qualification and 4% specialist vocational qualification. Vocational education and training is the highest form of education of 16% of the respondents. In general, 39% of the whole age group concluding basic education continues in vocational education and training (Statistics Finland 2007). Approximately 43% of the 25 to 64 year-old Finns have completed upper secondary education, i.e. either general or vocational upper secondary education (OECD 2006). Thus, the amount of vocational education and training among prisoners is lower than among the population on average.

Less than 10% of the prisoners has attended higher education or completed a polytechnic or university degree. Compared with the whole population, the education level of prisoners is low as over one third of the 16 to 64 year-olds have completed higher education based on the OECD statistics (2006).

Approximately two thirds (64%) of the respondents do not study in prison. There is a connection between not studying and low educational background. The most common reason for not studying in prison is that there is no suitable

education available or that the prisoners have not received enough information on the education possibilities. Uncertainty and unawareness about their study possibilities have also been mentioned. The level of education of female prisoners is lower than that of male prisoners but, on the other hand, women are more eager to study during their prison term than men.

When asked about the prisoners' willingness to study, 40% of them did not want to study anything during imprisonment. The most common reasons are the lack of study possibilities, suitable education form or information on the study possibilities. Some think that they already have adequate education. Nevertheless, education is appreciated as only about two per cent of the respondents consider education useless. The respondents are very optimistic about their study abilities because only three per cent assess that they have learning difficulties, which prevent them from studying.

The prisoners participating in education attend mostly studies related to vocational education and training (15%). The respondents with reading and writing difficulties study relatively more during their prison term than those who do not assess to have such difficulties. The prisoners who have difficulties with calculation and mathematics study less often than the prisoners who do not have those difficulties.

Only five per cent of the students are in apprenticeship training. However, half of the respondents (over 1 000 prisoners) would prefer studying in form of apprenticeship training which means that there is notably more willingness than possibilities. Closed prisons have more apprenticeship training places than open prisons yet the arranged work activity types have a major influence on the availability of different fields of education. The students in open prisons do not have enough apprenticeship training places available outside the prison facilities.

The educational requests of the respondents concern mainly vocational education and vocational studies. Vocational studies (26%), further vocational education (14%) and vocational upper secondary education (13%) are the most popular. Nearly five per cent of the respondents request a possibility to complete basic education. The amount of those who want general upper secondary, polytechnic or university education varies between three and four per cents.

Those who study during imprisonment have more positive image of themselves as learners and they have less learning difficulties than what could be expected based on prior statistics and surveys. According to this survey, over 20% of the prisoners have reading and writing difficulties. The number of those who have difficulties with calculation and mathematics is somewhat higher, i.e. every tenth has great difficulties and a bit under third has moderate difficulties. Women have more difficulties with calculation and mathematics than men and

women also assess those abilities to be weaker whereas in case of reading and writing difficulties, the situation is quite the opposite.

Over one third of the prisoners consider their IT skills to be poor or very poor and only a fifth assess them to be good. The respondents with learning difficulties or low level of education assess to have weak IT skills more often than others. However, those who have completed vocational studies consider their IT skills are good or fairly good. The lack of a possibility to use a computer often causes problems with studying. Many of the respondents also think that a transfer to another prison and lack of adequate literature make studying more difficult.

Only every fourth prisoner (23%), who assesses to have moderate or great learning difficulties, has been tested earlier. Approximately 60% of the respondents have received help with learning difficulties and 15% have been in some form of special needs education whereas, in general, an average of nine per cent of students in vocational education and training are in special needs education. Hence, special needs education is much more common among prisoners than students in vocational education and training in general. In basic education, approximately 22% of the pupils receive some form of special needs education at some point. Compared with that, the amount of special needs education among prisoners is not so high.

Approximately half of studying prisoners have a positive image of themselves as learners and only every tenth thinks they are poor learners. The education history has an influence on how studying prisoners see themselves as learners. The higher the educational background is, the better learners they assess themselves to be. The students, who have great difficulties with reading and writing or calculation and mathematics, as well as young students have on average a much more negative image of themselves as learners than other students. Thus, it is important to pay attention to improving the basic skills.

Most of the students find prison education useful and quite a few consider it an important reason for beginning studying. Approximately two thirds of the respondents state that the general will to learn something new and the will to do something practical and useful during imprisonment are very important reasons for beginning studying. Social contacts, friends in school or encouragement to study are quite rarely considered very important reasons to start studies in prison whereas about third of the respondents consider them to have only some importance. Especially the students, who have great difficulties with reading and writing or calculation and mathematics, state that learning something new and feeling themselves useful are important reasons for starting education. Social and circumstantial factors have a little significance for them whereas the students, who do not have the mentioned difficulties, emphasise the importance of social factors. The majority of the students (over

70%) consider education interesting and useful. It is more common among the students in closed prisons than in open prisons.

When thinking of starting education, approximately two thirds of the respondents consider that the most important reason related to changing and influencing the future is that they want to be able to control their lives better after release. Additionally, easier employment and life without crime after release are important reasons to start education in prison for the majority of the respondents.

Most of the students are satisfied or mainly satisfied with the quality of prison education and its different elements. Only every fifth respondent is unsatisfied or partly unsatisfied with it. The students in open prisons have more positive image of the quality of education than the students in closed prisons. The students with great reading and writing difficulties have more negative image of the quality of education than other students.

Generally speaking, the students view that the level of standards is suitable or mainly suitable. There is an adequate amount of lectures and teamwork and most of the students do not consider individual subjects too demanding. On average, women think that the standards are suitable whereas men, students with learning difficulties, and students, who have only completed compulsory education, consider them somewhat too high.

Most of the students (70–80%) assess that they use effective learning techniques and style. They aim to understand entities, stop to think what they are reading, link new things with prior knowledge, try to remember as many facts as possible when preparing for tests, and hope that education will challenge them to learn new things.

Keyword

Prison education, learning strategies and learning difficulties, the quality of prisoners education

Serial name

ISSN

ISBN

Rikosseuraamusviraston julkaisu

1458-4131

978-951-53-2986-8

Number of Pages

Language

Publisher

Distributor

138

Finnish

Criminal Sanctions
Agency

Criminal Sanctions
Agency

SAMMANDRAG

FÖRORD	17
INLEDNING	19
1 FÅNGARNAS RÄTT TILL UTBILDNING	21
2 UTREDNINGEN OCH HUR DEN GENOMFÖRDES	23
2.1 Utredningens syfte	23
2.2 Utredningens målgrupp	24
2.3 Genomförandet av utredningen och enkäten	24
2.4 Svarsprocenten	26
2.5 Behandlingen och analysen av materialet	28
2.6 Bakgrundsinformationen om de svarande.....	29
DEL 1 RESULTAT	
DELTAGANDET I UTBILDNING, UTBILDNINGSSÖNSKEMÅLEN, RÄTTEN TILL UTBILDNING OCH INLÄRNINGSSVÅRIGHETERNA	31
3 FÅNGARNAS UTBILDNINGSBAKGRUND	33
3.1 Sammanfattning av fångarnas utbildningsbakgrund	33
3.2 Grundskolan	34
3.3 Övergångsskedet mellan den grundläggande utbildningen och andra stadiets utbildning	34
3.4 Andra stadiets utbildning	35
3.5 Universitets- och högskolestudier	36
3.6 Andra studier	36
3.7 Utbildningsbakgrunden i ljuset av bakgrundsvariablerna.....	36
4 STUDIER UNDER FÄNGELSETIDEN	41
4.1 Studier under fängelsetiden	41
4.2 Deltagandet i utbildning och studier under fängelsetiden i ljuset av bakgrundsvariablerna	43
5 UTBILDNINGSSÖNSKEMÅLEN	47
5.1 Sammanfattning av utbildningsönskemålen.....	47
5.2 Utbildningsönskemålen granskade i ljuset av bakgrundsvariablerna	48
5.3 Deltagandet i läroavtalsutbildning och önskemålen om studier som läroavtalsutbildning	51
6 INLÄRNINGSSVÅRIGHETERNA OCH -FÄRDIGHETERNA	53
6.1 Resultaten av tidigare undersökningar och utredningar	53
6.2 Lä- eller skrivsvårigheterna	54
6.3 Svårigheterna i räkning eller matematik	55
6.4 Uppskattningen av läs- och skrifärdigheterna samt färdigheterna i räkning och matematik	57
6.5 Testning av inläringssvårigheterna och tillhandahållen hjälp	59
6.6 Färdigheterna i datateknik	59
7 SAMMANFATTNING	61

DEL II RESULTAT	65
FAKTORER SOM PÅVERKAR DELTAGANDET I UTBILDNING OCH UNDERVISNINGEN UNDER FÄNGELSETIDEN	65
8 SKÄLEN FÖR ATT DELTA I UTBILDNING UNDER FÄNGELSETIDEN	67
8.1 De viktigaste skälen för att börja studera under fängelsetiden	67
8.2 Resultatet av faktoranalysen av motiven för att börja studera	69
8.3 Skälen för att inleda studier i ljuset av bakgrundsvariablerna.....	72
9 SKÄLEN FÖR ATT INTE DELTA I UTBILDNING UNDER FÄNGELSETIDEN .	75
9.1 Skälen för att inte delta i utbildning	75
9.2 Skälen enligt regionfängelse för att inte gå med i utbildning	76
9.3 Skälen för att inte delta i utbildning i de öppna och de slutna fängelserna	76
9.4 Andra skäl för att inte delta	76
10 SAMMANFATTNING	79
DEL III RESULTAT	81
KVALITET, INLÄRNINGSTRATEGIER OCH MOTIVATION	81
11 UNDERVISNINGEN OCH TILLFREDSSTÄLLELSEN MED UTBILDNINGEN OCH UNDERVISNINGEN	83
11.1 Faktoranalys av bedömningarna av undervisningens och utbildningens kvalitet	83
11.2 De studerandes syn på utbildningens kvalitet och kravnivå	85
11.3 Synen på utbildningens kvalitet och kravnivån i ljuset av bakgrundsvariablerna	87
11.4 De studerandes syn på problemen i anslutning till utbildning	88
12 LÄRANDET, INLÄRNINGSMOTIVATIONEN, FÖRVÄNTNINGARNA OCH INLÄRNINGSSSTILARNA.....	91
12.1 Faktoranalys av faktorerna i anslutning till lärandet, inlärningsmotivationen, förväntningarna och inlärningsstilarna	91
12.2 De studerandes syn på sig själva som inlärare.....	93
12.3 Inlärningsstilar och -tekniker.....	94
12.4 Nyttan av studier och intresset för dem	95
12.5 Synen på sig själv som inlärare, på inlärningsstilarna och -teknikerna, nyttan av studier och deras intressehalt	96
granskad i ljuset av bakgrundsvariablerna	96
13 SAMMANFATTNING	99
14 SLUTSATSER	103
15 CONCLUSIONS	107
BILAGA 1 FÖLJEBREV OCH ENKÄT.....	111
BILAGA 2 COVERING LETTER AND QUESTIONNAIRE	119
BILAGA 3 REGIONFÄNGELSER OCH FÄNGELSETYPER.....	127
BILAGA 4 FÅNGARS UTBILDNINGSBAKGRUND ENLIGT TYP AV FÄNGELSE.....	128
BILAGA 5 UTBILDNINGSBAKGRUND ENLIGT FÄNGELSEREGION ...	129
BILAGA 6 UTBILDNING UNDER FÄNGELSETIDEN ENLIGT TYP AV FÄNGELSE.....	130
BILAGA 7 UTBILDNING UNDER FÄNGELSETIDEN ENLIGT FÄNGELSEREGION	131
BILAGA 8 ÖNSKEMÅL OM UTBILDNING ENLIGT FÄNGELSEREGION	132
BILAGA 9 ÖNSKEMÅL OM UTBILDNING ENLIGT TYP AV FÄNGELSE	133
KÄLLOR	134

FÖRORD

Utredningen om utbildning av fångar grundar sig på ett avtal som ingåtts mellan Utbildningsstyrelsen och Brottsförhållningsverket i slutet av år 2006. Utredningen är en del av en större nordisk utredning om fångars utbildningsbakgrund, inlärningsstrategier och inlärningsmotivation.

Utredningens mål är att producera information för beslutsfattandet om och utvecklingen av fängelseundervisningen. Målet är vidare att med hjälp av resultaten bättre kunna förstå de faktorer som påverkar utgången av fängelseundervisningen.

Utredningens uppgift är att vid sidan av fångvårdsmyndigheterna betjäna undervisningsmyndigheterna och andra som jobbar med fångundervisning, t.ex. fängelserna och utbildningsanordnarna och dessas verksamhetsenheter. Utredningens resultat ger merinformation om fångarnas utbildningsbakgrund, inlärningssvårigheter och utbildningsönskemål samt deras tillfredsställelse med utbildningen och undervisningen. Utredningens uppgift är även att hjälpa till att förstå motiven för fångarnas intresse för och vilja att delta i utbildning. Jag hoppas att de utvecklingsåtgärder som vidtagits på basis av utredningens resultat ska kunna bidra till att förbättra utbudet och kvaliteten på utbildningen för fångar och stödja fångarnas studier och inlärningsprocess.

Som ansvariga för utredningen vid Utbildningsstyrelsen fungerar undervisningsråden Leena Koski och Kaija Miettinen. Vår utredning hade inte lyckats utan den hjälp vi fått av fängelsernas ledning, de personer som ansvar för undervisningsverksamheten i fängelserna och fängelsernas övriga personal. Vi tackar även de fångar som besvarade enkäten. Viktigt vid genomförandet av utredningen var vidare det arbete som utfördes av Utbildningsstyrelsens metodsakkunniga och biträdande personal. Ett speciellt tack går till medlemmarna i stöd- och uppföljningsgruppen, specialplanerare Ilppo Alatalo och specialsakkunnig Marianne Mäki från Brottsförhållningsverket.

Helsingfors 1.9.2007

Leena Koski

INLEDNING

Utbildningsstyrelsen genomförde en nationell utredning under tiden 1.10.2006–31.8.2007. Utredningens mål var att producera information till stöd för planeringen, genomförandet och utvecklingen av fångundervisningen samt i sista hand att främja inläringen bland inlärare även under fängelsetiden. Målet var vidare att producera information, som kunde befordra utbildningskontinuumet bland studerande fångar både under fängelsetiden och senare.

Målen för utredningen är fångarnas utbildningsbakgrund, rätt till utbildning, utbildningsönskemål och motivation samt fångarnas syn på utbildningsutbudet och på utbildningens och undervisningens kvalitet. Ytterligare mål är att utröna fångarnas syn på sin läs- och skrivfärdighet, färdigheter i räkning och matematik och i att använda datateknik. Utredningen fokuserar vidare på fångarnas syn på sina inlärningssvårigheter och det stöd de fått under sin tidigare utbildning. Utredningen analyserar även fångarnas bedömning av sin inläring, syn på problemen i anslutning till utbildningen och orsakerna till att börja studera under fängelsetiden.

Utbildningsstyrelsen gjorde utredningen på uppdrag av och i samarbete med en stöd- och uppföljningsgrupp som utsetts av Brottsförhållningsverket. Som ansvariga vid Utbildningsstyrelsen fungerade undervisningsråden Leena Koski och Kaija Miettinen. I utredningsarbetet deltog vidare metodsakkunniga och biträdande personal vid Utbildningsstyrelsen.

Den nordiska utredningen är indelad i två faser. I varje deltagande land har man först gjort en landspecifik utredning, på basis av vilken man skrivit en nationell rapport. Under den följande fasen analyserar och jämför man resultaten av den enkät som verkstälts i de enskilda länderna och skriver en gemensam nordisk rapport.

Föreliggande rapport innehåller såväl bakgrundsinformation om de fångar som besvarat enkäten som utredningens övriga resultat. I rapporten presenteras vidare i korthet resultaten av tidigare utredningar, utvärderingar och undersökningar av i fråga varande ämnesområden. Rapportens första kapitel behandlar utredningens mål, genomförande, analysen av resultaten, besvaret av enkäten och bakgrundsinformationen om de svarande. I rapportens första resultatdel berättas om deltagandet i utbildning, utbildningsönskemålen och om hur rätten till utbildning realiserats under fängelsetiden.

I kapitlet behandlas vidare fångarnas syn på sina inlärningssvårigheter och det stöd de fått i anslutning till svårigheterna. I rapportens andra resultatdel presenteras fångarnas syn på de faktorer som påverkar deltagandet i utbildningen och undervisningen. I den tredje delen återges fångarnas värderingar av utbildningen och undervisningen och kvaliteten på den samt de faktorer och inlärningsstilar som påverkar inlärningsmotivationen. Det sista kapitlet innehåller allmänna slutsatser och en utvärdering.

1 FÅNGARNAS RÄTT TILL UTBILDNING

Finlands grundlag garanterar alla en subjektiv rätt till en avgiftsfri grundläggande utbildning. Alla har denna rätt. Grundlagen garanterar även tillgången till annan utbildning än grundläggande utbildning, dock inte som en subjektiv rätt, utan som en skyldighet som åligger den offentliga makten. Den offentliga makten ska tillförsäkra alla en jämlik möjlighet att i enlighet med sin förmåga och sina olika behov få även annan utbildning än grundläggande utbildning och att kunna utveckla sig själv utan att hindras av fattigdom. Med annan utbildning avses t.ex. grundläggande yrkesutbildning och högskolestudier. Inom utbildningspolitiken betonas numera kraftigt principen om livslångt lärande för medborgarna i alla åldrar. Man fäster avseende vid möjligheterna till utbildning även av dem som har mindre utbildning. De här principerna gäller även den utbildning som anordnas för fångar.

Fångvårdsväsendet har som mål att öka den fängelseintagnes beredskap till ett levnadssätt utan kriminalitet genom att främja en bättre livshantering och ett ökat samhällsengagemang samt förhindra brottslighet under fängelsetiden. För att målet ska uppnås genomförs verkställigheten så, att den är säker för samhället, personalen och den dömda, att förhållandena i fängelset så långt som möjligt motsvarar levnadsförhållandena i det övriga samhället och att den intagne har möjlighet att upprätthålla sin hälsa och verksamhetsförmåga. Verkställigheten av fängelsestraffet får inte medföra andra begränsningar av fångens rättigheter eller förhållanden än dem, varom är stadgat i lag och som är en absolut påföljd av själva straffet. (FL 1. kapitel 2–3 §.) Till fångvårdens centrala principer hör rättvisa och respekt för människovärdet. Arbetet styrs även av uppfattningen om individens förmåga till förändring och tillväxt. (Fångvårdsverkets och kriminalvårdsförningens principprogram och riktlinjer för verksamheten under den närmaste framtiden i Finland, 1998.)

Fängelsestraffet ses som en process, som är baserad på en plan som gjorts upp för strafftiden i placeringsenheten. Planen innehåller en risk- och behovs-evaluering samt en bedömning av fångens arbets- och verksamhetsförmåga. Syftet med den verksamhet som anordnas i fängelset är att främja den intagnes placering i samhället i enlighet med planen för strafftiden. Den intagne är skyldig att under förstärkt arbets- och verksamhetstid delta i verksamhet som fängelset anordnar eller har godkänt. På motsvarande sätt ska den intagne under förstärkt arbets- och verksamhetstid ha möjlighet att uppfylla sin deltagarplikt i verksamhet som befordrar genomförandet av planen för strafftiden. (FL 4. kapitel 6–7 §; 8 kapitel 2–3 §.) Utbildning är en av de centrala verksamheter som den intagne kan vara med om i fängelset eller på bestämda villkor utanför detsamma.

Den intagne kan delta i utbildning som anordnas i fängelset eller utom det-samma. För att en intern ska kunna delta i utbildning utanför fängelset ska vill-koren för tillstånd till deltagande i verksamhet utom fängelset uppfyllas.

Regionfängelset eller fängelset kommer överens med utbildningsanordnarna om en examensinriktad eller någon annan utbildning. Vid utbildning som anord-nas i fängelset iakttas dessutom i tillämpliga delar det som om i fråga varande utbildning allmänt är stadgat. En fånge som inte har fullgjort lärokursen för den grundläggande utbildningen ska ges möjlighet att göra det. Den intagnes stu-dier ska handledas och studieframgång följas upp. Av betyget över utbild-ningen får inte framgå, att studierna har skett i fängelse. (FL kapitel 8, 8§.)

Även i de **rekommendationer för fängelseutbildning** som godkänts av Euro-parådets ministerkommitté är utgångspunkten den, att rätten till utbildning är en grundläggande och viktig del av individens och gemenskapens utveck-ling. Straffet ska endast vara frihetsförlust och fängelsetiden ska planeras så, att anpassning till samhället efter avtjänat straff är möjlig. Utbildning ses som ett centralt medel att underlätta återinträdet i samhället. Fångutbildningen ska vara likadan som den utbildning som tar sikte på jämnåriga grupper utanför fängelset och utbudet på studiemöjligheter för fångar ska vara så mångsidigt som möjligt. Fångar borde på allt sätt uppmuntras att delta aktivt och mång-sidigt i utbildning och alltid, då det är möjligt, i utbildning utanför fängelset. Då utbildningen sker i fängelset borde samhället utanför vara involverat så mycket som möjligt. Man borde säkra tillgången på anslag, utrustning och lärarkraft för en sakenlig utbildning av fångar. (Council of Europe 1990.) De nya fäng-elsreglerna (Prison rules) betonar särskilt utbildningen av unga fångar och sådana intagna som har speciella behov. Studierna ska ha samma status och vara ekonomiskt lika bärande som deltagandet i arbetsverksamheten. (Coun-cil of Europe 2006.) (Vankien ammatillista koulutusta koskeva selvitys (Utred-ning om yrkesutbildning för fångar), Utbildningsstyrelsen, Duplikat 19/2006)

2 UTREDNINGEN OCH HUR DEN GENOMFÖRDES

2.1 Utredningens syfte

Brottsförhållningsverket är med i ett samnordiskt projekt, "Kartläggning av utbildningsbakgrund, rätt till utbildning och utbildningsmotivation hos intagna i nordiska fängelser". Projektet administreras av Fylkesmannen Hordaland i Norge. Under projektet genomfår varje nordiskt land en nationell utredning, som enligt rubriken fokuserar på bl.a. följande saker: de intagnas utbildningsbakgrund, rätt till utbildning, utbildningsönskemål och motivation samt deras syn på inlärningsmiljöns kvalitet och inlärningsstrategierna. Utredningen gäller vidare fångarnas bedömning av sin läs- och skrivfärdighet samt sina svårigheter i räkning och matematik och i att använda datateknik.

Utredningen i Finland genomfördes av Utbildningsstyrelsen. Denna rapport granskar utredningens nationella resultat. På basis av de landspecifika rapporterna utarbetas en gemensam nordisk rapport om fångundervisningen enligt förenämnda teman. För den gemensamma rapporten har finansiering beviljats ur Nordplusprogrammet som administreras av Nordiska ministerrådet.

Utredningens syfte är att stödja genomförandet av de mål som ställts upp för fångundervisningen och att fortlöpande utveckla undervisningen i en ständigt föränderlig verksamhetsmiljö. I detta syfte kartläggs bl.a. de intagnas utbildningsbakgrund och utbildningsmotivation.

Ur finländsk synvinkel strävar utredningen efter att främja genomförandet av bl.a. följande saker: De som dömts till fängelsestraff har samma rätt till utbildning som samhällets övriga medborgare. Normalitetsprincipen betonar att förhållandena i fängelserna ska ordnas så, att de motsvarar levnadsförhållandena i samhället över lag.

Verkställigheten av fängelsestraff får inte inverka på den intagnes rättigheter eller medföra andra begränsningar av förhållandena än dem som är stadgade enligt lag och som är absoluta följder av själva straffet. Den intagnes möjligheter att upprätthålla sin hälsa och verksamhetsförmåga ska understödjas. Strävan ska vara att motverka olägenheter till följd av frihetsförlusten. (FL kapitel 1, 3§.)

Verksamhet som ska anordnas för fångar är arbete, utbildning och annan verksamhet som arrangeras av fängelset eller som fängelset har godkänt. Verksamhetens mål är att stärka den intagnes band med samhället genom att förbättra hans beredskap att leva ett liv utan brott, upprätthålla och förbättra sin yrkesfärdighet och sitt kunnande samt sin arbets- och verksamhetsförmåga och stödja ett levnadssätt utan rusmedel. (FL kapitel 8, 1§.)

2.2 Utredningens målgrupp

Till basgruppen hörde alla fångar som avtjänade sitt straff under en bestämd tidpunkt. Utredningen baserade sig på en enkät som riktats till alla fångar. Utredningen skedde i huvudsak under vecka 50 år 2006. I enskilda fall fick besvarandet av enkäten skjutas upp till påföljande vecka. Till målgruppen för förfrågan hörde alla fångar vid i fråga varande tidpunkt, såväl rannsaknings-, bötes- som fängelsefångarna. Enkäten besvarades både av de fångar som deltog i utbildningen och av dem som inte hade deltagit i utbildning under sin fängelse-tid. Så många utländska fångar som möjligt gavs möjlighet att besvara enkäten på sitt eget modersmål.

2.3 Genomförandet av utredningen och enkäten

Enkäten hade planerats vid Universitetet i Bergen. Utbildningsstyrelsen omarbetade den så att den var lämplig för förhållandena i Finland t.ex. i fråga om utbildningsklassificeringen och terminologin. Till frågeformuläret fogades bl.a. en fråga som gällde läroavtalsutbildning. Det nordiska nätverkets för fängelse-undervisning beslut och de regler som utarbetats för besvarandet utgjorde riktlinjerna för, hur utredningen genomfördes i Finland. Rapporten är en del av den samnordiska utredningen. Resultaten analyserades och rapporterades både nationellt och gemensamt för alla nordiska länder och det var därför viktigt, då utredningen gjordes i Finland, att så långtgående som möjligt hålla sig till innehållet i det ursprungliga frågeformuläret och att genomföra enkäten i enlighet med de regler som ställts upp. Förfrågan riktades i överensstämmelse med reglerna i det ursprungliga formuläret i en något olika form till de fångar som deltar i utbildning än till dem som inte har deltagit i utbildning. Det omarbetade frågeformuläret jämte remissbrevet översattes till svenska, engelska och ryska.

För genomförandet av utredningen och utarbetningen av den nationella rapporten ansvarade undervisningsråden Leena Koski och Kaija Miettinen på Utbildningsstyrelsen. För utredningen tillsattes en stöd- och uppföljningsgrupp, till vilken hörde specialplanerare Ilppo Alatalo och specialsakkunnig Marianne Mäki från Brottsförhållningsverket. Handledningsgruppen fattade beslut bl.a. om de ändringar som skulle vidtas i frågeformuläret så att det passade fängelseförhållandena i Finland och beaktade särdragen i det finländska utbildnings-systemet. Handledningsgruppen drog även upp riktlinjerna för genomförandet av enkäten och rapportens innehåll. Jari Metsämuuronen på Utbildningsstyrelsen fungerade som statistisk metodsakkunnig.

Innan enkäten genomfördes informerade Brottsförhållningsverket regionfängelse-direktörerna i ledningsgruppen för fångvårdsväsendet om den planerade enkäten. Dessa i sin tur informerade direktörerna i sina regioner. Brottsför-

följdsverket sände dessutom ett meddelande till fängelsernas direktörer samt de biträdande fängelsedirektörer och de studiehandledare som ansvarar för de intagnas verksamheter. Meddelandet innehöll uppgift om den nordiska utredningen, dess mål och genomförande samt reglerna för hur enkäten skulle verkställas i fängelserna. Enkäten sändes ut till alla fängelser.

Fängelserna skötte självständigt organiseringen av genomförandet av den utsända enkäten. I varje fängelse utsågs en kontaktperson, som var ansvarig för utdelningen av formulären till fångarna och insändningen av svaren för analys till Utbildningsstyrelsen. Vid tillsättandet av kontaktpersonerna samarbetade Utbildningsstyrelsen med Brottspåföljdsverket.

Kontaktpersonen hade till uppgift bl.a. att se till att fängelsernas personal var medveten om enkäten. Kontaktpersonen informerade i samråd med fängelsets ledning övervakningspersonalen om på vilket sätt utdelningen och insamlingen av formulären skulle ske. Utbildningsstyrelsen försåg fängelsets kontaktperson med ett tillräckligt antal finsk-, svensk- och engelskspråkiga formulär och returpåsar, på vilka fängelsets nummer fanns färdigt angivet. Antalet formulär och olika språkversioner baserade sig på en uppskattning som gjorts utgående från statistikuppgifter som Utbildningsstyrelsen fått av Brottspåföljdsverket.

Kontaktpersonen vid varje fängelse hade fått anvisningar om att komma överens med förmännen för avdelningarna om hur utdelningen och insamlingen av formulären gemensamt skulle skötas. I vissa fängelser anordnades en ”tyst period”, under vilken besvarandet av formulären skedde centralt. Besvarandet skedde i optisk läsbar form. Svaren gavs anonymt och som identifikationskod fungerade endast namnet på det fängelse, från vilket svaren sändes in. Denna information användes enbart vid analysen och tolkningen av resultaten.

Fängelserna hade även ombetts, att så vitt möjligt ge fångarna stöd vid besvarandet, ifall de inte förstod det de läste. Det ansågs vara viktigt, att de intagna motiverades till att besvara enkäten genom att tala om att de på detta sätt kunde bidra till att utveckla undervisningens kvalitet och förbättra utbildningsmöjligheterna i enlighet med de egna behoven.

Kontaktpersonen förde en förteckning över hur många finsk-, svensk- och engelskspråkiga formulär han delade ut och antecknade basgruppen för enkäten (N = delat totalantal) inom varje språk i ett särskilt formulär. Varje intagen som vid i fråga varande tidpunkt fanns i fängelset fick ett formulär. Eftersom vi ville genomföra enkäten i alla fängelser under en och samma vecka, blev vi tvungna att samla in uppgifterna för basgruppen direkt från fängelserna. Det lades särskild tonvikt på att insamlingen av formulären skulle ske konfidentiellt.

Enkäten kunde genomföras på arbets- och verksamhetstid och till dem, som av personlig eller annan orsak inte deltagit i verksamheterna, betalade man en verksamhetspenning för den tid som gick åt till besvarandet. Kontaktpersonen skulle se till att det inte gick att läsa svaren, då formulären samlades in. Då det behövdes, skedde insamlingen genom att stoppa in svaren i en sluten papplåda. För fångarna betonades även, att uppgifterna inte kommer att användas för andra ändamål än den föreliggande undersökningen. Kontaktpersonen samlade in svaren i färdigt adresserade papperspåsar och sände alla samtidigt tillbaka till Utbildningsstyrelsen.

Uppgifterna i de optiskt läsbara formulären behandlades och analyserades på Utbildningsstyrelsen. Föreliggande rapport har skrivits på basis av uppgifterna. Vid tolkningen av resultaten utnyttjades även resultaten av andra undersökningar, utvärderingar och utredningar samt statistik.

2.4 Svarsprocenten

Att besvara enkäten var frivilligt. Totalt 3 185 frågeformulär delades ut. Av de registrerade fångarna befinner sig dagligen ett par hundra utanför fängelset, bl.a. på färd till ett annat fängelse eller en annan öppen anstalt, i vård på ett annat fängelse, i övervakad provfrihet, på ett psykiatriskt fängelsesjukhus, på civilsjukhus eller placerade på en utomstående anstalt, i domstol, på permission eller av någon annan orsak utom fängelset. Vid tidpunkten i fråga fanns det totalt 237 fångar, som av nämnda skäl inte kunde besvara enkäten. Enligt Brottsförhållningsverkets årsstatistik var 3 432 fångar närvarande 16.12.2006.

Totalt returnerades 2 269 formulär. Svartsprocenten var i fråga om hela materialet 71 % av de formulär som delats ut. Enkäten sändes ut till sammanlagt 32 fängelser/enheter. Svar lämnades av 31 enheter. Svartsprocenten varierade i olika fängelser mellan 43 och 100 procent. Svartsprocenten var 100 i fråga om fyra anstalter, medan procenttalet vid fyra andra stannade under 50. Vid närmare 60 procent av fängelserna var svartsprocenten över 70. Eftersom man som basgrupp hade specificerat det antal fångar som vid en bestämd tidpunkt fanns i fängelserna och procenttalet i genomsnitt var högre än 70, fanns det inget skäl att sända en särskild påminnelse.

71 procent av de finskspråkiga, 44 procent av de svenskspråkiga, 68 procent av de ryskspråkiga och 88 procent av de engelskspråkiga formulären returnerades. Sammanlagt 77 rysk- och engelskspråkiga formulär returnerades. 9 svenskspråkiga formulär delades ut. Av dem returnerades 4. Det ringa antalet svenskspråkiga formulär kan delvis bero på, att en del av de intagna med svenska som modersmål har använt sig av ett finskspråkigt formulär. 33 av dem som besvarade enkäten uppgav svenska som sitt modersmål. Likaså har en del av dem som uppgav ryska som sitt modersmål inte utnyttjat ett ryskt formulär.

År 2006 har 1 692 och år 2005 hela 1 733 fångar deltagit i studier. År 2006 deltog i genomsnitt 331 fångar dagligen i utbildning (Brottspåföljdsverket, Tidsanvändningsstatistik för fångar 2006). Av dem som besvarade förfrågan hade 36 procent (822) studerat i fängelset.

Svarsprocenten varierade inte särskilt mycket vid en granskning av formulären enligt typen av fängelse. Den högsta svarsprocenten för både öppna och slutna fängelser är 100, men det finns likaså fängelser inom båda typer, där svarsprocenten stannar under 50.

Förordningen om fångvårdsväsendets uppgifter och organisation (84/2006) trädde i kraft 1.10.2006 och i enlighet med den består fångvårdsväsendet av ett centralämbetsverk, som är Brottspåföljdsverket, och av fem regionfängelser, som organiserats enligt landskapsindelningen (Södra Finlands, Västra Finlands, Sydöstra Finlands, Östra Finlands och Norra Finlands regionfängelser) samt av en riksomfattande hälsovårdsenhet. Regionfängelserna består av placeringsenheter och olika typer av fängelser. I tabellen nedan granskas de svarande enligt regionfängelse.

Tabell 1. Fångarnas procentuella andel enligt regionfängelse (fångar i medeltal 2006 *), antalet fångar 16.12.2006 (på plats varande*) och procentandelen fångar som besvarat enkäten.

Regionfängelse	% -andel fångar år 2006 (på plats)	16.12.2006	%-andel av dem som besvarat enkäten
Södra Finlands regionfängelse	40,7 %	40,5 %	41,8 %
Västra Finlands regionfängelse	23,7 %	23,6 %	22,7 %
Sydöstra Finlands regionfängelse	12,9 %	13,1 %	11 %
Östra Finlands regionfängelse	12,4 %	12,5 %	11,8 %
Norra Finlands regionfängelse	10,3 %	10,3 %	12,7 %

* i antalen ingår inte de som varit intagna på fängelsesjukhuset

Den procentuella andelen svarande motsvarar tämligen väl den procentuella fördelningen av fångar enligt regionfängelse, då de skärskådas på basis av det genomsnittliga antalet fångar år 2006. Visserligen är de intagna på regionfängelset i Norra Finland en aning överrepresenterade bland dem som besvarat förfrågan. (Fångvårdens och kriminalvårdens statistik 2006)

Svarsprocenten var klart högre i genomsnitt i enheterna inom Norra Finlands regionfängelse (mv 89 %) och därefter i enheterna inom Västra Finlands regionfängelse (mv 82 %). För de övriga regionfängelserna stannade svarsprocenten vid ca 70.

Från de slutna fängelserna inkom 1 690 svar och från de öppna 579. På basis av detta fanns vid tidpunkten för enkäten 75 % av dem som besvarade enkäten i slutet fängelse. Enligt läget 16.12.2006 var 2 674 (78 %) av de fångar som var på plats och som deltog i enkäten intagna på ett slutet fängelse, medan 758 (22 %) fanns vid öppna fängelser. Mot bakgrunden av detta var de som avtjänade sitt straff i ett öppet fängelse en aning överrepresenterade bland de svarande.

2.5 Behandlingen och analysen av materialet

En del av frågorna har inte besvarats av alla dem som fyllde i formuläret. Frågorna 24, 25, 26 och 27 skulle enligt anvisningarna besvaras endast av de intagna som deltog i utbildning eller studier i fängelset. Svar kom även från de fångar som uppgett att de inte studerat något i fängelset. Dessa svar lämnades utanför analysen, eftersom synpunkterna på utbildning och undervisningen i de nämnda fallen gällde utbildning som skett före intagningen på fängelset. Resultatet hade likväl inte nämnvärt varit ett annat t.ex. i fråga om orsakerna till att studier inletts, även om alla svar hade tagits med.

I hela materialet granskades de direkta fördelningarna. Dessutom granskades materialet enligt kön, modersmål och slag av straff enligt regionfängelse liksom även enligt skillnaderna i synsätt mellan dem som avtjänade sitt straff i ett slutet fängelse och dem som var på en öppen fängelse. Då utbildningen och orsakerna till att delta evaluerades, granskades även betydelsen av inlärningssvårigheterna. Som bakgrundsvariabel användes uppgift om huruvida den studerande deltog i läroavtalsutbildning. I rapportens resultat presenteras resultaten för de olika svarandegrupperna separat endast i de fall då skillnaden mellan synsätten är statistiskt signifikant.

Andra metoder som användes vid analysen var korstabeller, regressionsanalys, variansanalys (ANOVA) och faktoranalys. Faktoranalysen gjordes med hjälp av Principal Axis Factoring och snedvinklig Promaxrotation.

De dimensioner som bildats med hjälp av faktoranalysen av frågorna till de studerande granskades ytterligare i relation till läs- och skrivsvårigheterna, till svårigheterna i räkning och matematik och i relation till utbildningsbakgrunden. Materialet analyserades även utgående från om den studerande var fängelse-, rannsaknings- eller bötesfånge.

2.6 Bakgrundsinformationen om de svarande

Av de svarande var 91 % män och 7 % kvinnor. Resten av de svarande uppgav inte sitt kön. Av dem som besvarade frågan om kön var 93 % män. Av fångarna i slutet av år 2006 (31.12.2006) var cirka 94 % män och 6 % kvinnor. (Brottspåföljdsverkets statistiker, 2006) Männens andel hade minskat jämfört med läget i slutet av år 2005. De svarandes fördelning enligt kön motsvarade sålunda i genomsnitt tämligen väl det reella läget i fängelserna. Av de kvinnliga intagna fanns 136 (8 %) i slutna fängelser, medan deras antal var endast 22 (4 %) i de öppna fängelserna.

I slutet av år 2006 (31.12.2006) var 82 % fängelsefångar, 14 % rannsakningsfångar och 4 % bötesfångar. (Brottspåföljdsverkets statistiker, 2006) Den motsvarande andelen enligt arten av straff bland de svarande är: 83 % fängelsefångar, 12 % rannsakningsfångar och 5 % bötesfångar. Fördelningen motsvarar således väl läget i genomsnitt i fängelserna, endast bötesfångarna är en aning överrepresenterade.

Andelen straffångar bland unga under 21 år av alla fångar har årligen varit liten och förefaller att ha varit smått i dalande. År 2002 var antalet unga fångar 3,8 %, år 2004 i genomsnitt 3,1 % och år 2006 2,3 % av alla fångar. (Brottspåföljdsverkets statistiker, 2006) Av de svarande var 0,1 % under 18 år och andelen 18–24-åringar sammanlagt 14 %.

Antalet registrerade utländska fångar i fängelserna har ökat under de senaste åren. Antalet utländska fångar började snabbt öka i mitten av 1990-talet. Medan deras andel ännu år 1995 var endast 2,2 %, hade andelen år 2004 redan stigit till 7,9 % (284). År 2005 utgjorde utlänningarna 7,3 % av alla fångar och år 2006 7,6 %. (Källa: Brottspåföljdsverkets statistik) Av dem som besvarade enkäten var 92,6 % finska medborgare.

Enkäten besvarades av 2 269 fångar, av vilka 1 690 (74 %) avtjänade sitt straff i slutet fängelse och 579 (26 %) i öppna anstalter. Andelen intagna med annat modersmål än finska var något större i de öppna fängelserna än i de slutna. Av tabellen nedan framgår de procentuella andelarna för de olika slagen av fångar som besvarat den i fråga varande punkten om bakgrundsinformation i enkäten.

Tabell 2. De olika fångslagens procentuella andel av dem som besvarat frågan om utbildningsbakgrund och den procentuella andelen svarande i ljuset av bakgrundsvariablerna.

Slag av fånge %	fängelsefånge n = 1 856 (83 %)	rannsaktionsfånge n = 269 (12 %)	bötesfånge n = 100 (5 %)	Totalt N = 2 269 * % fördelning
Kön				
* män	84,1	11,9	4,0	92,9
*kvinnor	75,5	15,5	9,0	7,1
Ålder				
* under 18 år	50,0	50,0	0,0	0,1
* 18–24v	78,5	13,9	7,6	14,1
* 25–34v	83,2	12,9	3,9	40,2
* 35–44v.	84,7	12,1	3,2	27,4
* yli 44v	86,5	8,5	5,0	18,2
Modersmål				
* finska	84,7	10,6	4,7	91,5
* svenska	87,5	12,5	0,0	1,5
* ryska	47,5	49,2	3,4	2,7
* annat	79,6	18,4	2,0	4,6
Nationalitet				
* finsk	84,7	10,7	4,6	92,6
* annat nordiskt land	75,0	25,0	0,0	0,2
* det övriga Europa	65,5	32,8	1,7	5,5
* den övriga världen	70,3	21,6	8,1	1,7
Var tillbringades barndomen, ungdomen?				
* i Finland	84,5	10,8	4,7	91,1
* i annat land	71,7	25,7	2,6	8,9
Regionfängelse				
* Södra Finland	80,4	14,1	5,5	41,8
* Västra Finland	88,9	7,7	3,4	22,7
* Sydöstra Finland	85,0	12,2	2,8	11,0
* Östra Finland	83,1	11,9	5,0	11,8
* Norra Finland	82,4	13,4	4,2	12,7
Fängelsetyp				
* Öppet fängelse	99,1	0,0	0,9	25,5
* Slutet fängelse	78,0	16,3	5,7	74,5

* Detta är det totala antalet svarande. Alla har likväl inte svarat på frågorna om t.ex. kön, modersmål eller slag av straff. På grund av detta varierar totalantalet N en aning beträffande de enskilda frågorna. Procentfördelningen anges endast för dem som besvarat punkten i fråga.

DEL 1 RESULTAT

DELTAGANDET I UTBILDNING, UTBILDNINGSSÖNSKEMÅLEN, RÄTTEN TILL UTBILDNING OCH INLÄRNINGSSVÅRIGHETERNA

I detta kapitel granskas utredningens resultat – allt från fångarnas utbildningsbakgrund till deltagandet i utbildning och olika studier under fängelsetiden. Resultaten jämförs med den allmänna utbildningsstatistiken. Vidare granskas i korthet informationen om de intagnas utbildningsbakgrund i ljuset av andra undersökningar. I kapitlet behandlas även fångarnas uppskattning av sina inlärningsförutsättningar och -svårigheter samt det stöd som de fått för sina inlärningsproblem.

3 FÅNGARNAS UTBILDNINGSBKGRUND

Fångarnas utbildningsbakgrund kartlades med hjälp av en fråga, i vilken utbildningsmöjligheterna i det finländska utbildningssystemet räknades upp och de svarande ombads att välja de utbildningar som de fullgjort eller i vilka de deltagit. De svarande hade även möjlighet att nämna studier som inte slutförts och till sist kunde de fritt beskriva eventuella andra studier, som de ansåg att inte fanns med i förteckningen.

3.1 Sammanfattning av fångarnas utbildningsbakgrund

De gavs över dubbelt flera svar på frågan om utbildningsbakgrund än det fanns svarande. Följaktligen har de svarande kryssat för flera än ett alternativ. Resultaten framgår av tabell 3. Procenttalen har beräknats i proportion till antalet svarande.

Tabell 3. De svarandes tidigare utbildningsbakgrund (N = 2 269).

Utbildningsbakgrund	N = 2 269	%
Ingen utbildning eller grundskolan inte slutförd	143	6,3
Folkskola	453	20,0
Grundskola	1787	78,8
Grundskola och studier i övergångsskedet till andra stadiet	398	17,6
Yrkesstudier	658	29,0
Yrkesinriktad grundexamen	425	18,7
Yrkesexamen	261	11,5
Specialyrkesexamen	88	3,9
Yrkesskola	659	29,0
Gymnasiestudier, gymnasiet inte slutfört	253	11,2
Studentexamen	114	5,0
Instituts- eller yrkeshögskoleexamen	125	5,5
Yrkeshögskolestudier	60	2,6
Universitets- eller högskoleexamen	38	1,7
Enstaka kurser vid universitet eller högskola	90	4,0
Folkhögskola	67	2,9
Andra studier, vilka	208	9,3
Svar totalt	5 827	-

Största delen av de intagna har fullgjort läropliktsskolan, antingen folkskolan eller grundskolan. Studierna på andra stadiet är övervägande yrkesutbildning. Fångarna har få studier efter andra stadiet.

3.2 Grundskolan

Av de intagna uppgav 6,3 %, att de helt saknade utbildning eller att grundskolan inte hade slutförts. Av de svarande uppgav 98,8 % dock att de gått ut läropliktsskolan, varför det råder diskrepans mellan resultaten. Bristen på överensstämmelse torde ha sin förklaring i att 8,3 % (188) av alla fångar uppgav sig ha gått ut såväl folkskolan som grundskolan. En orsak kan vara oklarheter i fråga om begreppen, men även det att de berörda i somliga fall förutom att ha gått ut folkskolan även har fullgjort grundskolans lärokurs. Med beaktande av detta kan antalet intagna som fullgjort läropliktsskolan uppskattas till 94 %.

Enligt de kartläggningar av fångarnas grundläggande utbildning som gjorts av Brottsförhållningsverket har antalet intagna som inte fullgjort grundskolan varierat mellan 6 och 7 %, varför utredningarna ger ett mycket likartat resultat. Motsvarande siffra inom hela åldersklassen 16-åringar har pendlat i närheten av 1 % under åren 2001–2005 (Kumpulainen & Saari 2006, 34). I ljuset av detta har de intagna således betydligt oftare inte slutfört läropliktsskolan än de unga i genomsnitt. Motsvarande resultat har nåtts av Morgan och Kett (2003, 51) i deras undersökning om irländska ungdomar, enligt vilken det stora flertalet av de irländska fångarna inte har slutfört sina studier på grundstadiet.

3.3 Övergångsskedet mellan den grundläggande utbildningen och andra stadiets utbildning

I övergångsskedet mellan den grundläggande utbildningen och andra stadiets utbildning ingår en tionde s.k. påbyggnadsklass samt undervisning och handledning i tränings- och rehabiliteringssyfte för handikappade avsedd för specialstuderande. 151 personer eller knappa 7 % av alla svarande uppgav, att de deltagit i påbyggnadsundervisningen. I genomsnitt 1,4 % av åldersklassen som fullgör den grundläggande utbildningen deltar i påbyggnadsundervisningen (Kumpulainen & Saari 2006, 33). Fångarnas deltagande i påbyggnadsundervisning har således varit allmänna än vad som är fallet i genomsnitt inom åldersklassen som går ut grundskolan.

Undervisning och handledning i tränings- och rehabiliteringssyfte anordnas vid sidan av utbildningen för en yrkesinriktad grundexamen. Den är avsedd för studerande, vilkas grundskolefärdigheter är föråldrade eller är bristfälliga och syftar till att stärka de färdigheter som behövs för yrkesutbildningen eller arbetslivet. Utbildningens syfte är även att bringa klarhet i yrkesvalet och

bereda vägen för fortsatta studier inom yrkesutbildningen. Den förberedande undervisningens omfattning kan variera mellan 20–80 studieveckor. Innehållet kan accentueras enligt utbildningsområde eller på annat sätt till exempel så, att förmågan att klara olika livssituationer betonas. För alla studerande görs det upp en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP) och undervisningen ges som specialundervisning. Vid utbildningen följs Utbildningsstyrelsens grunder för läroplanen (Utbildningsstyrelsen 2000).

I den förberedande undervisningen deltog enligt utredningen 247 personer eller 11 % av de svarande. I den förberedande undervisningen inom den grundläggande yrkesutbildningen deltar årligen ca 2 000 studerande, vilket är lite under 2 % av alla studerande inom yrkesutbildningen (Utbildningsstyrelsen, 2007). Antalet personer som deltar i den förberedande utbildningen är således betydligt högre i fångelserna än inom yrkesutbildningen i genomsnitt, vilket tyder på, att fångarna har fler behov i anslutning till lärande och livskontroll än andra som söker in till yrkesutbildningen.

3.4 Andra stadiets utbildning

253 personer hade deltagit i gymnasiestudier eller inte slutfört gymnasiet, vilket är ca 11 % av alla svarande. 5 % av de svarande uppgav att de avlagt studentexamen. I fångelserna är de som avlagt studentexamen få jämfört med antalet inom åldersklasserna 19–21-åringar under åren 2000–2005. Av dem hade över 50 % fullgjort gymnasiets lärokurs och avlagt studentexamen. (Saari & Kumpulainen 2006, 60).

29 % av de svarande hade genomgått yrkesskola, 19 % hade avlagt en yrkesinriktad grundexamen, 12 % en yrkesexamen och 4 % en specialyrkesexamen. 16 % av de svarande hade yrkesutbildning som högsta utbildningsform. Några av de svarande hade kryssat för alla alternativ som gällde yrkesutbildning. En tredjedel hade valt endast ett alternativ och 15 % av de svarande två. Grundexamen, yrkesexamen och specialyrkesexamen som kan avläggas antingen enligt en läroplan, som fristående examen för vuxna eller som läroavtalsutbildning bildar ett invecklat och svårgestaltat begreppsält.

29 % av de svarande uppgav att de bedrivit yrkesstudier. På basis av de öppna svaren har det varit fråga om avbrutna studier för en grundexamen samt yrkeskurser som genomgåts i fångelset eller på annat håll.

Av åldersklassen som går ut grundskolan fortsätter 39 % i yrkesutbildningen (Statistikcentralen 2007). 43 % av finländarna i åldrarna 25–64 har en andra stadiets utbildning, antingen i gymnasiet eller inom yrkesutbildningen. (OECD 2006, 36). Fångarnas utbildningsnivå i fråga om yrkesutbildning är således lägre än befolkningens i genomsnitt.

3.5 Universitets- och högskolestudier

Examen på institutnivå har avlagts av 5 % (108) av alla svarande, yrkeshögskoleexamen av 1 % (17) och yrkeshögskolestudier har genomförts av 3 % (60). Universitets- eller högskolestudier har genomförts av 6 % (128) av de svarande. 29 % av dem har avlagt en examen. Bland fångarna finns få med slutförda högskole- eller universitetsstudier jämfört med antalet studenter år 2005, av vilka lite under 40 % fortsatte sina studier vid någon yrkeshögskola eller ett universitet (Statistikcentralen 2007). Även jämfört med befolkningen som helhet är utbildningsnivån låg, för enligt OECD:s statistik (2006) har en dryg tredjedel av åldersgruppen 16–64-åringar högskoleutbildning.

3.6 Andra studier

Folkhögskole- eller andra studier har slutförts av något färre än 300 svarande. Att döma av de öppna svaren har de andra studierna oftast gällt tekniska områden, såsom metall-, bil- och byggnadsbranschen samt datateknik och merkantil utbildning. Hänvisningar till vaga namn på olika slag av kurser eller yrkeskurser förekommer även rikligt. Även avbrutna studier uppges här i stor utsträckning. I en del svar omnämns studier med betoning på konst och kultur och uttalas önskemål om att kunna delta i detta slag av kurser även under fängelsetiden.

3.7 Utbildningsbakgrunden i ljuset av bakgrundsvariablerna

Modersmålet

I det följande granskas utbildningsbakgrunden bland de svarande som hade ett annat modersmål än finska.

Antalet svarande med annat modersmål var litet, varför det saknar statistisk signifikans att granska resultaten skilt för varje språkgrupp. Oftast var det endast de som hade finska som modersmål som uppgav folkskolan som sin utbildningsbakgrund, eftersom antalet utländska fångar har ökat betydligt först under de två senaste decennierna vid en tid, då man inte längre gick i folkskolan utan i grundskolan. Grundskolan har inte slutförts bland flertalet av de svarande som uppgav finska eller svenska som sitt modersmål. Grundskolans tionde årskurs eller påbyggnadsklassen har oftast genomgåts av de svarande som har ryska snarare än någotdera av de inhemska språken som modersmål. De som har ryska som modersmål har minst studier bakom sig.

De svarande som har ryska som modersmål har även minst gymnasiestudier bakom sig. Mest gymnasiestudier har likväl de svarande deltagit i, som talar något annat språk än finska eller svenska som modersmål. Av dem har hela 20 % genomgått gymnasiestudier. Studentexamen har avlagts mest av de svarande, som har ett annat språk än finska, svenska eller ryska som modersmål.

Yrkesstudier hade bedrivits mest av dem som hade finska som modersmål. En yrkesinriktad grundexamen har avlagts oftast av de svarande som har svenska eller ryska som modersmål. En yrkes- eller specialyrkesexamen har avlagts speciellt av de svarande som talar ryska som modersmål.

Antalet fångar med en yrkeshögskoleexamen är tillsvärdare litet beroende bl.a. på att utbildningsformen är rätt ny. Relativt mest examina hade avlagts av de svarande som hade ryska som modersmål. En högskole- och universitetsexamen har avlagts oftast av de svarande som har finska eller svenska som modersmål.

Kön och ålder

Det råder ett statistiskt signifikant samband mellan kön och utbildningsbakgrund ($\chi^2(5) = 24,510$, $p = 0.000$) sålunda, att männens utbildningsbakgrund är högre än kvinnornas. Kvinnornas utbildningsbakgrund är ofta grundskola, grundskolans påbyggnadsklass och annan utbildning. Mängden av slutförd utbildning ökar i takt med åldern. I alla åldersgrupper har hälften av de svarande deltagit i yrkesutbildning. I annan utbildning har speciellt 25–44-åringarna deltagit. Korrelationen mellan kön och utbildningsbakgrund är dock inte statistiskt signifikant.

Inlärnings svårigheter

Utbildningsbakgrunden bland de svarande som hade stora inlärnings svårigheter var lägre än bland de svarande som inte hade svårigheter att lära sig. Sambandet är statistiskt signifikant. ($\chi^2(10) = 90.319$, $p = 0.000$). Skillnaden i fråga om läs- och skrivsvårigheter är likväl inte statistiskt betydande.

Slag av straff

Bötesfångarnas utbildningsbakgrund är lägre än fängelse- och rannsakningsfångarnas. Rannsakningsfångarnas utbildningsbakgrund är högst, av dem har 11 % högskolestudier bakom sig. Motsvarande procentandel bland fängelsefångarna är 6 och bland bötesfångarna 3. Mellan slaget av straff och utbild-

ningsbakgrund råder ett statistiskt signifikant samband ($\chi^2(10) = 20,720$, $p = 0.000$). Den vanligaste utbildningsbakgrunden är yrkesutbildning, som cirka hälften av de svarande har genomgått oberoende av slaget av straff.

Fängelsetyp

Utbildningsbakgrunden bland dem som är i slutet fängelse är högre än bland dem som är i öppna fängelser. Skillnaden är statistiskt signifikant ($\chi^2(5) = 22,339$, $p = 0.000$). Antalet personer i avsaknad av utbildning eller som avbrutit studierna i grundskolan eller i gymnasiet är däremot i relation högre i de slutna fängelserna. Personer som slutfört yrkesstudier eller avlagt yrkesexamen är fler (57 %) i de öppna fängelserna än i de slutna (48 %). De svarande i de slutna fängelserna har mera studier i övergångsskedet mellan grundskolan och andra stadiet, studier vid folkhögskola och andra studier, vilket kan tyda på ett behov av stöd under studierna. I tabell 4 ingår utbildningsbakgrunden bland de svarande i slutna och öppna fängelser klassificerade utgående från den högsta utbildningsnivån.

Tabell 4. Utbildningsbakgrunden i öppna och i slutna fängelser (n = 2 258).

Utbildningsbakgrund	Öppet fängelse		Slutet fängelse		Totalt	
	n	%	n	%	n	%
Ingen utbildning	15	2,6	72	4,3	87	3,9
Grundskola, folkskola, påbyggnadsklass	133	23,0	415	24,7	548	24,3
Yrkesutbildning, yrkesstudier	330	57,0	804	47,9	1 134	50,2
Gymnasiestudier eller studentexamen	9	1,6	69	4,1	78	3,5
Universitets- eller högskoleexamen eller -studier	37	6,4	109	6,5	146	6,5
Andra studier	55	9,5	210	12,5	265	11,7
Totalt	579	100	1 679	100	2 258	100

Utbildningsklassificeringen har gjorts utgående från den svarandes högsta utbildning.

Regionfängelserna

Mellan utbildningsbakgrund och regionfängelse råder ett statistiskt signifikant samband ($\chi^2(20) = 47,420$, $p = 0.001$). Den högsta utbildningsbakgrunden återfinns bland fångarna i Södra Finlands regionfängelse. I regionfängelserna i Södra och Västra Finland finns å andra sidan flera personer som helt saknar utbildning eller som inte slutfört läropliktsskolan än i de övriga regionfängelserna

(5 %). Deltagandet i andra stadiets yrkesutbildning är minst i Södra Finlands (45 %) och högst i Sydöstra Finlands regionfängelse (56 %). En fristående examen för vuxna avläggs oftast i Östra och i Norra Finlands regionfängelser. I tabell 5 ingår en sammanfattning av fångarnas utbildningsbakgrund enligt regionfängelse och klassificerad utgående från den svarandes högsta utbildning. I tabellen ges enkätens resultat oklassificerade.

Tabell 5. Fångarnas utbildningsbakgrund granskad enligt regionfängelse (n = 2 258).

Utbildnings- bakgrund	Södra Finlands region- fängelse		Västra Finlands region- fängelse		Sydöstra Finlands region- fängelse		Östra Finlands region- fängelse		Norra Finlands region- fängelse		Totalt	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ingen utbildning	48	5,1	22	4,3	4	3,2	5	1,5	87	1,7		3,9
Grundskola, folkskola, påbyggnadsklass	237	25,2	123	23,9	55	22,2	62	23,2	71	24,7	548	24,3
Yrkesutbildning, yrkesstudier	422	44,9	277	53,8	140	56,5	138	51,7	157	54,5	1 134	50,2
Gymnasiestudier eller studentexamen	51	5,4	10	1,9	5	2,0	6	2,2	6	2,1	78	3,5
Universitets- eller högskoleexamen eller -studier	68	7,2	31	6,0	15	6,0	20	7,5	12	4,2	148	6,5
Andra studier	114	12,1	52	10,1	25	10,1	37	13,9	37	12,8	285	11,7
Totalt	940	100	515	100	248	100	267	100	37	100	2 258	100

Utbildningsklassificeringen har gjorts utgående från den svarandes högsta utbildning.

4 STUDIER UNDER FÄNGELSETIDEN

Utbildning och studier under fängelsetiden kartlades genom att de svarande fick ta ställning till alternativ på utbildningsformer och -möjligheter. De svarande hade dessutom möjlighet att fritt berätta om andra studier, som inte fanns med i den färdiga förteckningen.

4.1 Studier under fängelsetiden

Det stora flertalet (närmare 64 %) av de svarande uppgav att de inte studerar under fängelsetiden.

De som deltar genomgår i allmänhet studier i anslutning till yrkesutbildning (15 %), till vilken även har hänförts undervisning och handledning i tränings- och rehabiliteringssyfte (6,8 %). De svarande uppgav mera sällan att de genomförde grundskole- eller gymnasiestudier eller fristående hobbykurser, till vilka räknas kurser i anslutning till slöjdfärdigheter, musik eller konst. Tabell 6 är en sammanfattning av resultaten.

Tabell 6. Utbildning och deltagande i studier under fängelsetiden.

Utbildning	N = 2 269	%
Jag studerar inte	1 447	63,8
Undervisning och handledning som ges i tränings- och rehabiliteringssyfte	155	6,8
Grundskola	81	3,6
Gymnasium eller enstaka gymnasiekurser	107	4,7
Yrkesstudier eller examina	343	15,1
Yrkehögskolestudier/examen	9	0,4
Enstaka kurser vid universitet eller högskola	10	0,4
Universitets- eller högskoleexamen	10	0,4
Enstaka hobbykurser	75	3,3
Undervisning i romani eller den romska kulturen	18	0,8
Undervisning i finska för invandrare	17	0,7
Andra studier	104	4,6

Av andra studier är datateknik det som nämndes oftast. Andra tydligt avgränsade grupper framkom inte. Självstudier verkade för somliga svarande vara en bättre studieform än studier i grupp.

Dessutom kartlades alldeles särskilt vilka slags studier fångar med olika utbildningsbakgrund deltar i under fängelsetiden. Resultaten finns i tabell 7. I tabellen har under läropliktsskolan inordnats de svarande som har folkskolan, grundskolan och den grundläggande utbildningens påbyggnadsundervisning som utbildningsbakgrund. I yrkesutbildningen inom andra stadiet ingår all utbildning och alla studier i anslutning till den.

Tabell 7. Studier under fängelsetiden bland svarande med olika utbildningsbakgrund (n=2 077).

Studier under fängelsetiden/ utbildningsbakgrund	Jag studerar inte		Studier i anslutning till grundskolan		Studier i anslutning till utbildning på andra stadiet		Studier i anslutning till universitet eller högskola		Andra studier		Totalt	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ingen utbildning	60	4,3	15	9,1	1	0,3	0	0	2	1,6	78	3,8
Läropliktsskolan	392	28,2	32	19,4	43	11,8	1	2,8	19	15,3	487	23,4
Yrkesutbildning eller -studier	689	49,6	82	49,7	229	62,9	3	8,3	52	41,9	1 055	50,8
Studentexamen eller gymnasiestudier	44	3,2	3	1,8	23	6,3	0	0	4	3,2	74	3,6
Universitets- eller högskoleutbildning	74	5,3	4	2,4	23	6,3	25	69,4	11	8,9	137	6,6
Andra studier	129	9,3	29	17,6	45	12,4	7	19,4	36	29,0	246	11,8
Totalt	1 388	100	165	100	364	100	36	100	124	100	2 077	100

Det råder ingen statistiskt signifikant korrelation mellan utbildningsbakgrunden och viljan att studera. Avsaknaden av studier är likväldig störst bland dem som har yrkesutbildning eller läropliktsskolan bakom sig. Tidigare studier ökar å andra sidan deltagandet i utbildning, då det är fråga om andra stadiets studier, yrkesutbildning eller studier som anknyter till gymnasiet. Utbildningen anhopas därför hos vissa grupper.

Potentiella fullbordare av grundskolan är de 79 svarande som avbrutit den grundläggande utbildningen och som deltar i grundskolestudier (15 svarande) eller som inte studerar alls (60 svarande).

Potentiella deltagare i andra stadiets utbildning är de 392 svarande, som endast har folkskolan eller grundskolan som utbildningsbakgrund. En del av dem som har fullgjort studier i anslutning till folkskolan, grundskolan eller yrkesutbildning uppger dessutom, att de deltar i studier i anslutning till grund-

skolan (75 svarande). Det kan vara fråga om att höja vitsord eller gälla svarande som har yrkeskurser eller andra studier bakom sig, men som ännu inte har gått ut grundskolan. Även dessa svarande hör till den grupp som borde ges tillgång till studier antingen inom den grundläggande utbildningen eller på andra stadiet.

4.2 Deltagandet i utbildning och studier under fängelsetiden i ljuset av bakgrundsvariablerna

Modersmålet

På enkäten svarade sammanlagt 2 046 finskspråkiga, 33 svenskspråkiga, 59 ryskspråkiga samt 105 svarande, vars modersmål var något annat än de nämnda språken. Av svarandena uppgav 72 % (1 434) att de inte studerar under fängelsetiden. Oftast studerar, relativt sett, de svarande som inte har finska som modersmål (47 %). De finskspråkigas studier fokuserade på undervisning och handledning i tränings- och rehabiliteringssyfte samt yrkesstudier. 4 % (87) av de finskspråkiga och 11 % (12) av svarandena med något annat modersmål deltar i läroavtalsutbildning.

Utbildningsbakgrund

De studerande som har gått i folkskolan eller grundskolan eller som genomgått den grundläggande undervisningens påbyggnadsklass (80 %) deltar minst i utbildning under fängelsetiden. De som slutfört andra studier (48 %) eller universitets- eller högskolestudier (46 %) deltar mest i utbildningen. De som har deltagit i studier på andra stadiet genomgår även under fängelsetiden studier på andra stadiet och de som har högskolestudier bakom sig tar del i högskolestudier. Skillnaderna är dock inte statistiskt signifikanta.

Kön och ålder

Det råder ett statistiskt signifikant samband mellan kön och studier under fängelsetiden ($\chi^2(4) = 30,643$, $p = 0.000$) sålunda, att kvinnorna studerar oftare än männen. Utbildningen bland männen sker i huvudsak mera i anslutning till andra stadiets studier (18 %) och bland kvinnorna i anslutning till andra studier (14 %). Det råder däremot ingen statistiskt betydande korrelation mellan studierna och den svarandes ålder, men resultaten ger en antydning om att utanför studierna stannar oftast de yngsta och de äldsta åldersklasserna, de som är yngre än 18 och äldre än 44 år.

Inlärningssvårigheter

Det råder inte något statistiskt signifikant samband mellan studier under fängelsetiden och den svarandes inlärningssvårigheter i anslutning till läs- och skrivfärdigheten. De svarande som har stora läs- och skrivsvårigheter studerar dock i relation mycket oftare än de som inte har dessa svårigheter. De sysslar även vanligare med grundskolestudier än de som inte har inlärnings svårigheter.

De studerande som har svårigheter i räkning och matematik studerar mindre ofta än de som inte har dessa svårigheter.

Slag av straff

Bötesfångarna studerar minst, för av dem studerar endast 14 %, av fängelsefångarna 35 % och av rannsakningsfångarna 25 %. Fängelsefångarna studerar mest på alla utbildningsnivåer, oftast på andra stadiet (19,6 % av fängelsefångarna). Det råder likväl ingen statistiskt signifikant korrelation mellan slaget av straff och studier under fängelsetiden.

Fängelsetyp

Tabell 8 är en sammanfattning av deltagandet i utbildning under fängelsetiden i öppna och i slutna fängelser klassificerade enligt den svarandes högsta utbildningsnivå. Resultaten presenteras oklassificerade i bilaga 6.

Tabell 8. Deltagandet i utbildning i de öppna och i de slutna fängelserna uttryckt i procent (n = 2 082).

Utbildningsbakgrund	Öppet fängelse		Slutet fängelse		Totalt	
	n	%	n	%	n	%
Jag studerar inte	303	56,3	1 88	70,5	1 391	66,8
Studier i anslutning till grundskolan	37	6,9	129	8,4	166	8,0
Studier i anslutning till andra stadiets utbildning	158	29,4	207	13,4	365	17,5
Universitets- och högskolestudier	14	2,6	22	1,4	36	1,7
Andra studier	26	4,8	98	6,3	124	6,0
Totalt	538	100	1 544	100	2 082	100

Studier är allmännare i öppna fängelser (46 %) än i slutna fängelser, där endast en tredjedel av de svarande (30 %) studerar. Skillnaden är statistiskt signifikant ($\chi^2(4) = 75,758$, $p = 0.000$). 8,1 % av de svarande i de öppna och 6,4 % i de slutna fängelserna deltar i undervisningen och handledningen i tränings- och rehabiliteringssyfte.

Deltagandet i grundskole- och gymnasiestudier är allmännare i de slutna än i de öppna fängelserna. Yrkesstudier är däremot klart allmännare i de öppna fängelserna än i de slutna. Deltagandet i universitets- och högskolestudier är mycket litet. Studier i romernas språk och kultur förekommer endast i de slutna fängelserna. Studier i finska språket däremot genomförs i både de slutna och de öppna fängelserna.

Sammanlagt genomgår 29 (5,0 %) svarande i öppna fängelser studier som läroavtalsutbildning. Motsvarande antal är 79 (4,7 %) svarande i slutna fängelser.

Regionfängelserna

Nedan granskas deltagandet i utbildning enligt regionfängelse. Det råder ingen statistiskt signifikant korrelation i fråga om studier under fängelsetiden mellan regionfängelserna. Tabell 9 är en sammanfattning av resultaten i enlighet med den svarandes högsta utbildningsnivå. Resultaten presenteras oklassificerade i bilaga 7.

Tabell 9. Utbildning och studier under fängelsetiden (n = 2 082).

	Södra Finlands regionfängelse		Västra Finlands regionfängelse		Sydöstra Finlands regionfängelse		Östra Finlands regionfängelse		Norra Finlands regionfängelse		Totalt	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Jag studerar inte	599	67,9	299	63,3	156	68,4	183	74,7	154	60,4	1 391	66,8
Studier i anslutning till grundskolan	84	9,5	41	8,7	9	3,9	8	3,3	24	9,4	166	8,0
Studier i anslutning till andra stadiets utbildning	122	13,8	97	20,6	54	23,7	33	13,5	59	23,1	365	17,5
Universitets- och högskolestudier	15	1,7	10	2,1	2	0,9	7	2,9	2	0,8	36	1,7
Andra studier	62	7,0	25	5,3	7	3,1	14	5,7	16	6,3	125	6,0
Totalt	882	100	472	100	228	100	245	100	255	100	2 082	100

Mest förekommer studier i Norra Finlands regionfängelse, där ca 40 % av fångarna studerar och minst i Sydöstra Finlands regionfängelse, där endast en fjärdedel av fångarna deltar i studier.

Mest grundskolestudier och studier i anslutning till övergångsskedet mellan grundskolan och andra stadiet förekommer i Södra Finlands och Norra Finlands (9,5 %) och minst i Östra och Sydöstra Finlands regionfängelser, där drygt 3 % deltar i nämnda studier. Av studierna i anslutning till övergångsskedet är deltagandet i undervisningen och handledningen i tränings- och rehabiliteringssyfte störst i Norra Finlands regionfängelse (11 %) och minst i Sydöstra Finlands och i Östra Finlands regionfängelser (drygt 3 % i båda).

Deltagandet i universitets- och högskolestudier är litet. Relativt störst är deltagande i Östra Finlands regionfängelse (2,9 %).

Andra studier förekommer oftast i Södra Finlands regionfängelse, där studierna i romernas språk och kultur (1,5 %) och i finska språket för invandrare (1,4 %) är de vanligaste.

5 UTBILDNINGSSÖNSKEMÅLEN

De svarandes utbildningsönskemål kartlades med hjälp av en fråga där det gavs alternativa utbildningar och studier, som den svarande eventuellt skulle vilja delta i under fängelsetiden. Det fanns utrymme även för öppna svar. Den svarande kunde även ange flera än ett utbildningsönskemål.

5.1 Sammanfattning av utbildningsönskemålen

En tredjedel av de svarande önskade inte studera någonting under fängelsetiden. Tabell 10 är en sammanfattning av de svarandes utbildningsintresse och -önskemål.

Tabell 10. Utbildningsintresse och -önskemål (N = 2 269).

Utbildningsönskemål	N = 2 269	%
Jag vill inte delta i utbildning eller andra studier	757	33,4
Hela grundskolan	104	4,6
Gymnasiekurser	84	3,7
Hela gymnasiet	90	4,0
Yrkesstudier/yrkeskurser	587	25,9
Yrkesinriktad grundexamen	329	14,5
Yrkesexamen	286	12,6
Specialyrkesexamen	142	6,3
Yrkehögskolestudier	90	4,0
Enstaka kurser vid universitet eller högskola	90	4,0
Universitets- eller högskoleexamen	74	3,3
Andra studier	213	9,4

De svarandes utbildningsönskemål fokuserade på yrkesutbildning. Mest önskas yrkesstudier (26 %), och studier som tar sikte på en yrkesinriktad grundexamen (15 %). Antalet av dem som önskade gymnasieutbildning, yrkehögskoleutbildning eller universitetsutbildning varierade mellan 3 och 4 %. 104 svarande önskar slutföra grundskolan (något under 5 %).

5.2 Utbildningsönskemålen granskade i ljuset av bakgrundsvariablerna

Modersmålet

Utbildningsintresset hos de finsk- och svenskspråkiga svarandena var mindre än hos dem som har ryska som modersmål.

Av de finskspråkiga svarandena önskar 3–4 % ta del i grundskolestudier, gymnasiekurser eller slutföra gymnasiet och ta studentexamen. I de övriga språkgrupperna var endast enstaka svarande intresserade av dessa studier. Av de svenskspråkiga svarandena var 12 % intresserade av att fullgöra gymnasiets lärokurs.

Yrkesstudierna väcker det största intresset hos samtliga språkgrupper. Av dem som har ryska som modersmål uppgav närmare hälften att de önskade yrkesutbildning antingen för en yrkesinriktad grundexamen, yrkesexamen eller specialyrkesexamen.

Svarandena inom alla språkgrupper önskar avlägga en yrkeshögskoleexamen eller fristående kurser vid universitetet eller universitetsexamen. De ryskspråkiga svarandena (14 %) är de som visar det relativt största intresset för yrkeshögskolestudier. Intresset för universitetsutbildning är även större bland de ryskspråkiga än bland de övriga svarandena. Av de finskspråkiga svarandena önskar ca 3 % genomgå yrkeshögskolestudier eller fristående universitetskurser.

Sambandet mellan modersmålet och utbildningsbakgrunden har analyserats med hjälp av frekvensdistribution och ingen statistisk signifikans har kommit fram.

Utbildningsbakgrund

Det råder inget statistiskt betydande samband mellan de svarandes utbildningsönskemål och utbildningsbakgrund. Mest intresserade av grundskoleutbildning var de 29 svarande som helt saknade utbildning eller vars grundläggande utbildning inte hade slutförts.

Av dem som helt saknade utbildning eller som endast genomgått grundskolan önskade 215 utbildning på andra stadiet. Vidare uttalade 272 svarande som tidigare deltagit i andra stadiets utbildning (gymnasiet eller yrkesutbildning) önskemål i anslutning till andra stadiets utbildning. Önskemålen gällde oftast yrkesutbildning. Utbildningsönskemålen hos de 137 svarande som genomgått universi-

tets- eller högskolestudier fokuserade på andra stadiets (23 svarande) eller högre utbildning (25 svarande). Skillnaderna var dock inte statistiskt signifikanta.

Kön och ålder

Det råder ingen statistiskt signifikant skillnad mellan männens och kvinnornas utbildningsönskemål under fängelsetiden. De flesta utbildningsönskemålen gjordes av 25–34-åringarna. Näst mest önskemål uttalades av svarandena i åldersgruppen 35–44-åringar. De äldsta och yngsta åldersgrupperna är minst intresserade av utbildning under fängelsetiden. Sambandet mellan utbildningsönskemål och ålder är statistiskt signifikant ($\chi^2(16) = 37,121, p = 0.002$).

Inlärningsvårigheter

Grundskolestudier önskade avgjort mest de svarande som har inlärningsvårigheter i anslutning till läs- och skrivfärdigheterna. Önskemål i anslutning till andra stadiets utbildning och högskoleutbildning framfördes av de svarande som inte hade dessa inlärningsvårigheter.

De intagna som har stora svårigheter i räkning och matematik studerar mindre ofta än övriga fångar. De önskar även oftast studier i anslutning till den grundläggande utbildningen. Skillnaderna är dock inte statistiskt signifikanta beträffande någondera typen av inlärningsvårigheter.

Regionfängelse

Minst utbildningsönskemål gjordes i regionfängelserna i Sydöstra och i Östra Finland. De flesta önskemålen framfördes i Södra och i Västra Finlands regionfängelser. Utbildningsönskemålen fokuserar i alla regionfängelser på yrkesutbildning. Skillnaderna är dock inte statistiskt signifikanta. Tabell 11 är en sammanfattning av utbildningsönskemålen enligt regionfängelse klassificerade utgående från den svarandes högsta utbildningsnivå. Enkätens resultat presenteras oklassificerade i bilaga 8.

Tabell 11. Utbildningsönskemålen enligt regionfängelse (n = 2 027).

Utbildning	Södra Finlands regionfängelse		Västra Finlands regionfängelse		Sydöstra Finlands regionfängelse		Östra Finlands regionfängelse		Norra Finlands regionfängelse		Totalt	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Jag vill inte delta i utbildning eller andra studier	308	36,1	159	33,9	94	43,5	105	44,1	89	35,5	755	37,2
Studier i anslutning till grundskolan	35	4,1	13	2,8	8	3,7	1	0,4	3	1,2	60	3,0
Studier i anslutning till andra stadiets utbildning	356	41,7	228	48,6	97	44,9	97	40,8	119	47,4	897	44,3
Universitets- eller yrkeshögskolestudier	95	11,1	48	10,2	10	4,6	19	8,0	24	9,6	196	9,7
Andra studier	59	6,9	21	4,5	7	3,2	16	6,7	16	9,6	119	5,9
Totalt	853	100	469	100	216	100	238	100	251	100	2 027	100

Fängelsetyp

De intagna i slutna fängelser anger betydligt flera utbildningsönskemål än de svarande i de öppna fängelserna. Utbildningsönskemålen gäller oftast yrkesutbildning. Skillnaderna är statistiskt signifikanta ($\chi^2(4) = 75,758, p = 0.000$). Tabell 12 visar de svarandes utbildningsönskemål enligt typ av fängelse och klassificerade utgående från den svarandes högsta utbildningsnivå. Resultaten återfinns oklassificerade i bilaga 9.

Tabell 12. Utbildningsönskemålen enligt typ av fängelse (n = 2027).

Utbildningsbakgrund	Öppet fängelse		Slutet fängelse		Totalt	
	n	%	n	%	n	%
Jag vill inte delta i utbildning eller andra studier	235	47,1	520	34,0	755	37,2
Studier i anslutning till grundskolan	9	1,8	51	3,3	60	3,0
Studier i anslutning till andra stadiets utbildning	192	38,5	705	46,1	897	44,3
Universitets- eller yrkeshögskolestudier	38	7,6	158	10,3	196	9,7
Andra studier	25	5,0	94	6,2	119	5,9
Totalt	499	100	1 528	100	2 027	100

5.3 Deltagandet i läroavtalsutbildning och önskemålen om studier som läroavtalsutbildning

Syftet med utredningen var å ena sidan att få information om antalet fångar som deltar i läroavtalsutbildning, å andra att kartlägga de svarandes intresse att genomgå studier som läroavtalsutbildning. En allmän strävan i Finland har varit att främja läroavtalsutbildning. Fördelen med denna utbildning är att den har direkt kontakt med arbetslivet och att den studerande lär genom arbete i praktiken. Läroavtalsutbildningen anses på så sätt främja den deltagandes framtida sysselsättningsmöjligheter.

I läroavtalsutbildning deltog 108 svarande, vilket är ca 5 % av alla svarande. Mer än tusen svarande eller hälften av alla som besvarade enkäten genomgår studier som läroavtalsutbildning. Antalet intresserade var således större än vad det fanns möjligheter. Det vore därför viktigt att öka möjligheterna till läroavtalsutbildning i fängelserna.

Speciellt de svarande som har yrkesutbildning (55 %) eller annan utbildning (60 %) bakom sig är intresserade av läroavtalsutbildningen. Skillnaden är statistiskt signifikant ($\chi^2(5) = 14,189$, $p = 0.014$).

Kvinnorna ville oftare än männen delta i läroavtalsutbildning. Skillnaden är statistiskt signifikant ($\chi^2(1) = 8,717$, $p = 0.003$).

Oftast ville de yngre åldersklasserna, 18–24-åringarna (58 %) och 25–34-åringarna (65 %) få vara med om läroavtalsutbildning. Skillnaderna är dock inte statistiskt betydande.

I läroavtalsutbildning ville framför allt sådana svarande delta som endast har lite läs- och skrivsvårigheter ($\chi^2(2) = 6,412$, $p = 0.041$). Men oftast ville de svarande delta som hade stora svårigheter i räkning och matematik ($\chi^2(2) = 18,360$, $p = 0.000$). Skillnaderna är statistiskt signifikanta.

Läroavtalsutbildning önskades mera i de slutna fängelserna än i de öppna. Skillnaden är statistiskt signifikant ($\chi^2(1) = 21,02$, $p = 0.000$).

De flesta önskemålen om läroavtalsutbildning gjordes i Norra Finlands regionfängelse, som även har det största antalet deltagare i denna utbildning. Minst önskades utbildningen i Sydöstra Finlands regionfängelse. Det minsta antalet läroavtalsstuderande fanns i Östra Finlands regionfängelse.

De intresserade i Södra och i Norra Finlands regionfängelser har troligen alla fått plats i den utbildning som de önskat. Sambandet är i fråga om båda statistiskt signifikant ($\chi^2(1) = 13,254$, $p = 0.000$) och ($\chi^2(1) = 12,529$, $p = 0.000$). De svagaste möjligheterna till läroavtalsstudier ges i Östras Finlands regionfängelse.

6 INLÄRNINGSSVÅRIGHETERNA OCH -FÄRDIGHETERNA

I detta kapitel presenteras de svarandes syn på sina inlärningsvårigheter och -färdigheter i anslutning till läsning och skrivning, räkning och matematik samt datateknik. Även sambanden mellan de olika svårigheterna reds ut.

6.1 Resultaten av tidigare undersökningar och utredningar

Det är viktigt att ha goda läsfärdigheter i dagens samhälle. Bristande läsförmåga har konstaterats vara en potentiell faktor för utvecklingen till brottslighet särskilt då intelligensnivån är låg och det i bakgrunden finns psykosociala problem. Utslagningen börjar redan i grundskolan, då skolframgången till följd av läs- och skrivsvårigheter är svag, motivationen att läsa avtar och de fortsatta misslyckandena får barnet att söka alternativa möjligheter till framgång och tillägnar sig en skolfientlig kultur. Orsakerna till och följderna av läs- och skrivproblemen och andra bakgrundsfaktorer är svåra att påvisa, men enligt undersökningar är läs- och skrivsvårigheterna allmännare hos fångar än hos befolkningen i genomsnitt. Enligt en undersökning som har gjorts av Salo (2006,20) hade närmare hälften (43 %) av fångarna betydande lässvårigheter. Endast 8 % av alla elever i årskurs 9 i grundskolan som fått lika mycket utbildning, hade motsvarande problem. Svårigheter i teknisk läsning, som tyder på dyslexi, påträffades hos en tredjedel (33 %) och svårigheter som tyder på otillräcklig träning och ogynnsamma omständigheter hos 10 % av de undersökta. En undersökning som gjorts av Morgan och Kett (2003, 9–10) på Irland visade att fångars skriftliga färdigheter är ytterst svaga. Somliga fångar kan anses vara totalt oläskunniga. Samma undersökning påvisade att ett antisocialt beteende och dålig studief framgång har samband med varandra. Utgående från dessa resultat borde utbildningen fokusera på dem som har de svagaste läs- och skrivfärdigheterna.

Även kraven på räknekunskaper som medborgarfärdighet har fortgående ökat. Bristfälliga räknefärdigheter kan vara en faktor som är lika marginaliserande och sänker självkänslan lika mycket som läs- och skrivsvårigheterna. Räknefärdigheterna ska kunna tillämpas självständigt i mångahanda och alltmer krävande situationer i arbets- och vardagslivet. Räknefärdighet som term är analog med läsfärdighet. Brister i de språkliga färdigheterna kan återspeglas på räknefärdigheten och personer med språkstörningar kan ha stora brister t.o.m. i kontrollen av basfärdigheterna. Undervisningen borde basera sig på kännedom om den studerandes språkliga svårigheter och sätt att tänka och en noggrann bedömning av hans räknefärdigheter. Ofta ska målen ställas

helt individspecifikt och utnyttjandet av specialpedagogiska metoder är nödvändigt. (Puura, Koponen, Leino, Pahkin och Räisänen 2007.)

Datatekniska färdigheter är basfärdigheter som behövs för att sköta egna affärer, vid studier och i arbetslivet. Avsaknad av dem tar sig uttryck i svårigheter att delta i det moderna samhället och kan bidra till utslagning som i sin tur kan leda till brottlighet. Utvecklingen av de datatekniska färdigheterna kräver en uppdaterad utrustning, som det enligt en utredning av Koski och Mäki (2006, 46) inte finns tillräckligt av i fängelserna.

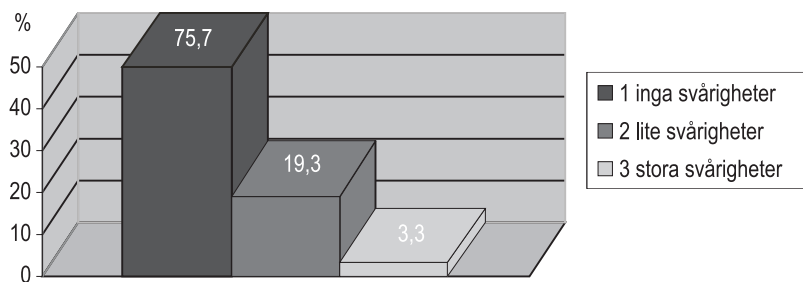
Olika inlärningssvårigheter och avsaknad av basfärdigheter försvårar individens möjligheter till sysselsättning, varför det är väsentligt och viktigt att ingripa i dem, att öka individens kompetens, stärka hans självkänsla, och lära honom se sina starka och svaga sidor. En sysselsatt människa uppfattas som en ansvarskännande och duktig medborgare. En arbetsplats och lön gör det möjligt att vara ekonomiskt oberoende, vilket ofta även medför andra slag av oavhängighet och ökad personlig beslutförhet. Arbete ökar känslan av det egna värdet och av att vara en del av en helhet som är större än en själv, att tillhöra gemenskapen (Aro, Siiskonen och Ahonen 2007.) Å andra sidan har många fångar en mycket utbildnings- och samhällsfientlig inställning som man även borde kunna påverka. Den första viktiga uppgiften enligt Morgan och Kett (2003, 56–57) är att väcka den intagnes intresse för studier och få honom att inse studiernas positiva inverkan på den egna framtiden.

6.2 Läs- eller skrivsvårigheterna

Av svarandena ($n = 2\,230$) uppskattade två tredjedelar eller 1 700 svarande, att de hade läs- och skrivsvårigheter. 19 % av de svarande (439) ansåg sig ha lite läs- och skrivsvårigheter och 3 % (74) av de svarande att de hade stora svårigheter. Samma antal uppgav även inlärningssvårigheterna som orsak till att de inte studerade.

Läs- och skrivsvårigheterna kartlades med hjälp av en trestegs skala. Figur 1 visar fångarnas bedömning av sina läs- och skrivsvårigheter.

Männen (mv 1,27) uppskattade oftare än kvinnorna (mv 1,20), att de hade läs- och skrivsvårigheter. Skillnaden är statistiskt signifikant ($\chi^2(2) = 8,365$, $p = 0.05$). Resultatet går i samma riktning som i andra undersökningar, enligt vilka läs- och skrivsvårigheter är allmänna hos män. (Utvärdering av inlärningsresultaten 2/2002, Utbildningsstyrelsen)

Figur 1. Fångarnas uppskattning av sina läs- och skrivsvårigheter (N = 2 269).

Det finns inget statistiskt betydande skillnad mellan utbildningsbakgrunden och läs- och skrivsvårigheterna. Det finns likväl tecken på att dessa svårigheter förekommer oftare hos dem som saknar utbildning eller som endast har gått ut grundskolan.

Skillnaderna mellan fängelse-, rannsaknings- och bötesfångarnas uppskattningar av sina läs- och skrivsvårigheter är inte statistiskt signifikanta.

De svarande i de öppna fängelserna bedömde en aning oftare att de hade svårigheter med att läsa och skriva än de svarande i de slutna fängelserna, men skillnaden är inte statistiskt signifikant.

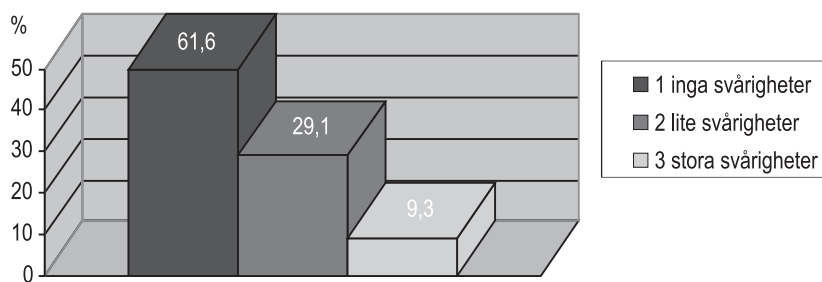
Mest läs- och skrivsvårigheter hade de svarande i Sydöstra Finlands (mv 1,29) och minst i Västra Finlands regionfängelse (mv 1.23), men skillnaden är inte statistiskt signifikant.

6.3 Svårigheterna i räkning eller matematik

Enligt egen uppfattning har 61,6 % (1 372) av de svarande inte svårigheter i räkning eller matematik. Stora svårigheter har 9,3 % (206) och lite svårigheter 29,1 % (649).

De svarande (n = 2 230) angav sina svårigheter i räkning eller i matematik på en trestegs skala:

Figur 2 visar de svarandes uppskattning av sina svårigheter i räkning och matematik.

Figur 2. De svarandes uppskattning av svårigheterna i räkning och matematik (n = 2 227).

Kvinnorna (mv 1,72) anser oftare än männen (mv 1,46) att de har svårigheter i räkning och matematik. Skillnaden är statistiskt signifikant ($\chi^2(2) = 37,767$, $p = 0.000$) och resultatet går i samma riktning som i andra undersökningar som gjorts, enligt vilka kvinnorna anser sina färdigheter i räkning och matematik vara sämre än männen (Utvärdering av inlärningsresultaten 2/2002, Utbildningsstyrelsen).

Det råder en statistiskt signifikant korrelation mellan en låg utbildningsnivå och svårigheter i räkning och matematik ($\chi^2(10) = 90,319$, $p = 0.000$).

Det finns däremot ingen statistiskt signifikant skillnad mellan fängelse-, rannsaktions- och bötesfångarnas syn på svårigheterna i räkning och matematik.

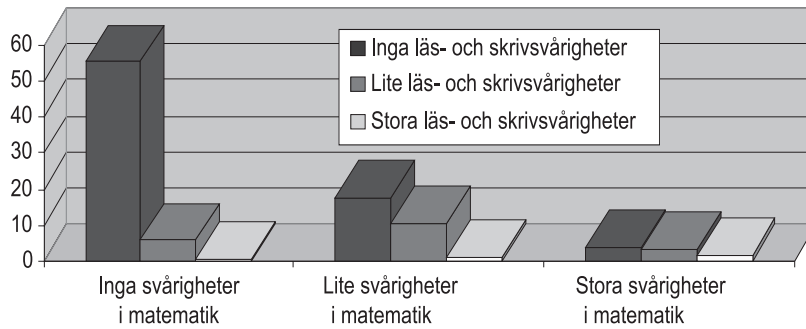
I de öppna fängelserna bedömer de intagna en aning mindre ofta än i de slutna, att de har svårigheter i räkning och matematik. Skillnaden är statistiskt signifikant ($\chi^2(2) = 6,892$, $p = 0.032$).

De flesta svårigheterna i räkning och matematik har fångarna i Norra Finlands regionfängelse (mv 1,51). Minst svårigheter uppgav de svarandena i Västra Finlands regionfängelse (mv 1,43). Skillnaderna är dock inte statistiskt signifikanta.

Sambanden mellan inlärningssvårigheterna

Över hälften av de svarande uppger att de inte har läs- och skrivsvårigheter eller svårigheter i räkning och matematik. Lite svårigheter i båda anser 11 % och stora svårigheter knappa 2 % av de svarande att de har. Figur 3 är en sammanfattning av de svarandes bedömningar av sina läs- och skrivsvårigheter och problem i räkning och matematik. Det råder ett statistiskt signifi-

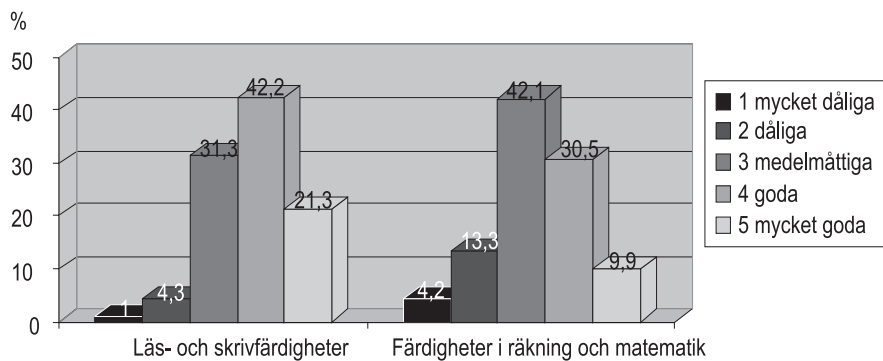
kant samband mellan läs- och skrivsvårigheterna och svårigheterna i räkning och matematik ($\chi^2(4) = 442,640$, $p = 0.000$).

Figur 3. Korrelationen mellan läs- och skrivsvårigheterna och svårigheterna i räkning och matematik (n = 2 230).

6.4 Uppskattningen av läs- och skrivfärdigheterna samt färdigheterna i räkning och matematik

De svarande ombads ta ställning till sina läs- och skrivfärdigheter samt färdigheter i räkning och matematik på en femstegs skala (n = 2 230)

Figur 4. Den svarandes egen bedömning av sina läs- och skrivfärdighet och problem i räkning och matematik (n = 2 230).

De svarande ansåg att deras läs- och skrivfärdigheter i genomsnitt var bättre än färdigheterna i räkning och matematik.

Männen (mv 3,76) ansåg i genomsnitt att deras läs- och skrivfärdigheter var sämre än kvinnorna (mv 4,10). Männerna ansåg däremot att deras färdigheter i räkning och matematik i genomsnitt var bättre (mv 3,32) än vad kvinnorna ansåg (mv 2,90). Skillnaderna är statistiskt signifikanta ($F(4) = 61,316$, $p = 0.000$).

På basis av resultaten tycks de äldre åldersklasserna anse sina färdigheter i räkning och matematik vara bättre än de yngre. Skillnaden är dock inte statistiskt signifikant.

Det råder ingen statistiskt signifikant korrelation mellan utbildningsbakgrunden och läs- och skrivfärdigheterna. Det stora flertalet anser sina färdigheter vara medelmåttiga. Det finns tecken på att de svarande med högre utbildningsnivå betraktar sina färdigheter som bättre än de mindre utbildade.

Det råder ingen statistiskt signifikant korrelation mellan utbildningsbakgrunden och svårigheterna i räkning och matematik. Det finns likväl tecken på att de högre utbildade anser sina färdigheter vara bättre än de som fått mindre utbildning. De som deltagit i yrkesutbildning anser sina färdigheter vara bättre än de svarande som har en annan utbildningsbakgrund.

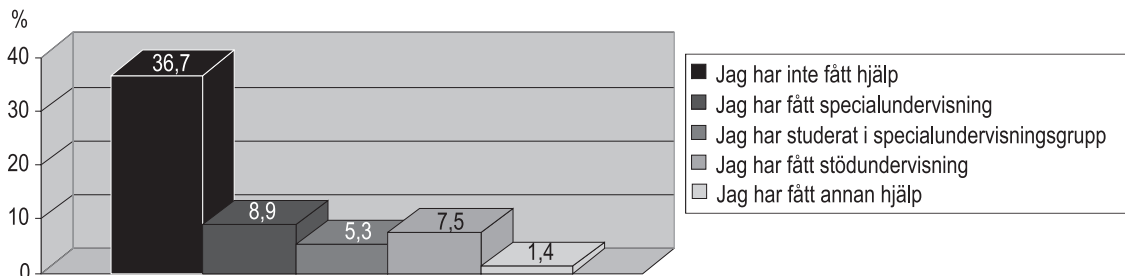
Det råder ett statistiskt signifikant samband mellan uppskattningarna av färdigheterna i räkning och matematik och uppskattningarna av svårigheterna i anslutning till dem ($\chi^2(8) = 1845,822$, $p = 0.000$). Det finns även tecken på ett samband mellan uppskattningarna av läs- och skrivsvårigheterna och färdigheterna i räkning och matematik. Däremot förekommer inte i fråga om läs- och skrivfärdigheterna samma samband mellan svårigheterna och den uppskattade färdigheten.

6.5 Testning av inlärningssvårigheterna och tillhandahållen hjälp

För läs- och skrivsvårigheterna har standardiserade test, som även utnyttjats i fångelserna, utvecklats. Med deras hjälp har fångarnas läs- och skrivproblem kartlagts och kännedomen om inlärningssvårigheternas marginaliserande effekt ökats.

Av fångarna med inlärningssvårigheter har svårigheterna hos cirka var fjärde (23 %) testats, medan 77 % är otestade.

Närmare 40 % av de fångar som enligt egen uppfattning har inlärningssvårigheter har inte fått hjälp med sitt problem. Ca 15 % har fått specialundervisning i någon form. Inom yrkesutbildningen deltar ca 9 % av de studerande i något skede i specialundervisning (Kumpulainen & Saari 2006, 85) och ca 22 % av eleverna i grundskolan får någon form av specialundervisning (Kumpulainen & Saari 2006, 38).

Figur 5. Tillgången till hjälp med läs- och skrivsvårigheterna och svårigheterna i räkning och matematik (n = 2 237).

6.6 Färdigheterna i datateknik

De svarande gjorde sin bedömning av sina färdigheter i datateknik enligt en femstegs skala: mycket dåliga (1), dåliga (2), medelmåttiga (3), goda (4) och mycket goda (5). De svarandes bedömningar återfinns i figur 6. En dryg tredjedel bedömde sina färdigheter som dåliga och lika många som medelmåttiga. En femtedel ansåg sina färdigheter vara goda eller mycket goda. De svarande (mv 2,84) i Västra Finlands regionfängelse gav sina färdigheter de högsta vitsorden och de intagna (mv 2,63) i Östra Finlands de lägsta. Skillnaderna är statistiskt signifikanta ($\chi^2(16) = 35,460$, $p = 0.003$).

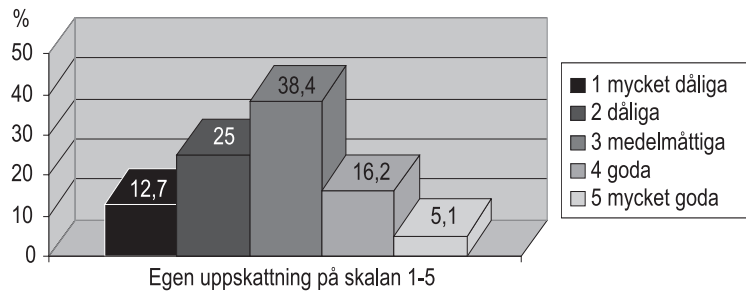
De svarande som fått mindre utbildning ansåg sina färdigheter i datateknik vara sämre än de som fått mera. De svarande som genomgått yrkesstudier utgör ett undantag och de uppskattade sina färdigheter i datateknik som mycket goda eller goda oftare än de som fått en annan utbildning. Skillnaderna är dock inte statistiskt signifikanta.

Inlärningssvårigheterna i räkning och matematik korrelerar med svaga färdigheter i datateknik. Sambandet är statistiskt signifikant ($\chi^2(8) = 92,707$, $p = 0.000$). Man kan skönja ett motsvarande samband mellan dessa färdigheter och svårigheterna med läsning och skrivning.

Kvinnorna (mv 2,56) ansåg sina färdigheter i datateknik vara sämre än männen (mv 2,77). Skillnaden är statistiskt signifikant ($\chi^2(4) = 13,958$, $p = 0.007$).

De äldre åldersklasserna från 35 år uppåt uppskattade sina färdigheter i datateknik som sämre än de yngre svarandena. Skillnaden är inte statistiskt signifikant.

Läs- och skrivsvårigheterna och svårigheterna i räkning och matematik har bägge ett statistiskt signifikant samband ($p = 0.000$) med den studerandes färdigheter i datateknik.

Figur 6. Fångarnas bedömning av sina färdigheter i datateknik (n = 2 212) på en skala 1–5.

7 SAMMANFATTNING

- * Av fångarna har 94 % gått ut läropliktsskolan, antingen folkskolan eller grundskolan. Uppgiften är något vag, för i siffran beaktas de 8,3 % av fångarna som uppgett att de genomgått båda skolformerna. Det kan vara fråga om en förvirring av begreppen i anslutning till utbildningen
- * Av fångarna saknar ca 6 % utbildning eller också har de avbrutit grundskolan. De siffror som Brottspåföljdsverket vid tidigare utredningar fått fram har varierat mellan 6 och 7 %. 1 % av dem som gått ut grundskolan under åren 2001–2005 saknar grundskolebetyg (Kumpulainen & Saari 2006, 34). Av de intagna har flera läropliktsskolan ogenomgången än de unga i genomsnitt. Motsvarande rön har gjorts av Morgan och Kett (2003, 51) i deras undersökning om ungdomar på Irland, där en stor del av fångarna inte har slutfört sina studier på grundstadiet.
- * 151 eller 7 % av de svarande uppgav att de deltagit i den tionde årskursen, den s.k. påbyggnadsklassen vid övergången mellan den grundläggande utbildningen och andra stadiets utbildning. I genomsnitt deltar 1,4 % av åldersklassen som slutför den grundläggande utbildningen i påbyggnadsundervisningen (Kumpulainen & Saari 2006, 33). Deltagandet i påbyggnadsundervisning är således allmännare bland fångarna än bland grundskoleeleverna i genomsnitt.
- * I den undervisning och handledning i tränings- och rehabiliteringssyfte som anordnas för specialstuderande deltog 247 personer (11 % av de svarande). I träningsundervisningen inom den grundläggande yrkesutbildningen deltar årligen ca 2 000 studerande, vilket är drygt 1 % av alla studerande inom yrkesutbildningen. Antalet fångar som deltar i träningsundervisning under fängelsetiden är således betydligt större än inom yrkesutbildningen i genomsnitt.
- * 11 % av de svarande har genomgått gymnasiet eller bedrivit gymnasiestudier och 5 % har avlagt studentexamen. Antalet personer med avlagd studentexamen är få i fångelserna, då antalet jämförs med hela åldersgruppen 19–21 åringar åren 2000–2005, av vilken över 50 % går ut gymnasiet och avlägger studentexamen (Saari & Kumpulainen 2006, 60).
- * Yrkesskolan har genomgåts av 29 %, 19 % har avlagt en grundläggande yrkesexamen, 12 % en yrkesexamen och 4 % en specialyrkesexamen. Yrkesutbildning på högsta nivå har 16 % av de svarande. Av åldersklassen som går ut grundskolan fortsätter 39 % inom yrkesutbildningen (Statistikcentralen 2007). En andra stadiets utbildning, antingen gymnasium eller yrkesutbildning, har 43 % av finländarna i åldern 25–64 år (OECD 2006, 36). Fångarnas utbildningsbakgrund är således lägre i fråga om yrkesutbildning än hos befolkningen i genomsnitt.

- * Högskole- eller universitetsstudier eller avlagd examen har färre än 10 % av fångarna. Bland fångarna finns få som har genomgått högskole- eller universitetsstudier jämfört med studenterna år 2005, av vilka något under 40 % fortsatte vid yrkeshögskola eller universitet (Statistikcentralen 2007). Även jämfört med hela befolkningen var utbildningsnivån lägre, för enligt OECD:s statistik (2006) hade en dryg tredjedel av 16–64-åringarna högskoleutbildning.
- * 64 % av de svarande studerar inte under fängelsetiden. Ovilja mot studier och låg utbildningsbakgrund korrelerar med varandra. De som deltar genomför i allmänhet yrkesstudier (15 %).
- * Utbildningsönskemålen bland de svarande fokuserar på yrkesutbildning. Mest önskas yrkesstudier (26 %), studier för en yrkesexamen (14 %) och studier för en grundläggande yrkesexamen (13 %). Möjlighet att slutföra grundskolan önskas av något under 5 % av de svarande. Antalet svarande som önskar gymnasieutbildning, yrkeshögskole- eller universitetsutbildning varierar mellan 3–4 %.
- * Av dem som enligt egen uppskattning anser sig ha lite eller stora inlärnings svårigheter har endast var fjärde (23 %) testats.
- * Läs- och skrivsvårigheter har enligt utredningen drygt 20 % av fångarna. En undersökning som gjorts av Salo (2006, 20) anger att närmare hälften (43 %) av fångarna har betydande lässvårigheter och mera än i genomsnitt, för endast 8 % av alla elever i årskurs 9 i grundskolan som fått samma mängd undervisning har motsvarande svårigheter. De svarande bedömde således sina inlärningsfärdigheter mycket optimistiskt.
- * 60 % av de svarande har fått hjälp för sina inlärnings svårigheter. 15 % av de svarande har fått specialundervisning i någon form. Ca 9 % av de studerande inom yrkesutbildningen får specialundervisning, varför antalet fångar i specialundervisning är större än inom yrkesutbildningen i genomsnitt. Inom den grundläggande utbildningen får ca 22 % av eleverna specialundervisning i något skede eller i någon form, varför specialundervisningen bland fångarna jämfört med detta inte är stor.
- * Fångar med stora läs- och skrivsvårigheter studerar under fängelsetiden, enligt egen utsägo, relativt sett mera än de, som inte har dessa svårigheter. Intagna med svårigheter i räkning och matematik studerar mindre ofta under fängelsetiden är de studerande som inte har dessa svårigheter.

- * Då den svarande har inlärningssvårigheter eller en låg utbildningsnivå, betraktar han sina färdigheter i datateknik som svaga. De som har yrkesstudier bakom sig utgör ett undantag. De bedömer oftare sina färdigheter i datateknik som mycket goda eller goda än de som har fått annan utbildning.
- * Kvinnornas utbildningsnivå är lägre än männens, men de studerar mera under fängelsetiden. Kvinnornas studier fokuserar på andra studier, medan männens intresse gäller yrkesutbildning. Kvinnorna har mera svårigheter i räkning och matematik än männen och de bedömer även sina färdigheter som sämre än männen. I fråga om läs- och skrivsvårigheter är läget det motsatta. Resultaten motsvarar även det som man har kommit till i andra undersökningar om skillnaderna mellan kvinnornas och männens inlärningssvårigheter och -färdigheter.
- * I läroavtalsutbildning deltar 5 % av de svarande. Över tusen av dem eller hälften av alla svarande skulle vilja genomgå studier som läroavtalsutbildning, varför det finns betydligt fler som är intresserade än vad det ges möjlighet till studier. Det är därför nödvändigt att öka möjligheterna till läroavtalsutbildning i fängelserna. Enligt resultaten från tidigare undersökningar har endast cirka var tionde fängelseenhet anordnat fängelseundervisning som läroavtalsutbildning, trots att undersökningar som gjorts visar att denna utbildning som arbetsintensiv studieform är mycket lämplig för fångar. För tillfället anordnas alltför litet läroavtalsutbildning i förhållande till behovet. (Koski & Mäki, Vankien ammatillista koulutusta koskeva selvitys (Utredning om fångarnas yrkesutbildning), 2006).

DEL II RESULTAT

FAKTORER SOM PÅVERKAR DELTAGANDET I UTBILDNING OCH UNDERVISNINGEN UNDER FÄNGELSETIDEN

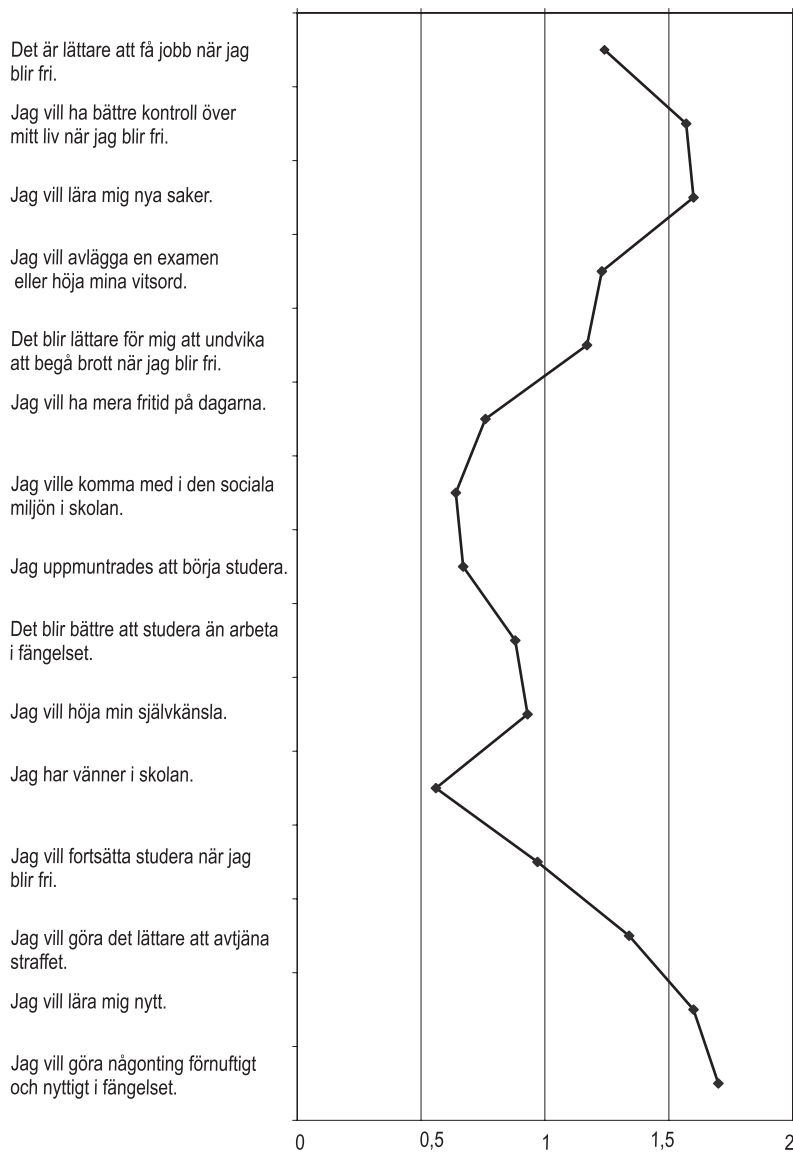
8 SKÄLEN FÖR ATT DELTA I UTBILDNING UNDER FÄNGELSETIDEN

Fångarna ombads att bedöma skälen för att börja studera i fängelset. De ombads att bedöma vikten av olika orsaker till sitt beslut enligt en trestegs skala: mycket viktigt, ganska viktigt och inte viktigt. Vidare tillfrågades de fångar som inte deltagit i några studier under fängelsetiden om orsakerna till deras ointresse.

8.1 De viktigaste skälen för att börja studera under fängelsetiden

De som deltagit i utbildning eller studier under tiden i fängelset ombads bedöma hur viktiga olika skäl för att börja studera är under fängelsetiden. Enligt de flesta svaren var nyttan, lusten att studera och förmågan att klara olika livssituationer de viktigaste orsakerna.

Det allra viktigaste skälet var att göra någonting nyttigt och viktigt under tiden i fängelset. Detta ansågs som en mycket viktig orsak av två tredjedelar av de svarande (69 %) och som ganska viktig av en fjärdedel av de svarande (26 %). Lusten att lära sig nytt (62 %) eller att överhuvud lära sig (62 %) och att genom studier bättre klara sig i livet efter frigivningen (69 %) är enligt nästan lika många mycket viktiga skäl. Endast cirka var tionde ansåg att de här faktorerna inte var viktiga orsaker till att börja studera.

Figur 7. Bedömning av skälen för att börja studera under fängelsetiden och deras betydelse under fängelsetiden.

Mycket viktiga skäl för att delta i utbildning är även lusten att göra fängelse-tiden lättare (51 %), att det är lättare att få arbete efter frigivningen (45 %) och önskan att avlägga examen eller att höja vitsord (41 %). Ungefär en fjärdedel (26 %) ansåg däremot att avläggande av examen eller möjligheten att höja vitsord inte är viktiga orsaker till att söka sig till utbildning. För cirka var femte svarande (22 %) var möjligheten att lättare få arbete inte en orsak till att över-väga att börja studera.

Sociala faktorer, att knyta sociala kontakter eller att ha vänner i skolan, var för många inte viktiga orsaker till att börja studera. För hälften av de svarande var sociala kontakter och för över hälften (56 %) att få vänner alls inte viktiga skäl för att börja studera i fängelset. Endast en tiondel (14 %) anser att vänner och en aning flera (16 %) att sociala kontakter är mycket viktiga skäl för att börja studera.

För en knapp tredjedel (43 %) av de svarande är det inte heller viktigt med tanke på att börja studera att de skulle få mera fritid om dagarna. En fjärdedel av de svarande anser däremot att detta är en mycket viktig orsak till att ta del i utbildning.

Att bli uppmuntrad är enligt över hälften (52 %) av de svarande inte ett viktigt skäl för att börja studera. För en tredjedel har uppmuntran likväl en rätt stor betydelse, och för en knapp femtedel (16 %) en mycket stor betydelse. På basis av enkäten kan likväl inga slutsatser dras om hur stor betydelse avsaknad av tillräcklig uppmuntran har för beslutet att inleda studier

För över hälften (59 %) av de studerande är det att det är bättre att studera än att jobba i fängelset viktigt eller ganska viktigt.

8.2 Resultatet av faktoranalysen av motiven för att börja studera

För att få en bättre allmän bild av skälen för att börja studera klassificerades orsakerna med hjälp av faktoranalys. Härigenom blev det lättare att behandla ett större antal variabler gemensamt. Antalet variabler reducerades då det gick att förena dem till ett mindre antal variabler eller dimensioner (i detta fall till huvudsakliga skäl för att börja studera i fängelset). Analysen bygger på svar från de svarande som hade studerat i fängelset och som besvarade alla frågor om motiven.

Faktoranalysen av orsakerna till utbildning gjordes med hjälp av Principal Axis Factoring. Som rotationsmetod utnyttjades Promax och Kaiser Normalization (snedvinklig rotation). Ur analysen sållades två variabler bort på grund av deras låga laddning (under 40) De bortsållade skälen var: lust att göra avtjänandet av straffet lättare och önskan att fortsätta studierna efter frigivningen. Nämnvärt är att trots att skälet hade nolladdning på faktorn i fråga, uppgav många som enskild orsak lusten att underlätta avtjänandet av straffet.

Endast hos cirka var fjärde svarande är det att fortsätta studierna efter frigivningen ett mycket viktigt skäl för att börja studera under fängelsetiden. För en tredjedel har detta ingen betydelse då de överväger om de ska börja studera

under fängelsetiden. I ljuset av de utvärderingar som Utbildningsstyrelsen har genomfört, kan detta bero på att många studier traditionellt har varit enskilda kurser och inte utgjort någon del av och följaktligen inte siktat på möjligheten att avlägga en examen. Enligt en utredning som Utbildningsstyrelsen företog år 2006 om yrkesutbildningen bland fångar, avläggs få yrkesexamina och till följd av de korta strafftiderna har studier eller avläggandet av examina i många fall inte ens från början utgjort något mål.

Enligt den nämnda utredningen borde fängelserna och utbildningsanordnarna aktivare än för närvarande söka medel, med vilka det går att stödja studiegången även efter frigivningen från fängelset. Även om fortsatta studier efter fängelsetiden inte är skäl för att börja studera, kan betydelsen mycket väl öka hos de studerande under studiernas gång.

Skälen för att börja studera under fängelsetiden fördelar sig enligt faktoranalysen på tre motivationskategorier: lusten att lära sig nya och nyttiga saker under fängelsetiden, de sociala faktorerna och lusten att förändra framtiden eller att åtminstone påverka den.

Tabell 13. Motivationskategorierna; skälen för att börja studera i fängelset och laddningen på faktorer (n = 667).

Motivationskategori	Skäl för att börja studera i fängelset	Faktorernas laddning
Att lära sig nytt och nyttan av att lära sig	Jag vill lära mig nytt	0,91
	Jag vill lära mig nya saker	0,76
	Jag vill göra någonting fömuftigt och nyttigt under min fängelsetid	0,69
	Jag vill avlägga en examen eller höja mina vitsord	0,43
Sociala faktorer och situationsfaktorer	Jag ville komma med i den sociala miljön i skolan	0,77
	Jag har vänner i skolan	0,69
	Jag uppmuntrades att börja studera	0,55
	Jag ville ha mera fritid på dagarna	0,53
	Jag vill höja min självkänsla	0,46
	Det blir bättre att studera än att arbeta i fängelset	0,46
Att förändra framtiden och kunna påverka den	Det blir lättare för mig att undvika att begå brott då jag blir fri	0,88
	Jag vill ha bättre kontroll över mitt liv när jag blir fri	0,59
	Det är lättare att få jobb då jag blir fri	0,51

Fördelningen av de svarandes åsikter i de olika motivationskategorierna

Cirka två tredjedelar av de svarande ansåg att möjligheten att lära sig nytt/nya saker i allmänhet samt att kunna göra någonting förnuftigt och nyttigt under fängelsetiden var mycket viktiga skäl för att börja studera. Endast hos få har dessa faktorer ingen betydelse.

Tabell 14. Procentfördelningen av de svarandes åsikter i fråga om motivationen till att inleda utbildning under fängelsetiden.

Att lära sig nytt och nyttan av att lära sig	Mycket viktig	Ganska viktig	Inte viktig
3. Jag vill lära mig nytt (*)	62	31	7
14. Jag vill lära mig nya saker.	62	30	8
2. Jag vill göra någonting förnuftigt och nyttigt under min fängelsetid	68	26	6
13. Jag vill avlägga en examen eller höja mina vitsord	41	33	26
Sociala faktorer och situationsfaktorer			
10. Jag ville komma med i den sociala miljön i skolan	16	34	50
6. Jag har vänner i skolan	14	31	55
9. Jag uppmuntrades att börja studera	16	32	52
11. Jag ville ha mera fritid på dagarna	26	31	43
7. Jag vill höja min självkänsla	29	39	32
8. Det blir bättre att studera än att arbeta i fängelset	24	35	41
Att förändra framtiden och kunna påverka den			
12. Det blir lättare för mig att undvika att begå brott när jag blir fri	46	29	25
15. Jag vill ha bättre kontroll över mitt liv när jag blir fri	67	22	11
1. Det är lättare att få jobb då jag blir frigiven	45	33	22

*) siffrorna hänvisar till numreringen av de olika påståenden som ingick i frågan.

För cirka hälften av de svarande är möjligheten att knyta sociala kontakter, att få vänner i skolan eller att bli uppmuntrad att inleda studier överhuvudtaget inga viktiga skäl för att delta i utbildning. Dessa skäl var ganska viktiga för cirka en tredjedel av de svarande och mycket viktiga för endast en liten del av de svarande. Av situationsfaktorerna är en starkt självkänsla och det att det är bättre att studera än att jobba i fängelset för cirka en fjärdedel av de svarande mycket viktiga och för en dryg tredjedel ganska viktiga skäl för att inleda studier.

Då frågan gäller att förändra framtiden och påverka den är det viktigaste skälet för att inleda studier att den intagne vill ha bättre kontroll över sitt liv då han blir frigiven. Två tredjedelar av de svarande anser detta vara ett mycket viktigt skäl för att börja studera i fängelset och endast för var tionde svarande är det inte något viktigt skäl. För cirka hälften av de studerande är det att lättare få jobb och att undvika brott efter frigivningen mycket viktiga och för cirka en tredjedel ganska viktiga skäl för att börja studera.

8.3 Skälen för att inleda studier i ljuset av bakgrundsvariablerna

De olika orsakskategorierna för att inleda studier granskades i relation till följande bakgrundsvariabler: kön, ålder, utbildningsbakgrund, typ av straff, läs- och skrivsvårigheter, svårigheter i räkning och matematik, typ av fängelse (öppet/slutet fängelse), läroavtalsutbildning och regionfängelse. I fråga om ålder och utbildningsbakgrund utnyttjades klassificerade variabler enligt följande: 18–24 år, 25–34 år, 34–44 år och äldre än 44 år.

Ålder

I fråga om sociala faktorer och situationsfaktorer var olikheterna mellan de olika åldersklassernas syn statistiskt signifikanta ($p = 0.005$). Bland 35–44-åringarna var dessa faktorer oftare en orsak till att delta i utbildning än hos de andra åldersgrupperna. Minst inverkade faktorerna på de yngre åldersklassernas (18–24 åringar) beslut (förklaringsgrad 1,9 %).

Inlärningsvårigheter

De studerande som enligt sin egen åsikt hade stora läs- och skrivsvårigheter ansåg oftare än andra grupper det att lära sig nytt och nyttan av att lära sig vara orsak till att de gått med i utbildning. Även de studerande som enligt sin egen åsikt har få läs- och skrivsvårigheter ansåg det att lära sig nytt och nyttan med att lära sig som ett viktigt skäl för att börja studera. Däremot anser de studerande som enligt egen uppfattning inte har några läs- eller skrivsvårigheter de sociala faktorerna och situationsfaktorerna vara viktiga skäl för att börja studera under fängelsetiden. I fråga om de övriga grupperna har dessa skäl just ingen betydelse. I fråga om läs- och skrivsvårigheterna var skillnaderna i synen på betydelsen av att lära sig nytt och nyttan av att lära sig ($p = 0.003$) samt de sociala faktorerna och situationsfaktorerna ($p = 0.00$), (förklaringsgrad 1,7 % och 2,7 %) statistiskt signifikanta.

Även i fråga om svårigheterna i räkning och matematik var skillnaderna i synen på betydelsen av att lära sig nytt och nyttan med att lära sig ($p = 0.007$) samt de sociala faktorerna och situationsfaktorerna ($p = 0.000$) statistiskt signifikanta med hänsyn till skälen för att inleda studier. De studerande som enligt egen åsikt hade stora svårigheter i räkning och matematik ansåg oftare än andra grupper att det att lära nytt och nyttigheten av lärande var en orsak till att de gått med i utbildning. Den minsta inverkan på beslutet att börja studera hade dessa faktorer bland de studerande, som enligt egen mening inte hade några svårigheter i räkning eller i matematik. Men de sist nämnda har oftare än andra grupper sociala faktorer och situationsfaktorer som orsak till att de börjat studera (förklaringsgrad 1,5 % och 3,4 %).

Med hjälp av regressionsanalys kartlades vidare om anhopningen av nämnda svårigheter hos samma personer möjligen är en förklarande faktor till de liknande resultaten. Fastän det gällt samma personer har de haft tilläggs svårigheter, som särskilt kan urskiljas.

Utbildningsbakgrund

Åsikterna hos dem som gått ut grundskolan, folkskolan och/eller tionde årskursen och hos dem som slutfört en annan utbildning än någon av dem som ingår i den egentliga utbildningsklassificeringen skiljer sig från varandra. Att lära sig nytt och nyttan av att lära sig är klart oftare skäl för att börja studera under fängelsetiden bland dem som slutfört grundskolan, folkskolan och/eller tionde årskursen än bland dem som genomgått en annan utbildning. Skillnaden i åsikterna i fråga om att lära sig nytt och nyttan av att lära är statistiskt signifikant mellan de båda grupperna ($p = 0.005$) (förklaringsgrad 2,4 %).

Typ av straff

I genomsnitt anser bötesfångarna att lära sig nytt och nyttan av att lära sig vara en viktigare orsak till att börja studera än rannsaknings- och fängelsefångarna. Skillnaden är statistiskt signifikant ($p = 0.019$), (förklaringsgrad 1,2 %). Skillnaderna i fråga om de enskilda påståendena inom denna faktor är likaså statistiskt signifikanta, med undantag av lusten att lära sig nytt. Det råder ingen statistiskt signifikant skillnad med hänsyn till de sociala faktorerna och situationsfaktorerna eller möjligheten att förändra och kunna påverka framtiden mellan de olika slagen av straff.

Kön, läroavtalsutbildning, typ av fängelse

Mellan könen råder det ingen statistiskt signifikant skillnad med hänsyn till skälen för att börja studera. Skälen för att börja studera hos läroavtalsstuderandena och dem som studerar på annat sätt varierar inte heller statistiskt signifikant. Detsamma gäller de studerande i både de öppna och de slutna fängelserna.

Regionfängelse

Åsikterna hos de studerande i olika regionfängelser skiljer sig statistiskt signifikant från varandra med hänsyn till hur ofta möjligheten att förändra framtiden och att kunna påverka den är skäl för att börja studera under fängelsetiden ($p = 0.008$). Bland dem som studerar i Södra Finlands regionfängelse är det här i genomsnitt oftare en orsak till att börja studera än bland dem som studerar i Östra Finlands regionfängelse (förklaringsgrad 2 %).

9 SKÄLEN FÖR ATT INTE DELTA I UTBILDNING UNDER FÄNGELSETIDEN

Då den svarande uppgav att han inte deltog i studier under fängelsetiden, ombads han att ange orsaken till att han inte gjorde det. Det gavs flersvarsalternativ och möjlighet till öppna svar.

9.1 Skälen för att inte delta i utbildning

Av de svarande uppgav 1447 (64 %) att de inte av ett eller annat skäl studerar under fängelsetiden. Av alla dem som deltog i utredningen var endast 9 % (208) av den åsikten att det inte är möjligt att studera i fängelset, varför det största flertalet av de svarande är av åsikten att studier i fängelset är möjliga.

I tabell 15 har samlats de vanligaste orsakerna till att fångar inte studerar. Till orsakerna hör att lämpliga utbildningsutbud saknas och att den svarande inte fått tillräcklig information om studiemöjligheterna. Man vill helt enkelt inte studera i fängelset. Det råder ett statistiskt signifikant samband mellan utbildningsbakgrunden och oviljan att börja studera ($\chi^2(5) = 50,865$, $p = 0.000$). Intagna med en lägre utbildningsnivå vill i genomsnitt mera sällan studera under fängelsetiden är de som har en högre.

Utbildning värdesätts dock, för endast 1,8 % av de svarande upplever utbildning som onödig. 3,4 % av de svarande anser att de har alltför stora inlärningssvårigheter. Siffran står i strid med en undersökning som gjorts av Salo (2006, 20), enligt vilken 43 procent av fångarna har inlärningssvårigheter. De svarande uppskattade sin inlärningsförmåga mycket optimistiskt.

Tabell 15. Orsakerna till att inte studera under fängelsetiden (N = 2 269).

Orsak	n	%
Det är inte möjligt att studera i det här fängelset	208	9,2
I det här fängelset erbjuds inte utbildning/studier som är lämpliga för mig	441	19,4
Jag får ingen information om studiemöjligheterna	307	13,5
Undervisnings- och studiemöjligheterna i det här fängelset är dåliga	177	7,8
Jag vill inte studera någonting i fängelset	238	10,5
Jag har redan en tillräcklig utbildning	171	7,5
Utbildning lönar sig inte	40	1,8
Jag har alltför stora inlärningssvårigheter	77	3,4
Andra orsaker	436	19,2

9.2 Skälen enligt regionfängelse för att inte gå med i utbildning

SVårigheten att få information om studiemöjligheterna är störst i Södra Finlands regionfängelse. Bäst information får de svarande i Östra och Sydöstra Finlands regionfängelser. Skillnaderna är statistiskt signifikanta ($\chi^2(4 = 17,543, p = 0.002)$).

9.3 Skälen för att inte delta i utbildning i de öppna och de slutna fängelserna

Studiemöjligheterna är bättre i de öppna än i de slutna fängelserna. Detta torde kunna förklaras av att det i de öppna fängelserna är möjligt att med studietillstånd studera utom fängelset, vilket för sin del förbättrar valmöjligheterna.

I de slutna fängelserna upplevs det som en särskild brist att man inte får information om studiemöjligheterna. Det är att observera att det inte råder någon skillnad mellan de svarande med hänsyn till lusten att studera. I både de slutna och de öppna fängelserna uppger drygt 10 % att de inte önskar studera i fängelset. Tillräcklig utbildning har 10,4 % av de svarande vid de öppna och 6,6 % av de svarande vid de slutna fängelserna.

9.4 Andra skäl för att inte delta

Vid denna fråga i enkäten använde de svarande sig rikligt av möjligheten att ge öppna svar. De viktigaste skälen för att inte gå med i utbildning var: ett alltför kort straff med tanke på studier, arbetet under fängelsetiden, deltagande i rusmedelsavvänjningen, pensionsåldern, rannsakningsstraff, avvaktan av beslut, sjukdom eller andra personliga orsaker är hinder som står i vägen, eller också saknas behov av att studera i detta skede.

Orsaker som har anknytning till fängelset uppges mycket ofta. Det vanligaste är att man i fängelset i vissa fall medvetet hindrar fångar från att delta, och fängelset och i vissa fall även de personer som är skyldiga namnges. Oftast upplevs det att fängelsets ledning motsätter sig studier och i vissa fall litar man inte på studiehandledarens färdigheter. Fängelsepersonalens inställning till studier upplevs som negativa och kritik anförs mot att fångar förflyttas från ett fängelse till annat, vilket har som följd att studierna avbryts. I det följande ges några exempel på de öppna svaren.

"Jag försökte på allt sätt studera, men personalen gjorde det omöjligt och tvingade mig att jobba med förevändning att i fängelset jobbar man och inte studerar, och anser därmed att straffet är berättigat."

"Pengarna räcker inte till studier. Det betalas inte tillräcklig lön för studier."

"Personalens påtryckningar, det finns ingen motivation för långa projekt, då man ideligen hotas med att få åka till ett annat ställe."

"Jag försökte komma in, men lyckades inte. Jag är romer, kanske det är orsaken, " ett hopplöst fall".",

"Att studera är alltför besvärligt i det här fängelset."

"Jag behöver en studie- och läroplan och stöd för studierna."

"Jag får inte material eller hjälpmedel, såsom böcker; biblioteket är uruselt."

"I finska fängelser ges det inte ens möjlighet att studera. Planerna för fängelsetiden saknar betydelse, då fångar godtyckligt flyttas från ett fängelse till ett annat. Varför överhuvud börja med studier, då man inte vet, i vilket fängelse man vaknar upp nästa morgon! Att fortsätta studierna i ett annat fängelse är i allmänhet omöjligt."

Avsaknad på motivation och lämplig utbildning uppges ofta som orsak till att inte studera. I det följande ges några exempel på de svarandes kommentarer.

"Straffets längd. Min enda önskan är att få tillbringa min långa fängelsedag med att jobba; det ger mig träning för byggnadsarbete."

"Studier i fängelset är totalt onyttiga."

"Jag har aldrig varit intresserad av det."

"Jag hade speciellt velat ha musik, men det är inte möjligt i något av fängelserna."

"Utbudet är dåligt eller obefintligt."

"I mitt civilyrke behöver jag ryska och spanska men det finns ingen undervisning."

Hela min tid i fängelset är totalt bortkastad."

Mycket vanliga skäl för att inte gå med i utbildning är deltagande i rusmedels-
avvänjning och straffets korthet. Det lönar sig inte att börja även om man skulle
ha lust. Rikligt med kommentarer ges, då den svarande är i "väntetillstånd"
och ännu inte känner fängelsets verksamhetssätt och väntar på beslut om
fängelsetidens längd eller utbildningens början.

"Jag önskar studera då kurserna börjar."

"Planen är inte ännu färdig."

*"Jag har nyligen hamnat i fängelset och det är en verklig chock eftersom det
är första gången. Jag har för avsikt att utnyttja min tid i fängelset och inte
ligga på rygg utan att göra något."*

*"Jag har inte ännu orkat göra någonting. Jag har nog planerat. Jag är färdig
att börja studera! Bara någon först ville berätta för mig eller informera vad
som är möjligt och hur och var man studerar?"*

Det ges även en del positiva kommentarer om studiemöjligheterna:

"Jag avlade grundexamen inom elteknik på x fängelse."

*Sjukdom, speciellt mentalhygieniska problem hindrar en del svarande från
att studera. Panikstörning, depression eller psykiska orsaker uppges oftast
som skäl. Kritik anförs mot att man inte får den medicinering i fängelset som
man fått i det civila. Av inlärningssvårigheterna omnämns oftast ADHD samt
koncentrationssvårigheter. Kvinnorna hindras ofta från att delta i utbildning
av att sköta barn och kvinnor upplever även, att det inte finns utbud på stu-
dier för dem på samma sätt som för männen. Utlänningarna upplever bris-
ten på kunskaper i finska som ett hinder för att kunna studera. Även åldern
kan upplevas som ett hinder.*

*"En trasig 49-åring till kropp och huvud, inga studier för studerandet skull,
plats för de yngre."*

Studier har inte ens alltid upplevts som nödvändiga, om den svarande redan
har studier bakom sig och en arbetsplats som väntar i det civila. Några sva-
rande upplever även, att de inte vill studera i fängelset, utan tänker fortsätta
sina studier sedan de frigivits.

10 SAMMANFATTNING

- * Det viktigaste skälet för att inleda studier under fängelsetiden är enligt de svarandes åsikt nyttan av studierna, lusten att studera och önskan att ha bättre koll på livet efter frigivningen.
- * Motiven till att gå med i utbildningen kan uppdelas i tre kategorier: att lära sig nytt och nyttan av det som lärts in, de sociala faktorerna och situationsfaktorerna samt förändring av och att kunna påverka framtiden. Av dessa är att lära sig nytt och nyttan av utbildning för de flesta i genomsnitt de viktigaste skälen, då man överväger att delta i utbildning under fängelsetiden.
- * Det stora flertalet av de studerande upplever fängelseundervisningen som nyttig och detta är för många en mycket viktig orsak till att börja studera. För cirka två tredjedelar av de svarande är lusten att i allmänhet lära sig nytt och att göra någonting förnuftigt och nyttigt under fängelsetiden mycket viktiga skäl för att inleda studier. Speciellt bötesfångarna anser möjligheten att lära sig nytt och nyttan av studier vara viktig.
- * Resultaten av Utbildningsstyrelsens utvärderingar av fängelseundervisningen i slutna fängelser år 2003 och i öppna fängelser år 2004 visar också att de som studerar under fängelsetiden upplever fängelseundervisningen som nyttig. De studerande i de slutna fängelserna bedömer studiernas betydelse som mycket viktig och enligt deras bedömning ger fängelseundervisningen dem goda möjligheter att placera sig i samhället och att få någonting meningsfullt att göra under fängelsetiden. Vid utvärderingen i de öppna anstalterna tog de studerande ställning med hjälp av en femstegs skala (1–5) till påståendena: "Jag upplever studierna som mycket nyttiga med tanke på möjligheterna att få ett jobb" (mv 3,8) och "Studier ger mig framför allt allmänna färdigheter" (mv 3,8).
- * Att knyta sociala kontakter, att få vänner i skolan eller att bli uppmuntrad att studera är mycket viktiga för endast få, då de överväger att börja studera under fängelsetiden. Ganska viktiga är de för cirka en tredjedel av de svarande. De nämnda skälen är oftare mera viktiga för 35-44-åringarna än inom andra åldersgrupper att inleda studier under fängelsetiden.
- * Att förändra framtiden och att kunna påverka den, liksom även önskan att klara sig bättre i livet efter frigivningen är mycket viktiga orsaker till att inleda studier för cirka två tredjedelar av de svarande. Även bättre sysselsättningsmöjligheter och undvikandet av brott efter frigivningen är viktiga skäl för det stora flertalet att gå med i utbildning under fängelsetiden.

- * Särskilt de studerande som har stora läs- och skrivsvårigheter eller svårigheter i räkning och matematik bedömer att möjligheten att lära sig nytt och nyttan av studier är viktiga skäl för att börja studera. För dem har sociala faktorer och situationsfaktorer liten betydelse. Däremot betonar de studerande som inte har dessa problem betydelsen av de sociala faktorerna.
- * Cirka två tredjedelar (64 %) av de svarande studerar inte i fängelset.
- * Då frågan gällde lusten att studera uppger 40 % av de svarande att de inte önskar studera i fängelset. De vanligaste orsakerna till detta är de bristfälliga studiemöjligheterna, att studieutbudet är inte lämpligt eller att de svarande inte får tillräcklig information om studiemöjligheterna. Somliga upplever att de redan har tillräcklig utbildning.
- * Utbildning uppskattas likväl. Endast ca 2 % av de svarande anser studier vara onödiga.
- * De svarande bedömde sina studiefärdigheter mycket optimistiskt, för endast cirka 3 % av dem anser att de har inlärningssvårigheter som utgör hinder för studierna.
- * I de öppna svaren tog de svarande ställning till praxis i fängelset. I synnerhet svaren av dem som nyligen blivit intagna visade på en osäkerhet och ovisshet om studiemöjligheterna. På basis av de öppna svaren är de vanligaste skälen för att inte delta i studier kortvarigt straff, arbete i fängelset eller rehabilitering.

DEL III RESULTAT

KVALITET,
INLÄRNINGSTRATEGIER
OCH MOTIVATION

11 UNDERVISNINGEN OCH TILLFREDSSTÄLLELSEN MED UTBILDNINGEN OCH UNDERVISNINGEN

De studerande ombads att med hjälp av olika påståenden bedöma den utbildning som de tagit del i under fängelsetiden. De studerande skulle på en femstegs skala välja det alternativ som mest motsvarade deras åsikt: 5 = jag är helt av samma åsikt, 4 = jag lite av samma åsikt, 3 = jag vet inte, 2 = jag är lite av annan åsikt, 1 = jag är helt av annan åsikt. De studerade skulle vidare ge sitt omdöme om huruvida olika saker såsom oron i fängelset, förflyttning till en annan fängelse och olika inlärnings svårigheter vållade problem i den undervisning som de deltog i. De svarande kunde pricka för flera än ett alternativ.

11.1 Faktoranalys av bedömningarna av undervisningens och utbildningens kvalitet

För att få en bättre överblick av hur tillfreds de studerande var med olika faktorer i anslutning till utbildningen klassificerades variablerna med hjälp av faktoranalys.

På så sätt blev det möjligt att behandla en stor mängd variabler gemensamt. Variablernas antal blev mindre och de blev möjligt att kombinera dem till färre dimensioner. Påståendena gjordes först jämförbara på så sätt att de negativa variabler vändes så att de blev positiva.

Faktoranalysen av utbildningens kvalitet gjordes med hjälp av Principal Axis Factoring. Som rotationsmetod användes Promax och Kaiser Normalization (snedvinklig rotation). Två variabler sållades bort till följd av låg laddning på faktorn (under .40). De bortsållade variablerna var påståendena om, att kraven inte var tillräckligt hårda och att det inte gavs tillräcklig tillgång till dator.

Närmare två tredjedelar av de svarande (63 %) är antingen helt eller delvis av den åsikten att det inte ges tillräcklig tillgång till dator i undervisningen. Endast en knapp femtedel av de svarande (18 %) uppgav att det i relation till behoven är möjligt att använda dator tillräckligt mycket i fängelset. Enligt Utbildningsstyrelsens utredning år 2006 av yrkesbildningen inom fängelseundervisningen är man såväl i fängelserna som på utbildningsanordnarnas verksamhetsenheter i genomsnitt nöjd med fängelseundervisningens kvalitet, men uppger att det finns skäl att öka tillgången till datorer. Likartade resultat beträffande

möjligheterna att använda datateknik gav Utbildningsstyrelsens utvärderingar av fängelseundervisningen i slutna och i öppna anstalter (Utbildningsstyrelsen, rapporterna om utvärdering av fängelseundervisningen 2003 och 2004 (på finska)).

Två faktorer framträdde klarare än övriga vid faktoranalysen: utbildningens kvalitet och studiernas kravnivå. I ingendera av de förenämnda dimensionerna ingick två variabler: man får inte använda datorerna tillräckligt mycket och kraven är inte tillräckligt stora.

Tabell 16. Faktorer som påverkar utvärderingen av utbildningens kvalitet (n = 620).

Faktor	Påstående	Faktorns laddning
Utbildningens kvalitet	Jag är nöjd med utbildningen	0,85
	Jag är nöjd med undervisningen	0,80
	Undervisningen lämpar sig för mina behov	0,74
	Det är möjligt att utbilda sig under fängelsetiden	0,62
	Arbetsmängden är lämplig	0,56
	Lärarna har goda färdigheter i datateknik	0,51
Kravnivå	Det hålls lagom med föreläsningar (Det hålls för många föreläsningar)	0,75
	Kraven är tillräckligt stora (Kraven är alltför stora)	0,66
	Ämnena är inte svåra (Vissa ämnen är alltför svåra)	0,63
	Det finns lagom med grupparbete (Det finns för mycket grupparbete)	0,56

Den första faktorn beskriver tillfredsställelsen med utbildningen granskad på ett annat sätt och den andra kan i sin ursprungliga form mera betraktas återspegla den studerandes personliga erfarenhet av en alltför hög kravnivå för att kunna reda sig i fängelseundervisningen. Påståendet om att kraven inte är tillräckligt höga beskriver snarast åsikterna hos de studerande som har en god självkänsla i fråga om studier.

11.2 De studerandes syn på utbildningens kvalitet och kravnivå

Det stora flertalet av de studerande (ca 60 %) är nöjda eller i huvudsak nöjda med undervisningens kvalitet och dess olika faktorer i fängelseundervisningen. Lika många bedömer lärarens färdigheter i datateknik som goda. En betydande del av de svarande (41 %) kunde inte alls bedöma lärarens ADB-färdigheter. Detta kan till en del bero på att de saknar erfarenhet av användningen av datateknik i fängelseundervisningen. Missnöjd eller delvis missnöjd med fängelseundervisningens kvalitet är cirka var femte av de svarande. I fråga om de övriga påståendena kan var femte svarande inte ta ställning till saken, i fråga om arbetsmängden, cirka var fjärde av de svarande

Tabell 17. Den procentuella fördelningen av de svarandes åsikter i saker som rörde utbildningens kvalitet och kravnivå.

Utbildningens kvalitet	Jag är helt av annan åsikt	Jag är delvis av annan åsikt	Jag vet inte	Jag är delvis av samma åsikt	Jag är helt av samma åsikt
12. Jag är nöjd med utbildningen	12	8	21	32	27
1. Jag är nöjd med undervisningen	9	10	22	32	27
8. Undervisningen lämpar sig för mina behov	9	9	23	30	29
3. Det är möjligt att utbilda sig under fängelsetiden	6	12	19	27	36
4. Arbetsmängden är lämplig	6	12	24	33	25
11. Lärarna har goda färdigheter i datateknik	9	7	41	18	25
Kravnivå					
7. Det hålls för många föreläsningar	31	27	31	7	4
2. Kraven är alltför stora	32	28	27	9	4
6. Vissa ämnen är alltför svåra	20	23	33	15	9
9. För mycket grupparbete	32	23	33	8	4

Kravnivån är allmänt taget lämplig eller i huvudsak lämplig enligt de studerande. Kravnivån är lämplig, föreläsningar och grupparbete finns i lämplig mängd och enligt det stora flertalet är inte de enskilda ämnena heller för svåra. Över hälft

ten av de svarande anser inte kravnivån vara för hög och endast var tionde svarande anser att den är en aning för hög. Endast vissa ämnen förefaller att vara alltför svåra för somliga. Cirka en fjärdedel av de svarande (24 %) är åtminstone delvis av den åsikten att vissa ämnen är alltför svåra. Cirka en fjärdedel kan inte ta ställning till antalet föreläsningar och grupparbete eller till det om vissa ämnen är för svåra. En fjärdedel av de svarande kunde inte heller ta ställning till om kraven är för höga.

Utbildningsstyrelsens utredning år 2006 om yrkesundervisningen för fångar uppvisade likartade resultat. I utredningen ombads fängelserna att bedöma undervisningsmetodernas tillräcklighet, mångsidighet, undervisningens kvalitet och överensstämmelse med målen enligt en skala från 1 till 5. Undervisningens nivå var enligt de svarandes bedömning god och undervisningen motsvarade de mål som ställts. Undervisningsmetoderna ansåg de svarande vara rätt mångsidiga. Enligt fängelsernas syn var undervisningsmetoderna, på några få undantag när, (mv. 3,75) mångsidiga, undervisningens kvalitet god (mv. 4,00) och undervisningen motsvarade de mål som ställts (mv. 4,05). En knapp hälft av fängelserna (45 %) bedömde även att de studerande får tillräckligt stöd för självständiga studier. Även merparten av utbildningsanordnarnas verksamhetsenheter (79 %) var övertygade om undervisningens goda kvalitet och så gott som alla enheter om att utbildningen motsvarar de mål som ställts. En fjärdedel av verksamhetsenheterna (26 %) ansåg däremot inte att undervisningsmetoderna var tillräckligt mångsidiga.

Även resultaten av Utbildningsstyrelsens motsvarande utvärdering år 2003 av fängelseundervisningen i öppna fängelser och år 2004 av alla utbildningsformer i slutna anstalter gick i samma riktning. Fångarna är i allmänhet nöjda med fängelseundervisningens kvalitet. I utvärderingen av de slutna fängelserna framstod som områden, vilka borde förbättras, bl.a. att garantera en tillräcklig mängd och tillgång till studiematerial. Likaså hade användningen av datasystem inte ännu etablerats. Enligt resultaten av utvärderingen av de öppna anstalterna varierar adb-utrustningens nivå och nivån på biblioteken avsedda som stöd för självständiga studier. Bibliotekens urval är snävt och det saknas tillräckliga utrymmen och utrustning för adb. (Arviointiraportit Vankilaopetus, suljetut laitokset Utvärderingsrapporter Fängelseundervisning, slutna anstalter, Utbildningsstyrelsen 2003; och Vankilaopetus, avolaitokset Fängelseundervisning, öppna anstalter, Utbildningsstyrelsen 2004)

11.3 Synen på utbildningens kvalitet och kravnivån i ljuset av bakgrundsvariablerna

Kön och ålder

Skillnaderna mellan män och kvinnor granskades i relation till variabeln för beskrivning av utbildningens kvalitet och krav. Enligt kvinnornas åsikt har kravnivån varit mycket lämplig, medan däremot männen har ansett att kravnivån har varit en aning för hög. Skillnaden mellan könen är statistiskt signifikant i fråga om kravnivån ($p = 0.006$). I fråga om undervisningens kvalitet finns det däremot ingen statistiskt signifikant skillnad mellan könen. Mellan de olika åldersgrupperna råder det inte heller några statistiskt signifikanta skillnader i synen på utbildningens kvalitet och kravnivån.

Utbildningsbakgrund

Skillnaderna är statistiskt signifikanta i fråga om utbildningsbakgrunden ($p = 0.008$). Såväl de som har gått ut grundskolan, folkskolan och den tionde årskursen som de som har slutfört annan utbildning bedömer kravnivån som alltför krävande. De som genomgått grundskolan, folkskolan och den tionde årskursen bedömde ytterligare i genomsnitt oftare än andra att kravnivån är alltför hög. Skillnaden i relation till dem som slutfört en annan utbildning är statistiskt signifikant (förklaringsgrad 2,5 %). Bedömningarna av utbildningens kvalitet varierar däremot inte statistiskt signifikant mellan de svarande med olika utbildningsbakgrund.

Inlärningssvårigheter

Undervisningens kvalitet och kravnivå granskades även i relation till läs- och skrivsvårigheterna och svårigheterna i räkning och matematik. Om den studerande har lite eller stora läs- och skrivsvårigheter upplever han kravnivån som alltför hög. Skillnaden mellan de olika grupperna är statistiskt signifikant ($p = 0.000$), (förklaringsgrad 4,9 %). Även de som har få eller mycket svårigheter i räkning och matematik anser att kravnivån är för hög. Däremot bedömer de enligt egen åsikt, som inte har svårigheter i räkning eller matematik, kravnivån såsom lämplig. Skillnaderna är statistiskt signifikanta ($p = 0.000$), (förklaringsgrad 6,4 %).

Också då undervisningens kvalitet granskas råder det en statistiskt signifikant skillnad mellan grupperna med inga, lite och stora läs- och skrivsvårigheter ($p = 0.003$), (förklaringsgrad 1,8 %). De som har stora läs- och skrivsvårigheter har en klart negativare syn än andra på undervisningens kvalitet.

Typ av straff

I synen på undervisningens kvalitet och kravnivå råder inga statistiskt signifikanta skillnader mellan bötesfångarna, rannsakningsfångarna och fängelsefångarna.

Läroavtalsutbildning

Enligt de läroavtalsstuderande är kravnivån i genomsnitt också oftare lämplig än enligt dem som studerar på andra sätt ($p = 0.045$), (förklaringsgrad 0,7 %).

Typ av fängelse

Det finns en statistiskt signifikant skillnad i synen på utbildningens kvalitet mellan de studerande i slutna och i öppna fängelser ($p = 0.027$). De studerande i öppna fängelser har en positivare syn på undervisningens kvalitet än i de slutna såväl som helhet som i fråga om enskilda påståenden.

Regionfängelse

Det finns inte en statistiskt signifikant skillnad mellan sturedandes syn på undervisningens och kravnivå i de olika regionfängelserna.

11.4 De studerandes syn på problemen i anslutning till utbildning

Av de svarande uppgav totalt 822 att de tar del i skolstudier eller andra studier under fängelsetiden. Andra studier kan vara t.ex. enskilda hobbykurser eller finskundervisning för invandrare.

Klart oftast upplevs det som problem att det inte finns tillräcklig tillgång till dator under studierna. Av alla studerande upplever en dryg tredjedel (38 %) detta som ett problem. Förflyttning till ett annat fängelse och otillräcklig tillgång till litteratur förorsakar de näst flesta problemen under studierna.

Tabell 18. Problemen inom utbildningen och deras procentuella andelar.

Problem	st (svarande för vilka detta är ett problem)	%
Man får inte använda datorerna tillräckligt mycket	313	30
Förflyttning till annat fängelse	149	14
Man har inte tillräcklig tillgång till litteratur	137	13
Jag blir fri innan jag har slutfört utbildningen	113	11
Oroligheter i fängelset	100	9
Säkerhetsarrangemangen i fängelset	94	9
Mina räkne- och matematiksvårigheter	87	8
Egna läs- och skrivsvårigheter	62	6
Totalt	1 055	100

Endast enligt få studerande orsakar läs- och skrivsvårigheterna eller svårigheterna i räkning och matematik problem. Inte heller är oron i fängelset eller säkerhetsarrangemangen till förfång för studierna för flera än var tionde svarande.

12 LÄRANDET, INLÄRNINGSMOTIVATIONEN, FÖRVÄNTNINGARNA OCH INLÄRNINGSSSTILARNA

De svarande ombads att markera sin ställning till påståenden om lärande, inlärningsmotivation, förväntningar och yrkesprov på en femstegs skala. 5 = jag är helt av samma åsikt, 4 = jag är lite av samma åsikt, 3 = jag vet inte, 2 = jag är lite av annan åsikt, 1 = jag är helt av annan åsikt. Det ingick 29 påståenden i denna fråga i enkäten.

12.1 Faktoranalys av faktorerna i anslutning till lärandet, inlärningsmotivationen, förväntningarna och inlärningsstilarna

För att få en bättre allmän uppfattning om de studerandens syn på lärande och inlärningsmotivation, förväntningar, test och yrkesprov klassificerades variablerna med hjälp av faktoranalys. Det blev härigenom möjligt att behandla ett större antal variabler än annars. Analysen byggde på svaren från de studerande som besvarade alla påståenden. Påståendena omvandlades först så att de blev likriktade genom att de variabler som var skrivna negativt vändes till positiva.

En faktoranalys av utbildningens kvalitet gjordes med hjälp av Principal Axis Factoring. Som rotationsmetoder användes Promax och Kaiser Normalization (snedvinklad rotation). Variablerna laddades i både tre och fyra dimensioner. Antalet variabler reducerades så att variabler med låg laddning på faktorn (under 40) sållades bort. Kvar blev 21 variabler som fördelades på tre dimensioner: uppfattningen om sig själv som inlärare, inlärningsstilar och -tekniker samt nyttan och intressevärdet av undervisningen.

Tabell 19. Laddningen av de studerandes uppskattningar på olika dimensioner i fråga om lärande, inlärningsmotivation, förväntningar, test och yrkesprov (n = 615).

Dimension	De studerandes bedömning av inläring, inlärningsmotivation, förväntningar, prov samt yrkesprov	Faktorns laddning
Uppfattning av sig själv som inlärare	8. Jag känner mig väl till mods och inte det minsta nervös då jag deltar i prov/yrkesprov..	0,77
	3. Jag är inte ett dugg nervös inför prov/yrkesprov, vilket hjälper mig att komma ihåg det jag har lärt mig.	0,77
	14. Under proven/yrkesproven tänker jag hela tiden på att jag skall lyckas.	0,77
	17. Jag har lätt att urskilja det viktigaste när jag läser.	0,74
	24. Då jag läser läxor, förstår jag i allmänhet vad det hela handlar om.	0,73
	18. När någonting är svårt, ger jag inte upp, utan läser även annat än det som är lätt.	0,69
	25. När läraren pratar, koncentrerar jag mig på vad han/hon säger.	0,58
Inlärningsstilar och inlärnings-tekniker	27. När jag läser till prov stannar jag ibland upp för att repetera det jag har läst.	0,71
	26. När jag studerar en sak försöker jag förstå helheten.	0,69
	29. När jag läser försöker jag kombinera det nya med sådant som jag redan känner till.	0,64
	20. När jag läser till prov försöker jag komma ihåg så mycket fakta som möjligt.	0,62
	28. När jag läser en text upprepar jag orden högt för mig själv för att komma ihåg bättre.	0,57
	19. När jag studerar uttrycker jag med egna ord det som är viktigt	0,55
	23. När jag läser till prov, repeterar jag det viktiga.	0,51
	1. Klassundervisningen måste vara krävande för att jag skall lära mig någonting nytt.	0,44
Nytta och intresse	9. Jag anser att jag har nytta av det jag lär mig inom utbildningen.	0,88
	11. Jag tycker att det som jag lär mig inom utbildningen är intressant.	0,85
	5. Jag tycker om det jag håller på att lära mig.	0,85
	12. Jag tror jag kommer att slutföra utbildningen.	0,54
	13. Jag tycker det är viktigt att jag förstår det jag ska lära mig.	0,47
	4. Jag tycker det är viktigt att man lär sig det som undervisas.	0,42

Variablerna studie- och arbetsmöjligheter, användning av läroböcker och minnesanteckningar laddade inte på någon av de ovan nämnda faktorerna. Utanför blev även påståendena "Jag är bra på att lära, jag tror jag får bra resultat, jag förväntar mig att jag skall klara mig bra, jag ställer egna frågor till sig själv och jag slutför arbetet även om studiematerialet (läromedlet) är tråkigt och ointressant".

Tre fjärdedelar av de studerande är minst ganska övertygade om att i allmänhet nå goda resultat i proven och att ha god framgång, och cirka två tredjedelar om att de är bra på att lära sig och att de har goda studie- och arbetsfärdigheter. Det stora flertalet (70 %) är även ganska eller fullt säkra på att de kommer att slutföra utbildningen. De studerande bedömde vidare lusten att slutföra den utbildning som de har tagit del i under fängelsetiden. Denna utbildning har inte nödvändigtvis tagit sikte på att avlägga examen. Av resultaten kan inte dras några slutsatser om hur många som de facto skulle vara färdiga att avlägga examen.

Över hälften (59 %) av de studerande är tämligen säkra på att de kommer att fortsätta studierna även om läromedlen är tråkiga. Mer än hälften av de studerande gör även aktivt anteckningar. .

Mer än två tredjedelar av de svarande använder då de förbereder sig till prov, såväl den kunskap de fått i undervisningen som läroböcker. Cirka var tionde studerande uppgav att de inte just tyr sig till läroböcker eller den kunskap som de fått i undervisningen då de förbereder sig till prov. Cirka en femtedel av de svarande fortsätter inte att läsa, ifall studiematerialet är tråkigt, och ställer inte heller frågor till sig själv för att lära sig bättre.

12.2 De studerandes syn på sig själva som inlärare

Endast cirka var tionde studerande upplever sig själv som en dålig inlärare. Cirka var tionde studerande känner sig nervös, tror sig misslyckas i prov eller i yrkesprov, ger lätt upp om han tycker att en sak är svår och tänker på annat då läraren talar. De studerande har även svårt att förstå det han läser eller det som är viktigt i texten. Cirka en femtedel av de studerande betraktar sig själva som ganska dåliga inlärare. De flesta upplever bl.a. att de inte förstår det de läser eller det som är viktigt i texten. I genomsnitt är de även ganska nervösa i test- och provsituationer.

Cirka hälften av de studerande upplever att allt detta endast litet eller inte alls inverkar störande på studierna och över en fjärdedel av de studerande upplever att deras studier inte alls störs av det som anförts ovan. Cirka en tredjedel uppger att de inte förstår det som står i texten, då de läser läxor.

Cirka var fjärde studerande kunde inte överhuvud bedöma sig själva som inlärare. Var femte studerande kunde inte bedöma sin koncentrationsförmåga och sitt tålamod att fortsätta även då de stötte på svåra saker i studierna.

Tabell 20. Den procentuella fördelningen av de svarandes syn på sig själva som inlärare.

Uppfattning av sig själv som inlärare	Jag är helt av annan åsikt	Jag är lite av annan åsikt	Jag vet inte	Jag är lite av samma åsikt	Jag är helt av samma åsikt
8. Jag känner mig olustig och nervös under proven/yrkesproven.	25	21	26	18	10
3. Jag är så nervös under proven/yrkesproven att jag inte kommer ihåg det jag har lärt mig.	27	24	23	18	8
14. Under proven/yrkesproven tänker jag hela tiden på hur dåligt provet går.	35	19	24	14	8
17. Jag har svårt att urskilja det viktigaste när jag läser.	26	22	23	20	9
24. Jag märker ofta att jag har läst läxorna utan att förstå vad det hela handlar om.	22	22	23	21	12
18. När någonting är svårt ger jag upp eller läser endast det som är lätt att förstå.	34	21	19	17	9
25. När läraren pratar märker jag att jag har tankarna på annat håll och inte lyssnar på vad han/hon säger.	30	26	20	16	8

12.3 Inlärningsstilar och -tekniker

Enligt de studerandes egen uppfattning begagnar sig de flesta (70–80 %) av effektiva inlärningsstilar. De strävar efter att förstå helheterna och stannar upp för att repetera det de läst, kombinerar nytt med gammalt, försöker då de förbereder sig till prov komma ihåg så mycket fakta som möjligt och önskar sig krävande uppgifter i undervisningen, så att de kan lära sig nytt. Något färre av dem upprepar flera gånger högt för sig själv ord eller viktiga saker för att bättre minnas dem. Dessa sätt används av knappt hälften av de studerande, medan cirka var tredje studerande inte använder dem alls eller tämligen lite.

Andelen svarande som inte alls tar ställning till sådant som har med inlärningsstilarna att göra stannar mestadels kring cirka 20 procent. En dryg fjärdedel av de studerande kan inte ta ställning till påståendet om att för sig själva uttrycka viktiga saker med egna ord.

Tabell 21. Den procentuella fördelningen av de svarandes syn på inlärningsstilar och -tekniker.

Inlärningsstilar och -tekniker	Jag är helt av annan åsikt	Jag är lite av annan åsikt	Jag vet inte	Jag är lite av samma åsikt	Jag är helt av samma åsikt
27. När jag läser till prov, stannar jag ibland upp för att repetera det jag har läst.	6	5	17	36	36
26. Då jag studerar en sak försöker jag förstå helheten.	2	3	15	32	48
29. Då jag läser, försöker jag kombinera det nya med sådant som jag redan känner till.	5	5	20	37	33
20. Då jag läser till prov, försöker jag komma ihåg så mycket fakta som möjligt.	3	5	18	38	36
28. Då jag läser en text, upprepar jag ord högt för att komma ihåg bättre.	17	16	22	27	18
19. Då jag studerar uttrycker jag med egna ord det som är viktigt.	4	6	28	36	26
23. Då jag läser till prov, repeterar jag det viktiga genom att upprepa det högt för mig själv.	15	20	21	27	17
1. Klassundervisningen måste vara krävande för att jag skall lära mig någonting nytt.	3	4	17	36	40

12.4 Nyttan av studier och intresset för dem

Det stora flertalet studerande (över 70 %) upplever studierna som intressanta och nyttiga. De flesta av dem studerar gärna. Med få undantag strävar de studerande efter att förstå det de lär sig och nästan lika många studerande anser att de saker som undervisas är viktiga. Ca 70 % förenar sig även åtminstone delvis med påståendet om att vilja slutföra utbildningen.

Tabell 22. Den procentuella fördelningen av de svarandes syn på nyttan av studier och deras intressehalt.

Nytta och intresse	Jag är helt av annan åsikt	Jag är lite av annan åsikt	Jag vet inte	Jag är lite av samma åsikt	Jag är helt av samma åsikt
9. Jag anser att jag har nytta av det som jag lär mig inom utbildningen.	5	4	17	30	44
11. Jag tycker att det jag lär mig inom utbildningen är intressant.	5	4	20	33	38
5. Jag tycker om det jag håller på att lära mig.	5	4	17	33	41
12. Jag tror att jag kommer att slutföra utbildningen.	7	3	19	22	49
13. Jag tycker det är viktigt att jag förstår det jag ska lära mig.	2	2	9	25	62
4. Jag tycker det är viktigt att man lär sig det som undervisas.	3	2	11	34	50

12.5 Synen på sig själv som inlärare, på inlärningsstilarna och –teknikerna, nyttan av studier och deras intressehalt granskad i ljuset av bakgrundsvariablerna

Kön

Kvinnorna har klart en positivare uppfattning än männen om hur nyttiga studierna är och hur intressanta de är. Kvinnornas och männens uppfattningar skiljer sig statistiskt signifikant från varandra ($p = 0.026$). I sin syn på sig själva som inlärare och med hänsyn till inlärningsstilar och -tekniker är skillnaderna mellan könen inte statistiskt signifikanta.

Ålder

Skillnaderna i syn mellan olika åldersgrupper skiljer sig statistiskt signifikant från varandra endast i relation till hur de ser sig själva som inlärare ($p = 0.000$). Ju äldre de studerande är, en desto positivare bild i genomsnitt har de av sig själva som studerande. Skillnaden mellan 18-24 åringar och de som är över 44 år gamla är statistiskt ytterst signifikant ($p = 0.000$) och mellan dem och 25-44-åringarna statistiskt signifikant ($p = 0.001$). Det råder däremot inte någon statistiskt signifikant skillnad mellan olika åldersgrupper med hänsyn till inlärningsstilar och -tekniker eller i deras uppfattning om nyttan av studier och av hur intressanta de uppfattas som.

Utbildningsbakgrund

Inlärarens syn på sig själv varierar alltefter hans utbildningsbakgrund. Skillnaden är statistiskt signifikant ($p = 0.000$), (förklaringsgrad 6,7 %). I genomsnitt har de som avlagt en högskoleexamen eller som har högskolestudier bakom sig oftare en klart positivare syn på sig själva som inlärare än andra grupper. I genomsnitt har även de som har avlagt studentexamen eller genomgått gymnasiestudier en positiv syn på sig själva som inlärare. Däremot har de som gått ut grundskolan, folkskolan och tionde årskursen i genomsnitt en negativ uppfattning av sig själva som inlärare, inte heller har de som slutfört yrkesutbildningen eller genomfört yrkesstudier i genomsnitt en positiv uppfattning av sig själva som inlärare. Skillnaden är statistiskt signifikant mellan dem som gått ut grundskolan, folkskolan och tionde årskursen, har slutfört yrkesutbildningen eller genomgått yrkesstudier ($p = 0.003$), avlagt högskoleexamen eller deltagit i högskolestudier ($p = 0.000$) och dem som har någon annan utbildning. Skillnaden mellan dem som slutfört yrkesutbildning eller har yrkesstudier bakom sig, som har avlagt högskoleexamen eller deltagit i högskolestudier ($p = 0.013$) och dem som har avlagt någon annan examen ($p = 0.020$) är även den statistiskt signifikant.

Uppskattningarna från de svarande med olika utbildningsbakgrund skiljer sig statistiskt signifikant från varandra ($p = 0.001$) med hänsyn till, hur nyttig och intressant de upplever att utbildningen är (förklaringsgrad 3,3 %). De som har en annan utbildning och de som har avlagt högskoleexamen bedömer i genomsnitt oftare utbildningen som nyttig och intressant. I genomsnitt oftare anser även de som har en annan utbildning och de som avlagt studentexamen eller deltagit i gymnasiestudier att utbildningen är nyttig och intressant. Däremot anser de svarande med yrkesexamen eller yrkesstudier bakom sig och de som gått ut grundskolan, folkskolan eller den tionde årskursen inte, att den utbildning de varit med om i fängelset hade varit vare sig nyttig eller intressant. Det råder en statistiskt signifikant skillnad mellan dem som genomgått yrkesutbildning eller yrkesstudier ($p = 0.001$) och dem som har annan utbildning ($p = 0.007$). Materialet tyder på, att det råder en skillnad i bedömningarna även mellan dem som genomgått yrkesutbildning eller deltagit i yrkesstudier och dem som avlagt högskoleexamen eller genomfört högskolestudier.

Inläringssvårigheter

De studerande, som enligt egen bedömning har mycket läs- och skrivsvårigheter har en klart negativare uppfattning om sig själva som inlärare än andra. Generellt gäller, att ju mera svårigheter den studerande har, desto negativare är i allmänhet hans syn på sig själv som inlärare. Skillnaderna är statistiskt signifikanta ($p = 0.000$). Resultaten är likriktade med hänsyn till svårigheterna i räkning och matematik, även om skillnaderna mellan de olika grup-

perna i genomsnitt inte är riktigt lika stora. Den positivaste synen på sig själva har de studerande, som saknar dessa svårigheter. Ju flera svårigheter i räkning och matematik den studerande har, desto negativare är i allmänhet hans syn på sig själv som inlärare. Skillnaderna mellan de olika grupperna är statistiskt signifikanta ($p = 0.000$). Däremot råder det inte några statistiskt signifikanta skillnader med hänsyn till inlärningsstilar och tekniker eller studiernas nytta och intressehalt mellan de olika svårigheterna.

Typ av straff

Bötesfångarnas bedömning av sin inläringsteknik och -stil är i genomsnitt bättre än fängelse- och rannsakningsfångarnas. Skillnaderna är statistiskt signifikanta ($p = 0.020$), (förklaringsgrad 1,3 %). I fråga om synen på sig själva som inlärare eller nyttan av studier och deras intressehalt råder det däremot inga statistiskt signifikanta skillnader mellan bötes-, rannsaknings- och fängelsefångarna.

Läroavtalsutbildning

De läroavtalsstuderandes och andra studerandes bedömningar av sig själva som inlärare, nyttan av studier eller inlärningsstilar och -tekniker skiljer sig inte statistiskt signifikant från varandra.

Typ av fängelse

De studerande i slutna fängelser anser studierna vara nyttigare och intressantare än de studerande i öppna fängelser. Skillnaden är statistiskt signifikant ($p = 0.001$). Däremot har de studerande i öppna fängelser bättre studieteknik och en positivare inlärningsstil än de studerande i slutna fängelser. ($p = 0.028$).

Regionfängelse

De studerande i Södra Finlands regionfängelse anser studierna i genomsnitt vara nyttigare än de studerande i Sydöstra Finlands regionfängelse. Skillnaderna är statistiskt signifikanta ($p = 0.007$), (förklaringsgrad 2,2 %).

13 SAMMANFATTNING

- * De studerandes syn på utbildningen under fängelsetiden laddade på två dimensioner: utbildningens kvalitet och kravnivå.
- * Det stora flertalet studerande är tillfreds eller i huvudsak tillfreds med utbildningens kvalitet och dess olika delfaktorer i fängelseundervisningen. Missnöjda eller delvis missnöjda med utbildningens kvalitet är bara cirka var femte av de svarande. Resultaten av Utbildningsstyrelsens utredning om yrkesutbildningen och utvärderingar av öppna och slutna fängelser stöder uppfattningen om tillfredsställelsen med utbildningens kvalitet under fängelsetiden.
- * De studerande i öppna fängelser har en positivare syn på undervisningens kvalitet än de studerande i de slutna fängelserna. De studerande som har mycket läs- och skrivsvårigheter har en negativare syn på undervisningens kvalitet än andra inlärare.
- * Kravnivån är enligt de studerande i allmänhet lämplig. Föreläsningar och grupparbete utnyttjas i lämplig utsträckning och de flesta anser inte heller att de enskilda ämnena är alltför krävande. Cirka en fjärdedel av de svarande anser dock att vissa ämnen åtminstone till en del är alltför svåra.
- * Om den studerande har få eller många inlärningssvårigheter i läsning och skrivning eller i räkning och matematik upplever han i genomsnitt att kravnivån är alltför hård. Däremot anser de studerande som inte har dessa svårigheter, att kravnivån i genomsnitt oftast är lämplig.
- * Kvinnorna anser att kravnivån i genomsnitt är mycket lämplig. Däremot anser männen att den är en aning för hög. De studerande som endast har studier inom den grundläggande utbildningen eller annan utbildning bakom sig anser i genomsnitt oftare än andra att kravnivån är hög.
- * Så gott som två tredjedelar av de studerande har åsikten att det inte finns tillräcklig tillgång till dator i utbildningen. Detta uppges även som det viktigaste problemet i utbildningen under fängelsetiden. Av alla studerande upplever en dryg tredjedel (38 %) detta som ett problem. Även på basis av Utbildningsstyrelsens utredning om fångarnas yrkesutbildning är ett klart utvecklingsmål att öka mängden av datateknisk utrustning, att se till att den är tidsenlig och att bidra till att höja användningen av datorer i fängelseundervisningen. Resultaten av Utbildningsstyrelsens utvärderingar av fängelseundervisningen gick helt i samma riktning med hänsyn till möjligheterna och behovet att använda datateknik.

- * Förflyttning till ett annat fängelse och det att det inte finns tillräckligt med litteratur att tillgå orsakar näst efter bristen på möjligheter att använda dator de flesta problemen i studierna. Detta konstaterades även i Utbildningsstyrelsens utredningar om fängelseundervisningen.
- * De studerandes syn på lärande, inlärningsmotivation, förväntningar och saker i anslutning till undervisningen, t.ex. test och yrkesprov kunde klassificeras på tre dimensioner: uppfattning om sig själv som inlärare, inlärningsstilar och -tekniker samt nyttan och intressehalten av studierna.
- * Cirka hälften av de svarande har en positiv uppfattning om sig själva som inlärare och bara var tionde studerande upplever sig klart vara en dålig inlärare. I dessa fall känner den studerande sig nervös, tror han att han ska misslyckas i testet eller yrkesprovet, ger han lätt tappt, om han upplever att en sak är svår, och tänker på andra saker då läraren talar. Han har även svårigheter med att förstå det han läser eller det som är viktigt i texten. Cirka en femtedel av de studerande anser att detta åtminstone till en del försvårar inläringen .
- * Ju äldre den studerande är, en desto positivare bild i genomsnitt har han av sig själv som inlärare. Studerande som avlagt högskoleexamen eller deltagit i högskolestudier har i genomsnitt en positivare uppfattning om sig själva som inlärare än de som har en annan utbildningsbakgrund. De som har avlagt studentexamen eller genomgått gymnasiestudier eller har deltagit i andra studier har även i genomsnitt en positiv syn på sig själva som inlärare. Däremot har de som gått ut grundskolan, folkskolan eller den tionde årskursen i genomsnitt en negativ uppfattning om sig själva som inlärare.
- * Studerande som har mycket läs- och skrivsvårigheter har i genomsnitt en klart negativare bild av sig själva som inlärare än andra studerande. Likaså ju fler svårigheter den studerande har i räkning och matematik, desto negativare i genomsnitt är hans uppfattning om sig själv som inlärare. De som inte har dessa inlärnings-svårigheter har en positivare bild av sig själva som inlärare.
- * Det stora flertalet studerande utnyttjar enligt egen bedömning effektiva inlärnings-tekniker och -stilar. Deras andel varierar i fråga om de olika påståendena mellan 70–80 %. De strävar efter att förstå helheterna och stannar upp för att tänka över det de läst, att koppla nya saker samman det sådant de vet från förut, försöker då de förbereder sig för prov komma ihåg så mycket fakta som möjligt och önskar att undervisningen är krävande så att det går att lära sig nya saker. Att repetera högt för sig själv och att upprepa ord i den text som har lästs är inte lika allmänna sätt att lära sig.

- * I öppna fängelser har fångarna i genomsnitt bättre färdigheter i inläringsteknik och -stil än fångarna i slutna fängelser.
- * Det största flertalet studerande (över 70 %) upplever studierna som nyttiga och intressanta. De studerar gärna. Med få undantag försöker de studerande förstå det de fått lära sig och så gott som lika många studerande anser att det de lärt sig är nyttigt. Resultaten stämmer överens med Utbildningsstyrelsens tidigare utredning om fångarnas yrkesutbildning och resultaten av utvärderingarna av fängelseundervisningen. Fängelseundervisningen uppfattas som nyttig och de studerande är nöjda med den.
- * Kvinnorna bedömer i genomsnitt oftare än männen att studierna är nyttiga. De som har yrkesutbildning eller yrkesstudier och/eller grundskolan/folkskolan eller nionde årskursen bakom sig upplever inte i genomsnitt utbildningen som lika nyttig eller intressant som de som har en annan utbildningsbakgrund. De studerande i slutna fängelser anser i genomsnitt oftare än de studerande i öppna fängelser att studierna är nyttiga och intressanta.

14 SLUTSATSER

- Enkäten besvarades av 2 269 fångar. Svarsprocenten för hela materialet var 71 % av alla formulär som delats ut. Enkäten sändes ut till sammanlagt 32 fängelseenheter och svar kom in från 31. Svarsprocenten varierade mellan olika fångelser från 43 % till 100. Svarsprocenten är på samma nivå som vid motsvarande utredningar som gjorts i de övriga nordiska länderna. Mängden svarande motsvarade väl fängelsestrukturen i Finland.
- 64 % av de svarande studerar inte under fängelsetiden. Kvinnornas utbildningsnivå är lägre än männens, men kvinnorna studerar mera under fängelsetiden än männen.
- Intagna med svårigheter i räkning och matematik studerar i genomsnitt mindre ofta under fängelsetiden, de som har läs- och skrivsvårigheter däremot i genomsnitt oftare.
- Ett allmänt skäl för att inte studera under fängelsetiden är att det saknas ett lämpligt utbud. Utbildningsstyrelsens tidigare utredning stöder uppfattningen om utbudets knapphet. Det finns vidare inte alltid tillräcklig information om studiemöjligheterna eller också råder det ovisshet och okunnighet om dem. Det är därför viktigt att effektivisera samplaneringen av och informationen om utbildningsutbudet i regionfängelserna.
- Utbildningsönskemålen gäller allra mest yrkesutbildning och yrkesstudier. Enligt fångarnas åsikt är utbudet på yrkesundervisning inte tillräcklig.
- Endast ca 5 % av de studerande deltar i läroavtalsutbildning. Hälften av de svarande skulle likväl vilja delta i den. Möjligheterna borde därför nödvändigtvis ökas. Om läroavtalsutbildningen har i tidigare utvärderingar och utredningar konstaterats, att den som en arbetsintensiv studieform är lämplig för fångar.
- I de slutna fängelserna finns det fler möjligheter att studera inom läroavtalsutbildning än i de öppna fängelserna. På utbudet av läroavtalsutbildning inverkar enligt Utbildningsstyrelsens tidigare utvärderingar och utredning den arbetsverksamhet som fängelset traditionellt har haft. Det är nödvändigt att i mån av möjlighet öka antalet inlärningsplatser utom fängelset för de studerande i öppna fångelser.
- Utbudet på undervisning och handledning i tränings- och rehabiliteringssyfte för fångar har ökat och tillgången är rätt god. I träningsundervisningen deltog 11 % av de svarande, medan det motsvarande årliga antalet inom den grundläggande yrkesutbildningen är ca 1 % av de studerande. På grundval

av denna utredning går det inte att dra några slutsatser beträffande innehållet i den tränings- och rehabiliteringsundervisning som erbjuds fångarna. År 2006 var 16 % av all fängelseundervisning rehabiliterande och i den deltog 273 studerande. Fångarna deltog även i genomsnitt oftare i grundskolans påbyggnadsundervisning.

- Det är fortfarande nödvändigt att erbjuda fångarna grundläggande utbildning. Ca 6 % av fångarna saknar utbildning eller har avbrutit grundskolan. Fångarnas utbildningsbakgrund är lägre än befolkningens i genomsnitt även i fråga om yrkesutbildning.
- Fångarnas färdigheter i datateknik är enligt deras egen bedömning i genomsnitt ganska dåliga. En dryg tredjedel bedömer dem som dåliga eller mycket dåliga och endast en femtedel som goda. De intagna saknar även möjlighet att tillräckligt använda datateknik i sina studier. Över en tredjedel av de studerande uppger att detta är ett problem inom utbildningen i fängelset. Alla har således inte möjlighet att under sina studier i fängelset förbättra sina färdigheter i datateknik.
- Med tanke på utvecklingen av fångarnas informationssökning är det problematiskt att det inte finns tillräcklig tillgång till datorer inom all utbildning. Inte heller finns det en tillräcklig tillgång till litteratur. Bristen på litteratur uppges som det näst allmännaste problemet inom fängelseundervisningen.
- Fångarna har inte enligt resultaten av denna utredning en realistisk uppfattning om sig själva som inlärare. De som studerar under fängelsetiden har en positivare syn på sig själva som inlärare och de har enligt egen bedömning färre olika inlärningssvårigheter än vad som kunde antas på basis av tidigare statistik och utredningar. Bara cirka var tionde som studerar under fängelsetiden bedömer sig själv som en klart dålig inlärare och endast cirka en femtedel av de studerande som ganska dålig .
- Stora läs- och skrivsvårigheter har enligt egen uppfattning endast 3 % och lite svårigheter har en femtedel av fångarna. En aning fler fångar har svårigheter i räkning och matematik; stora svårigheter har cirka var tionde och lite en knapp tredjedel av fångarna.
- Endast var fjärde intagen som har inlärningssvårigheter har testats. De tester som ska göras i placeringsenheterna i anslutning till risk- och behovs-evalueringarna är således viktiga för att trygga studiefärdigheten. Även behovet av specialstöd är uppenbar i fråga om många fångar. Många fångar (40 %), som enligt egen bedömning har inlärningssvårigheter, har inte tidigare fått någon hjälp för dem.

- Ju mer läs- och skrivsvårigheter eller svårigheter i räkning och matematik den studerande har, desto negativare är hans uppfattning om sig själv som inlärare. Med tanke på den studerandes självkänsla är det således viktigt att förbättra basfärdigheterna även under fängelsetiden. Tron på sig själv har i undersökningar konstaterats ha en stor delbetydelse för inläringen.
- Den tidigare utbildningsbakgrunden påverkar den syn de som studerar under fängelsetiden har på sig själva. Ju högre utbildningsbakgrund den studerande har under fängelsetiden, desto bättre anser han i allmänhet att han är som inlärare. De som genomgått grundskolan, folkskolan och tionde årskursen har i genomsnitt en negativare bild av sig själva som inlärare. De är därför viktigt att satsa på att förbättra deras basfärdigheter. Speciellt i fråga om de unga studerande är det nödvändigt att fästa uppmärksamhet vid detta. De som har grundskolan, folkskolan och tionde årskursen bakom sig upplever även oftare än andra studerande att kravnivån är för hög, männen ännu oftare än kvinnorna.
- Det stora flertalet av de studerande under fängelsetiden använder enligt egen uppskattning en effektiv inläringsteknik och -stil. Då resultatet jämförs med fångarnas tidigare utbildningsbakgrund ifrågasätts realismen av den bild de har av sina inlärningsfärdigheter.
- De som studerar under fängelsetiden är nöjda med undervisningens kvalitet. Missnöjd eller delvis missnöjd med undervisningens kvalitet är bara var femte svarande.
- Även Utbildningsstyrelsens tidigare utvärderingar och utredningar visar liknande resultat.
- Å ena sidan bedömer de studerande att undervisningen är nyttig och intressant, å andra sidan betraktar de inte fortsatta studier som särdeles betydelsefulla. Utbildning under fängelsetiden uppfattas för tillfället som ganska fristående och isolerad. Orsaken kan vara att utbildningens kontinuum i det civila inte har tillräckligt understötts enligt resultaten av Utbildningsstyrelsens tidigare utvärderingar och utredning. På saken inverkan troligen även det att studierna till följd av fängelsetiden omfattar tämligen små helheter och att de inte alltid som första mål har haft siktet lagt på att avlägga en hel examen. Planerna för tiden i fängelset kan antas förbättra situation framöver. Studiemöjligheter utom fängelset i det civila före frigivningen kunde möjligtvis främja lusten till fortsatta studier.
- Det stora flertalet studerande upplever fängelseundervisningen som nyttig och detta är för många en viktig orsak till att börja studera. Lusten att lära sig nytt och få nya kunskaper i allmänhet samt lusten att göra någonting nyttigt under fängelsetiden är även för många ett mycket viktigt skäl för

att inleda studier. Som skäl för studierna av faktorerna att ändra framtiden och att kunna påverka den, uppger den studerande oftast, att han önskar få bättre kontroll över livet efter frigivningen.

- Speciellt i fråga om de studerande som har mycket läs- och skrivsvårigheter eller svårigheter i räkning och matematik är det att lära sig nytt och att uppleva det som nyttigt viktiga motiv till att delta i utbildning. För dem har sociala faktorer och situationsfaktorer liten betydelse. Däremot betonar de studerande som inte har dessa problem de sociala faktorerna och situationsfaktorerna som motiv till att inleda studier.
- Utbildningsnivån är högst i Södra Finlands regionfängelse. Där och i Västra Finlands regionfängelse finns även mest fångar som helt saknar utbildning. De flesta önskemålen om utbildning anfördes även i dessa regionfängelser. Det finns däremot få statistiskt signifikanta skillnader mellan de olika regionfängelserna i fråga om synen på utbildning och skälen för att börja studera. De studerande i Södra Finlands regionfängelse anser i genomsnitt att studier är nyttigare än de studerande i Sydöstra Finlands regionfängelse. Att förändra framtiden och att kunna påverka den är i genomsnitt oftare orsak till att börja studera i Södra Finlands regionfängelse än i regionfängelset i Sydöstra Finland.

15 CONCLUSIONS

- 2 269 prisoners answered the survey. The total response rate was 71% of the distributed forms. The survey was sent to 32 prisons/units and 31 of them sent back their replies. The response rate varied between different prisons from 43 to 100 per cent. The total response rate is similar to corresponding surveys carried out in other Nordic countries. The prisoners who answered the survey form a good representation of the prisoner structure in Finland.
- 64% of the respondents do not study during their imprisonment. The level of education of female prisoners is lower than that of male prisoners but women are more eager to study during their prison term than men.
- Prisoners with learning difficulties related to calculation or mathematics are on average less likely to study during their imprisonment whereas prisoners with reading and writing difficulties are more likely to study.
- The most common reason for not studying in prison is that there is no suitable education available. The results of an earlier survey carried out by the Finnish National Board of Education support the view that the variety of education limited. In addition, prisoners do not always receive enough information on the educational possibilities, which causes uncertainty and unawareness about their study possibilities. Therefore, it is important to intensify the joint planning and informing of the education possibilities in district prisons.
- The expectations related to education concern generally vocational education and training and vocational studies. Prisoners think that the quantity of vocational studies is not sufficient.
- Only five per cent of the students participate in apprenticeship training although half of the respondents would prefer it. More apprenticeship training possibilities should, therefore, be arranged. According to prior surveys and evaluations, apprenticeship training is a good form of education for prisoners as it is mainly based on practical work.
- There are more apprenticeship training places in closed prisons than in open prisons. According to the previous evaluations and the survey on prison education carried out by the Finnish National Board of Education, the quantity of arranged apprenticeship training is widely affected by the type of work activity that has been arranged in the prison traditionally. As far as possible, the amount of outside apprenticeship training places for students in open prisons should be increased.

- The amount of rehabilitative instruction and guidance for prisoners has increased and is at quite a good level now. Eleven per cent of the prisoners who answered this survey participate in orientating education whereas only one per cent of the students participate in vocational upper secondary education and training annually. The content of rehabilitative instruction and guidance arranged for prisoners cannot be assessed based on this survey. In 2006, 16% of all prison education was orientating and a total of 273 prisoners participated in it. On average, prisoners also participate in the voluntary additional basic education more often.
- It is still necessary to offer basic education to prisoners. Approximately eight per cent of prisoners have no education or have not completed basic education. The level of vocational education and training among prisoners is also lower than among the population in general.
- Based on the prisoners' own assessment, their IT skills are on average quite poor. Over one third of the prisoners consider their IT skills to be poor or very poor and only a fifth assessed them to be good. In addition, prisoners studying during their imprisonment do not have enough possibilities to use information technology in their studies. More than one third of the students mention this as a problem in the education provided during the prison term. Thus, all prisoners studying during their imprisonment do not have adequate opportunities to improve their IT skills during their studies in prison.
- Developing skills related to acquiring information is problematic if computers cannot be used sufficiently enough in all studies. Additionally, there is not enough literature available. Lack of literature is considered the second biggest problem in education.
- According to the results of this survey, prisoners do not have a realistic image of themselves as learners. Those who study during imprisonment have more positive image of themselves as learners and they estimate to have less learning difficulties than what could be expected based on prior statistics and surveys. Only every tenth studying prisoner thinks they are distinctly poor learners and about a fifth see themselves as quite poor learners. Based on their own assessments, only three per cent have great difficulties with reading and writing and one fifth have moderate difficulties. The number of those who have difficulties with calculation and mathematics is higher, i.e. every tenth has great difficulties and a bit under third has moderate difficulties.
- Only every fourth prisoner with learning difficulties has been tested earlier. Therefore, the tests made in the assessment and allocation unit when drawing a risk and needs assessment are very important in view of ensuring study abilities. Often the need for special support is evident. Many of the

prisoners (40%) who consider they to have learning difficulties have not received any prior help for them.

- The more students have difficulties with reading and writing or calculation and mathematics, the more negative image they have of themselves as learners. Thus, improving basic abilities during imprisonment is also important for the students' self-esteem. Researchers have stated that believing in oneself as a learner is important from the point of view of learning.
- The education history has an influence on how studying prisoners see themselves as learners. The higher the educational background is, the better learners they assess themselves to be. Those who have completed only basic education, elementary school and an additional tenth grade have on average the most negative image of themselves as learners. Therefore, promoting their basic abilities is important. In particular, attention should be paid to young students. Those who have completed basic education, elementary school and the tenth grade also consider the requirements too high more often than other students. This is also more common among men than women.
- Most studying prisoners think that they use effective learning technique and style. When comparing the result with their education history, it brings up the question of how realistic image they have of their learning abilities.
- Prisoners who study during imprisonment are satisfied with the quality of education. Only every fifth respondent was unsatisfied or partly unsatisfied with it. The earlier evaluations and the survey of the Finnish National Board of Education showed similar results.
- On the one hand, students think education is useful and interesting. On the other hand, they do not consider continuing studies very significant. Education during imprisonment is seen quite disconnected at the moment. This might be because continuing the studies in civilian life is not supported adequately according to the results of the earlier evaluations and the survey of the Finnish National Board of Education. Furthermore, partly due to the length of the prison term, the studies have consisted of quite small entities and completing a full qualification has not always been the primary goal. The sentence plans are expected to improve the situation in future. Ensuring the possibilities of studying in freedom before release could make it easier to continue them.
- Most students find prison education useful and quite a few consider it an important reason for beginning studies. Other reasons for studying include the general will to learn something new and the will to do something practical and useful during imprisonment. The most commonly mentioned reason

related to changing and influencing the future is that prisoners want to be able to control their lives better after release.

- Learning new things and feeling useful are important motives for starting education especially for students who have difficulties with reading and writing or calculation and mathematics. Social or circumstantial factors have only a little significance for them, whereas students who do not have those difficulties emphasise the social factors as motives for starting education.
- On average, the prisoners in the District Prison of Southern Finland have the highest level of educational background, yet the District Prison of Southern Finland together with the District Prison of Western Finland also have the largest groups of prisoners with no education. Those district prisons also presented most requests related to education. However, there were little statistically significant differences between the five district prisons of Finland on the general views on education and the reasons for beginning studies. On average, the studying prisoners of the District Prison of Southern Finland consider education more useful than the studying prisoners of the District Prison of Southeastern Finland. Additionally, changing and influencing the future was more often the reason for participating in education in the District Prison of Southern Finland than in the District Prison of Eastern Finland.

BILAGA 1

FÖLJEBREV OCH ENKÄT

Till dig som besvarar enkäten

Denna enkät som ansluter sig till fängelseundervisningen riktar sig till alla fångar i Finland. Undersökningen är en del av ett nordiskt projekt som utreder utbildningen för fångar och tillträdet till utbildningen i de olika nordiska länderna. Brottspåföljdsverket och Utbildningsstyrelsen ansvarar för undersökningen i Finland. Utbildningsstyrelsen svarar för det praktiska genomförandet av undersökningen och för beredningen av den nationella rapporten.

Syftet med undersökningen är att ta reda på hur många fångar som får utbildning, i vilket slags utbildning fångarna deltar, hurdana utbildningsönskemål fångarna har, vilka förväntningar fångarna har på fängelseundervisningen och vilka inlärningsstilar de har. På basis av materialet sammanställs en nationell rapport, där landets resultat presenteras.

För Finlands del är syftet med utredningen att förverkliga bl.a. följande: Alla som dömts till fängelsestraff skall ha samma rätt till utbildning som övriga medborgare i samhället. Normalitetsprincipen betonar att förhållandena i en straffanstalt i mån av möjlighet skall ordnas så att de motsvarar de levnadsförhållanden som allmänt råder i samhället. (Lagen om verkställighet av straff 1:3§)

Verkställighet av fängelse får inte medföra andra begränsningar i fångarnas rättigheter och förhållanden än de som bestäms i lag eller som nödvändigtvis följer av själva straffet. Fångarna är skyldiga att under den fastställda arbets- och sysselsättningstiden delta i någon sysselsättning som ordnas eller godkänns av fängelset. Sysselsättningen omfattar arbete, utbildning eller andra aktiviteter som främjar fångarnas färdigheter. Syftet med sysselsättningen är att öka fångarnas beredskap för ett liv utan brott, att upprätthålla och förbättra fångarnas yrkesfärdigheter och kunnande samt arbets- och handlingsförmåga och att stödja ett liv utan droger (Fängelselagen 767/2005 1:3 §, 8:1–3 §).

Att besvara enkäten är frivilligt. Vi hoppas emellertid att du deltar i undersökningen och på det sättet bidrar till att utveckla fängelseundervisningen. Vi behöver ditt svar för att kunna främja fångarnas rätt att få utbildning på lika grunder. Med hjälp av resultaten av undersökningen är det meningen att utveckla kvaliteten på den utbildning som fångarna får under tiden i fängelset och förbättra utbildningsmöjligheterna efter frigivningen från fängelset. Alla som besvarar enkäten får sysselsättningspenning för den tid som åtgår till att besvara enkäten.

Svaren ges anonymt, med fängelset därifrån uppgiften kommer som enda identifikationsuppgift. Den uppgiften behövs när svaren analyseras och tolkas. Svärta med blyertspenna den oval eller de ovaler som svarar mot din åsikt. I några frågor ombeds du att skriva svaret på raderna efter frågan. Den optiska blanketten beaktar endast ovaler som har svärtats med blyertspenna.

Svärta ovalen så här (kryssa inte för):

1. Födelseår Svärta ovalen om du är yngre än 18 år
2. Kön Man Kvinna
3. Vilket är ditt modersmål? Svärta det riktiga alternativet.
- Finska
 Svenska
 Ryska
 Annat, vad? _____
4. Är du
- fängelseintern
 rannsakningsfånge
 bötesfånge
- Svärta det rätta alternativet.**
5. Hur långt straff avtjänar du? Om du är rannsakningsfånge, gå vidare till fråga 6.
Svärta endast ett alternativ.
- Under 3 månader
 3-12 månader
 1-5 år
 Över 5 år
6. Vilket är ditt medborgarskap?
- Landets namn: _____
7. I vilket land tillbringade du största delen av din barndom och av dina tonår?
- Landets namn: _____
8. I vilket land är dina föräldrar födda?
- Landets namn: _____
9. Har genomgått någon av de skolor eller studier som nämns nedan? Du kan välja flera alternativ.
(Svärta även om du inte har avgångsbetyg från utbildningen).
- Inga skolor eller studier
 Folkskola
 Grundskola
 Grundskolan inte slutförd
 Grundskolans påbyggnadsklass (10 årskursen)
 Gymnasiestudier, gymnasiet inte slutfört
 Studentexamen
 Undervisning och handledning som ges i tränings- och rehabiliteringssyfte
 Yrkesstudier
 Yrkesinriktad grundexamen
 Yrkesexamen
 Specialyrkesexamen
 Yrkesskola
 Institutsexamen
 Yrkehögskolestudier
 Yrkehögskoleexamen
 Enstaka kurser vid universitet eller högskola
 Universitets- eller högskoleexamen
 Folkhögskola
 Andra studier, vad? _____

10. Har du gjort fullgjort din utbildning som läroavtalsutbildning? Svärta ett alternativ.

- Ja Nej

11. Om du valde punkten "gymnasiestudier, gymnasiet inte slutfört" i fråga nr 9, hur många kurser har du avlagt? Svärta rätt alternativ.

- Inte en enda Mindre än 5 5-10 11-25 Mera än 25

12. Avlägger du skolkurser eller andra kurser i fängelse?

Svärta ett eller fler alternativ.

- Jag studerar inte
- Undervisning och handledning som ges i tränings- och rehabiliteringssyfte
- Grundsskola
- Enstaka gymnasiekurser
- Gymnasiet
- Yrkesstudier/yrkeskurser
- Yrkesinriktad grundexamen
- Yrkesexamen
- Specialyrkesexamen
- Yrkeshögskolestudier
- Yrkeshögskoleexamen
- Enstaka kurser vid universitet eller högskola
- Universitets- eller högskoleexamen
- Enstaka hobbykurser
- Undervisning i romani och den romska kulturen
- Undervisning i svenska för invandrare
- Andra studier, vilka?
-
-

13. Avlägger du studier i form av läroavtalsutbildning under tiden i fängelse?

- Ja Nej

14. Om du svarade "jag studerar inte" på fråga 12, varför studerar du inte medan du är i fängelse? Svärta (du kan också välja flera orsaker).

- Man kan inte studera vid det här fängelset
- Vid det här fängelset finns det ingen utbildning/inga studier som lämpar sig för mig
- Jag får ingen information om studiemöjligheter
- Undervisnings- och studieförhållandena är dåliga vid det här fängelset
- Jag vill inte studera någonting i fängelset
- Jag har redan en tillräcklig utbildning
- Utbildning lönar sig inte
- Jag har för stora inlärningsssvårigheter
- Andra orsaker

Om du svarade andra orsaker, vilka ?

15. Skulle du vilja inleda studier inom någon av utbildningarna nedan/andra studier? Svärta den oval/de ovaler som motsvarar din åsik.

- Jag är inte intresserad av att börja med utbildning eller andra studier
 - Hela grundskolan
 - Gymnasiekurser
 - Hela gymnasiet
 - Yrkesstudier/yrkeskurser
 - Yrkesinriktad grundexamen
 - Yrkesexamen
 - Specialyrkesexamen
 - Yrkeshögskolestudier
 - Enstaka kurser vid universitet eller högskola
 - Universitets- eller högskoleexamen
 - Andra studier, vilka andra studier? _____
-

16. Skulle du vilja genomföra studier i form av läroavtalsutbildning. Svärta ett alternativ.

- Ja
- Nej

17. Hur bedömer du dina färdigheter att använda datateknik? Svärta ett alternativ.

- Mycket dålig
- Dålig
- Medelmåttiga
- Goda
- Mycket goda

18. Har du läs- eller skrivsvårigheter? Svärta ett alternativ.

- Nej
- Lite
- Stora

19. Har du räkningsvårigheter eller svårigheter med matematik. Svärta ett alternativ.

- Nej
- Lite
- Stora

20. Om du svarade "lite" eller "stora" på fråga 18 eller 19, har svårigheterna någonsin testats? Svärta ett alternativ.

- Nej
- Ja

21. Om du svarade "lite" eller "stora" på fråga 18 eller 19, har du någonsin fått hjälp med svårigheterna? Svärta det rätta alternativet (Du kan också svärta flera alternativ).

- Nej
 - Jag har fått specialundervisning
 - Jag har studerat i specialundervisningsgrupp
 - Jag fått stödundervisning
 - Jag har fått annan hjälp. Vad? _____
-

22. Hur bedömer du dina läs- och skrivfärdigheter? Svärta ett alternativ.

- Mycket dåliga
- Dåliga
- Medelmåttiga
- Goda
- Mycket goda

23. Hur bedömer du dina färdigheter i räkning och matematik?

- Mycket dåliga
- Dåliga
- Medelmåttiga
- Goda
- Mycket goda

Endast de som deltar i skolstudier eller övriga studier vid fängelset besvarar frågorna 24, 25, 26 och 27.

24. Nedan nämns flera olika orsaker till att någon börjar studera i fängelset. Hur viktiga var dessa orsaker när du *inledde den utbildning som du genomgår just ny*? Svärta ett alternativ invid varje rad (för varje påstående).

	Mycket viktig	Ganska viktig	Inte viktig
1. Det är lättare att få jobb när jag blir fri	☐	☐	☐
2. Jag vill göra någonting förnuftigt och nyttigt	☐	☐	☐
3. Jag vill lära mig nytt	☐	☐	☐
4. Jag vill göra det lättare att avtjäna straffet	☐	☐	☐
5. Jag vill fortsätta studera när jag blir fri	☐	☐	☐
6. Jag har vänner i skolan	☐	☐	☐
7. Jag vill höja min självkänsla	☐	☐	☐
8. Det blir bättre att studera än att arbeta i fängelset	☐	☐	☐
9. Jag uppmuntrades att börja studera	☐	☐	☐
10. Jag ville komma med i den sociala miljön i skolan	☐	☐	☐
11. Jag ville ha mera fritid på dagarna	☐	☐	☐
12. Det blir lättare för mig att undvika att begå brott när jag blir fri	☐	☐	☐
13. Jag vill lägga en examen eller höja mina vitsord	☐	☐	☐
14. Jag vill lära mig nytt	☐	☐	☐
15. Jag vill ha bättre kontroll över mitt liv när jag blir fri	☐	☐	☐

25. Hur bedömer du den utbildning som du deltar i under tiden i fängelset. Svärta ett alternativ invid varje rad.

**5 = helt av samma åsikt, 4 = ungefär av samma åsikt,
3 = vet inte, 2 = lite av annan åsikt, 1 = helt av annan åsikt**

	5	4	3	2	1
1. Jag är nöjd med undervisningen	☐	☐	☐	☐	☐
2. Kraven är alltför stora	☐	☐	☐	☐	☐
3. Det är möjligt att utbilda sig under fängelsetiden	☐	☐	☐	☐	☐
4. Arbetsmängden är lämplig	☐	☐	☐	☐	☐
5. Kraven är inte tillräckligt stora	☐	☐	☐	☐	☐
6. Vissa ämnen är alltför svåra	☐	☐	☐	☐	☐
7. Det hålls för många föreläsningar	☐	☐	☐	☐	☐
8. Undervisningen lämpar sig för min behov	☐	☐	☐	☐	☐
9. För mycket grupparbete	☐	☐	☐	☐	☐
10. Man får inte använda datorerna tillräckligt mycket	☐	☐	☐	☐	☐
11. Lärarna har goda färdigheter i datateknik	☐	☐	☐	☐	☐
12. Jag är nöjd med utbildningen	☐	☐	☐	☐	☐

26. Är någon av följande omständigheter ett problem inom den utbildning som du deltar i just nu? Svärta de punkter som ger dig problem.

- Förflyttning till annat fängelse
- Jag blir fri innan jag har slutfört utbildningen
- Egna läs- och skrivsvårigheter
- Oroligheter i fängelset
- Säkerhetsarrangemangen i fängelset
- Mina räknetsvårigheter och svårigheter med matematik
- Man får inte använda datorerna tillräckligt mycket
- Man har inte tillräckligt tillgång till litteratur

27. Nedan finns några påståenden som beskriver inläring, inlärningsmotivation, förväntningar och prov. Svärta ett alternativ invid varje rad beroende på om du är av samma eller av annan åsikt.

5 = helt av samma åsikt, 4 = ungefär av samma åsikt,
3 = vet inte, 2 = lite av annan åsikt, 1 = helt av annan åsikt

	5	4	3	2	1
1. Klassundervisningen måste vara krävande för att jag skall lära mig någonting nytt	☐	☐	☐	☐	☐
2. Jag tror jag får bra resultat	☐	☐	☐	☐	☐
3. Jag är så nervös under proven att jag inte kommer ihåg det jag har lärt mig	☐	☐	☐	☐	☐
4. Jag tycker det är viktigt att man lär sig det som undervisas	☐	☐	☐	☐	☐
5. Jag tycker om det jag håller på att lära mig	☐	☐	☐	☐	☐
6. Jag förväntar mig att jag skall klara mig bra	☐	☐	☐	☐	☐
7. Jag är bra på att lära	☐	☐	☐	☐	☐
8. Jag känner mig olustig och nervös under proven	☐	☐	☐	☐	☐
9. Jag anser att jag har nytta av det som jag lär mig inom utbildningen	☐	☐	☐	☐	☐
10. Jag har goda studie- och arbetsfärdigheter	☐	☐	☐	☐	☐
11. Jag tycker att det som jag lär mig inom utbildningen är intressant	☐	☐	☐	☐	☐
12. Jag tror jag kommer att slutföra utbildningen	☐	☐	☐	☐	☐
13. Jag tycker det är viktigt att jag förstår det jag ska lära mig	☐	☐	☐	☐	☐
14. Under proven tänker jag hela tiden på hur dåligt provet går	☐	☐	☐	☐	☐
15. När jag läser till prov använder jag både det som undervisats i klass och böcker	☐	☐	☐	☐	☐
16. Jag ställer egna frågor för att kunna förvissa mig om att jag behärskar en sak	☐	☐	☐	☐	☐
17. Jag har svårt att urskilja det viktigaste när jag läser	☐	☐	☐	☐	☐
18. När någonting är svårt, ger jag upp eller studerar bara det som är lätt att förstå	☐	☐	☐	☐	☐
19. När jag studerar uttrycker jag med egna ord det som är viktigt	☐	☐	☐	☐	☐
20. När jag läser till prov försöker jag komma ihåg så mycket fakta som möjligt	☐	☐	☐	☐	☐
21. När jag studerar gör jag egna anteckningar för att komma ihåg bättre	☐	☐	☐	☐	☐

5 = helt av samma åsikt, 4 = ungefär av samma åsikt,
3 = vet inte, 2 = lite av annan åsikt, 1 = helt av annan åsikt

	5	4	3	2	1
22. Jag slutför arbetet även om studiematerialet (läromedlet) är tråkigt och ointressant	☐	☐	☐	☐	☐
23. När jag läser till prov repeterar jag det viktiga genom att upprepa det högt för mig själv	☐	☐	☐	☐	☐
24. Jag märker ofta att jag har läst läxorna utan att förstå vad det hela handlar om	☐	☐	☐	☐	☐
25. När läraren pratar märker jag att jag har tankarna på annat håll och inte lyssnar på vad han eller hon säger	☐	☐	☐	☐	☐
26. När jag studerar en sak försöker jag förstå helheten	☐	☐	☐	☐	☐
27. När jag läser till prov stannar jag ibland upp för att repetera det jag har läst	☐	☐	☐	☐	☐
28. När jag läser en text upprepar jag orden högt för mig själv för att komma ihåg bättre	☐	☐	☐	☐	☐
29. När jag läser försöker jag kombinera det nya med sådant som jag redan känner till	☐	☐	☐	☐	☐

Tack för svaren!

BILAGA 2

COVERING LETTER AND QUESTIONNAIRE

To all respondents:

This questionnaire on prison education is intended for all prison inmates in Finland. The study is part of a Nordic research project on prisoner education and its accessibility throughout the Nordic countries. The Criminal Sanctions Agency and the Finnish National Board of Education are in charge of the project in Finland. The National Board of Education is responsible for carrying out the practical aspects of the research and for preparing the national report.

The purpose of the study is to find out how many prisoners have access to education, what kind of education they pursue, what they hope to achieve through prison education, and what their learning styles are. With the data gathered, a national report will be drawn up with a presentation of the results for Finland.

The Finnish component of the project aims to promote the following things, among others: persons sentenced to imprisonment have the same educational rights as other citizens. According to the normality principle, prison conditions should be made to correspond, as much as possible, to those that prevail in the rest of society. (Enforcement of Sentences Act chapter 1 section 3)

The enforcement of imprisonment should not impose any limitations on the prisoner's rights or circumstances other than those that are legally sanctioned or are a consequence of the actual punishment. During regular working hours, the prisoner is obliged to engage in work or other purposeful activities organized by and approved by the penal institution. Such activities include working, studying and other pursuits designed to improve the general life skills of prisoners. The goals of prison activities are to enhance the prisoner's capability for leading a life free of crime, to maintain and improve the prisoner's vocational skills and competence, to enhance the prisoner's ability to work and function in society, and to encourage a lifestyle free of substance abuse. (Act on imprisonment 767/2005 chapter 1 section 3, chapter 8 sections 1–3)

Although responding to the questionnaire is not compulsory, we hope that you will take part in the research in order to help improve prison education. Your answers are vital for the advancement of equal educational rights for prisoners. The research results will aid us in our efforts to raise the quality of prison education and to improve educational opportunities for prisoners once they have been released from prison.

All respondents will be paid a fee for the time used to answer the questionnaire.

To ensure your anonymity, please do not write your name on the questionnaire. The only identification that will be included on the questionnaire is the prison from which the information has been obtained. This is necessary for the analysis and interpretation of the results. Using a pencil, fill in the answer circle or circles that best match your opinion. Some of the questions require written answers on the lines provided below the question. This is an optical form, and only the answer circles filled in with pencil will be recognized.

Please fill in the circle in this way

1. Year of birth Fill the circle if you are under 18
2. Sex Man Female
3. What is your mother tongue? Please fill in one alternative.
- Finnish
 - Swedish
 - Russian
 - Other, please specify? _____
4. Are you
- Sentence
 - Security detention/detention
 - Custody
- Please fill in one alternative.
5. For how long a period of time are you now incarcerated? If you are security detention, go to question 6. Please fill in one alternative.
- Less than 3 months
 - 3-12 months
 - Between 1 and 5 years
 - 5 years or more
6. In which country do you have citizenship?
- Write the name of the country: _____
7. In which country did you spend most of your childhood and teenage years?
- Write the name of the country: _____
8. In which country were your parents born?
- Write the name of the country/countries: _____
9. Have you attended any of the following schools/educational institutions or other studies? You can fill in more than one alternative (even if you did not graduate from the educational institution in question, please fill in the appropriate answer circle).
- No education or studies
 - Primary school
 - Comprehensive school
 - Comprehensive school, incomplete
 - '10th grade' (extra year after completion of comprehensive school)
 - Upper secondary school, incomplete
 - Matriculation examination
 - Rehabilitative instruction and guidance
 - Vocational studies
 - Vocational qualification
 - Further vocational qualification
 - Specialist vocational qualification
 - Vocational school
 - Post-secondary qualification
 - Some polytechnic studies
 - Polytechnic qualification
 - Individual courses at a university or other institution of higher education
 - Degree from a university or institution of higher education
 - Folk high school
 - Other studies, please specify _____

10. Did you pursue your education through apprenticeship training? Please fill in only one alternative.

- Yes No

11. If you filled in 'upper secondary school, incomplete' for question number 9, how many courses have you taken? Please fill in the appropriate alternative.

- None Fewer than 5 5-10 11-25 More than 25

12. Are you taking any school courses or other courses during your stay in prison? Please fill in one or more alternatives.

- I am not studying
 Rehabilitative instruction and guidance
 Comprehensive school
 Individual upper secondary school courses
 Completing upper secondary school
 Vocational studies/courses
 Vocational qualification
 Further vocational qualification
 Specialist vocational qualification
 Some polytechnic studies
 Polytechnic qualification
 Individual courses at a university or institution of higher education
 Degree from university or institution of higher education
 Individual hobby courses
 Studies on Roma language and culture
 Finnish studies for immigrants
 Other studies, please specify _____
-

13. Are you studying in prison through apprenticeship training? Please fill in one alternative.

- Yes No

14. If you answered no to question 12, what are your reasons for not taking an education in prison? Please fill in the appropriate circle of circles.

- This prison does not offer any educational
 This prison does not offer any education suitable for me
 I don't receive any information about educational possibilities
 The conditions for school and studying in the prison are poor
 I am not interested in getting an education in prison
 I already have enough education
 Education is not worth the effort
 I believe that I have too many learning difficulties
 Other reasons

Which other reasons?

15. Would you like to take advantage of any of the training or education listed below? Please fill in one alternative.

- I do not want to take any training or education
 - Comprehensive school
 - Upper secondary school courses
 - Completing upper secondary school
 - Vocational studies/courses
 - Vocational studies
 - Vocational qualification
 - Specialist vocational qualification
 - Some polytechnic studies
 - Individual courses at a university or institution of higher education
 - Degree from a university or institution of higher education
 - Other studies, please specify? _____
-

16. Would you like to take apprenticeship training? Please fill in one alternative.

- Yes
- No

17. How do you evaluate your computer skills (ITC skills)? Please fill in one alternative.

- Very poor
- Poor
- Average
- Good
- Very good

18. Do you have problems with reading or writing? Please fill in one alternative.

- None
- Some
- A lot

19. Do you have problems with arithmetic or maths? Please fill in one alternative.

- None
- Some
- A lot

20. If you ticked "some" or "a lot" on question 18 or 19, have you ever been tested for the learning problems/difficulties mentioned? Please fill in one alternative.

- No
- Yes

21. If you ticked "some" or "a lot" on question 18 or 19, have you ever received help for the such problems? Please fill in one or more alternative.

- No
 - Yes, special needs education
 - I have studied in the education group for special needs
 - I have been given remedial teaching
 - Yes, other help _____
-

22. How do you evaluate your reading and writing skills? Please fill in one alternative.

- Very poor
- Poor
- Average
- Good
- Very good

23. How do you evaluate your arithmetic and mathematic skills? Please fill in one alternative.

- Very poor
- Poor
- Average
- Good
- Very good

Only those participating in prison education are asked to answer questions 24, 25, 26 and 27.

24. Below are several possible reasons for starting an education in prison. How important were these reasons for you in starting on the education *you are now involved in*? Please fill in one alternative on each line (for each statement).

	Very important	Somewhat important	Not important
1. To make it easier to get a job after I'm released	☐	☐	☐
2. To spend my time doing something sensible and useful	☐	☐	☐
3. To satisfy my desire to learn	☐	☐	☐
4. To make serving time easier	☐	☐	☐
5. To make this education a bridge to more education after I am released	☐	☐	☐
6. Because I had friends going to school	☐	☐	☐
7. To improve my self-esteem	☐	☐	☐
8. Because it is better than working in prison	☐	☐	☐
9. Because I was encouraged to do so	☐	☐	☐
10. Because I wanted to be part of the social environment at the school	☐	☐	☐
11. To get more free time during the day	☐	☐	☐
12. To make it easier for me to avoid committing crime after I am released	☐	☐	☐
13. To pass an exam or improve a previous grade	☐	☐	☐
14. To learn about subject	☐	☐	☐
15. To be better able to cope with life after my release	☐	☐	☐

25. What is your view of education you participate in during sentence? Please fill in one alternative for each statement.

5 = completely agree, 4 = somewhat agree,
3 = unsure, 2 = somewhat disagree, 1 = completely disagree

	5	4	3	2	1
1. I am satisfied with the teaching	☐	☐	☐	☐	☐
2. The requirements are too tough	☐	☐	☐	☐	☐
3. The prison makes it possible to take an education	☐	☐	☐	☐	☐
4. The amount of work is just right	☐	☐	☐	☐	☐
5. The requirements are not tough enough	☐	☐	☐	☐	☐
6. Some of the subjects are too hard	☐	☐	☐	☐	☐
7. There are too many lectures	☐	☐	☐	☐	☐
8. The teaching is suited to my needs	☐	☐	☐	☐	☐
9. There is too much group work	☐	☐	☐	☐	☐
10. There is not adequate access to computer equipment and facilities (ICT-equipment and facilities)	☐	☐	☐	☐	☐
11. The teachers have good computer skills (ICT skills)	☐	☐	☐	☐	☐
12. I am pleased with the education	☐	☐	☐	☐	☐

26. Do any of the following factors create problems for you in the education that you are now involved in? Please fill in the appropriate circle or circles.

- Transfer while serving my sentence
- I will have finished my sentence before I finish my education
- My own reading or writing problems
- Disturbances in prison
- The security routines in the prison
- My own arithmetic or mathematics problems
- Inadequate access to computer equipment and facilities (ICT-equipment and facilities)
- Inadequate access to literature

27. Below are a number of statements that describe different ways of learning, motivation for learning, expectancies, and how you experience tests. To what extent do you agree or disagree that these statements describe you in your present educational situation. Please fill in one circle for each statement .

5 = completely agree, 4 = somewhat agree,
3 = unsure, 2 = somewhat disagree, 1 = completely disagree

	5	4	3	2	1
1. I prefer class work that is challenging so I can learn new things	☐	☐	☐	☐	☐
2. I believe that I will achieve good results	☐	☐	☐	☐	☐
3. I am so nervous during a test that I cannot remember facts I have learned	☐	☐	☐	☐	☐
4. It is important for me to learn what is being taught	☐	☐	☐	☐	☐
5. I like what I am learning in this education	☐	☐	☐	☐	☐
6. I expect to do well	☐	☐	☐	☐	☐
7. I am a good learner	☐	☐	☐	☐	☐
8. I have a uneasy, upset feeling when I take a test	☐	☐	☐	☐	☐
9. I think that what I am learning in this education is useful for me to know	☐	☐	☐	☐	☐
10. I have good study and work habits	☐	☐	☐	☐	☐
11. I think that what we are learning in this education is interesting	☐	☐	☐	☐	☐
12. I believe that I will complete the education	☐	☐	☐	☐	☐
13. Understanding what I am learning is important to me	☐	☐	☐	☐	☐
14. When I take a test I think about how poorly I am doing	☐	☐	☐	☐	☐
15. When I study for a test, I try to put together the information from class and the books	☐	☐	☐	☐	☐
16. I ask myself questions to make sure I know the material I have been studying	☐	☐	☐	☐	☐
17. It is hard for me to decide what the main ideas are in what I read	☐	☐	☐	☐	☐
18. When work is hard I either give up or study only the easy parts	☐	☐	☐	☐	☐
19. When I study I put important ideas into my own words	☐	☐	☐	☐	☐
20. When I study for a test I try to remember as many facts as I can	☐	☐	☐	☐	☐
21. When studying, I copy my notes over to help me remember material	☐	☐	☐	☐	☐

5 = completely agree, 4 = somewhat agree,
3 = unsure, 2 = somewhat disagree, 1 = completely disagree

	5	4	3	2	1
22. Even when study materials are dull and uninteresting, I keep working until I finish	☐	☐	☐	☐	☐
23. When I study for a test I practice saying the important facts over and over to myself	☐	☐	☐	☐	☐
24. I often find that I have been reading but don't know what it is all about	☐	☐	☐	☐	☐
25. I find that when the teacher is talking I think of other things and don't really listen to what is being said	☐	☐	☐	☐	☐
26. When I am studying a topic, I try to make everything fit together	☐	☐	☐	☐	☐
27. When I'm reading I stop once in a while and go over what I have read	☐	☐	☐	☐	☐
28. When I read material, I say words over and over to myself to help me remember	☐	☐	☐	☐	☐
29. When reading I try to connect the things I am reading about with what I already know	☐	☐	☐	☐	☐

Thank you for your answer!

BILAGA 3

REGIONFÄNGELSER OCH FÄNGELSETYPER

ö= öppet fängelse

s= slutet fängelse

1 Södra Finlands regionfängelse

Helsingfors fängelse (s)

Vanda (ö)

Sveaborg (ö)

Tavastehus fängelse (s)

Jokela fängelse (s)

Kerava fängelse (s)

Riihimäki fängelse (s)

Vånå fängelse

Vånå (ö)

Ojoinen (ö)

Vanda fängelse (s)

2 Västra Finlands regionfängelse

Kylmäkoski fängelse (s)

Käyrä fängelse (ö)

Satakunda fängelse

Köyliö (ö)

Huittinen (ö)

Åbo fängelse (s)

Vasa fängelse (s)

Vilppula fängelse (ö)

3. Sydöstra Finlands regionfängelse

Konnunsuo fängelse (s)

Fredrikshamn (ö)

S:t Michels fängelse (s)

Naarajärvi fängelse (ö)

Sulkava fängelse (ö)

4 Östra Finlands regionfängelse

Juga fängelse (ö)

Kuopio fängelse (s)

Öppet fängelse (ö)

Laukas fängelse (ö)

Pyhäselkä fängelse (s)

Sukeva fängelse (s)

Iskola (ö)

5 Norra Finlands regionfängelse

Uleåborgs fängelse (s)

Pelso fängelse (s)

Kestilä (ö)

Övertorneå fängelse (ö)

BILAGA 4

FÅNGARS UTBILDNINGSBAKGRUND ENLIGT TYP AV FÄNGELSE

Utbildningsnivå	Öppet fängelse	%	Slutet fängelse	%
Ingen utbildning/inga studier	10	1,7	31	1,8
Folkskola	127	21,9	326	19,3
Grundskola	451	77,9	1336	79,1
Grundskolan ej slutförd	16	2,8	86	5,1
Grundskolans påbyggnadsklass (10. årskursen)	27	4,7	124	7,3
Gymnasiestudier, gymnasiet ej slutfört	49	8,5	204	12,1
Studentexamen	32	5,5	82	4,9
Undervisning och handledning som ges i tränings- och rehabiliteringssyfte	62	10,7	185	10,9
Yrkesstudier	183	31,6	475	28,1
Yrkesinriktad grundexamen	132	22,8	293	17,3
Yrkesexamen	83	14,3	178	10,5
Specialyrkesexamen	19	3,3	69	4,1
Yrkesskola	198	34,2	461	27,3
Institutsexamen	29	5,0	79	4,7
Yrkehögskolestudier	10	1,7	50	3,0
Yrkehögskoleexamen	6	1,0	11	0,7
Enstaka kurser vid universitet eller högskola	23	4,0	67	4,0
Universitets- eller högskoleexamen	13	2,2	25	1,5
Folkhögskola	15	2,6	52	3,1
Andra studier, vilka?	42	7,3	166	9,8
	N = 579		N = 1 690	

BILAGA 5

UTBILDNINGSBAKGRUND ENLIGT FÄNGELSEREGION

Utbildnings- nivå	Södra Finlands region- fängelse	%	Västra Finlands region- fängelse	%	Sydöstra Finlands region- fängelse	%	Östra Finlands region- fängelse	%	Norra Finlands region- fängelse	%
Ingen utbildning/ inga studier	21	2,2	10	1,9	5	2,0	2	0,7	3	1,0
Folkskola	185	19,5	115	22,3	49	19,7	47	17,6	57	19,7
Grundskola	718	75,7	401	77,7	206	82,7	221	82,8	241	83,4
Grundskolan ej slutförd	53	5,6	23	4,5	12	4,8	9	3,4	5	1,7
Grundskolans påbyggnadsklass (10. årskursen)	80	8,4	24	4,7	11	4,4	16	6,0	20	6,9
Gymnasiestudier, gymnasiet ej slutfört	135	14,2	49	9,5	19	7,6	22	8,2	28	9,7
Studentexamen	69	7,3	17	3,3	7	2,8	12	4,5	9	3,1
Undervisning och handledning som ges i tränings- och rehabiliteringssyfte	85	9,0	67	13,0	22	8,8	29	10,9	44	15,2
Yrkesstudier	228	24,1	174	33,7	85	34,1	77	28,8	94	32,5
Yrkesinriktad grundexamen	149	15,7	107	20,7	44	17,7	61	22,8	64	22,1
Yrkesexamen	98	10,3	58	11,2	23	9,2	35	13,1	47	16,3
Specialyrkes- examen	45	4,7	18	3,5	8	3,2	6	2,2	11	3,8
Yrkeskola	233	24,6	168	32,6	72	28,9	94	35,2	92	31,8
Institutexamen	53	5,6	21	4,1	6	2,4	15	5,6	13	4,5
Yrkeshögskole- studier	30	3,2	10	1,9	6	2,4	9	3,4	5	1,7
Yrkeshögskole- examen	10	1,1	3	0,6	2	0,8	2	0,7	0	0,0
Enstaka kurser vid universitet eller högskola	43	4,5	16	3,1	5	2,0	15	5,6	11	3,8
Universitets- eller högskoleexamen	22	2,3	9	1,7	4	1,6	3	1,1	0	0,0
Folkhögskola	35	3,7	11	2,1	3	1,2	10	3,7	8	2,8
Andra studier, vilka?	86	9,1	42	8,1	22	8,8	28	10,5	30	10,4
N = 948	948	100,0	516	100,0	249	100,0	267	100,0	289	100,0

BILAGA 6

UTBILDNING UNDER FÄNGELSETIDEN ENLIGT TYP AV FÄNGELSE

Utbildning	Öppet fängelse	%	Slutet fängelse	%
Jag studerar inte	315	54,4	1 132	67
Undervisning och handledning som ges i tränings- och rehabiliteringssyfte	47	8,1	108	6,4
Grundskola	9	1,6	72	4,3
Enstaka gymnasiekurser	9	1,6	5	0,9
Gymnasiet	5	0,9	60	3,6
Yrkesstudier/-kurser	92	15,9	79	4,7
Yrkesinriktad grundexamen	62	10,7	46	2,8
Yrkesexamen	23	4,0	33	2,0
Specialyrkesexamen	1	2	5	0,3
Yrkeshögskolestudier	3	0,5	1	0,1
Yrkeshögskoleexamen	4	0,7	1	0,1
Enstaka kurser vid universitet eller högskola	6	1,0	13	0,8
Universitets- eller högskoleexamen	2	0,3	8	0,5
Enstaka hobbykurser	18	3,1	57	3,4
Undervisning i romani och den romska kulturen	-	-	18	1,1
Undervisning i finska för invandrare	5	0,9	12	0,7
Andra studier, vilka?	29	5,0	75	4,4

BILAGA 7

UTBILDNING UNDER FÄNGELSETIDEN ENLIGT FÄNGELSEREGION

Utbildning	Södra Finlands region-fängelse	%	Västra Finlands region-fängelse	%	Sydöstra Finlands region-fängelse	%	Östra Finlands region-fängelse	%	Norra	%
Jag studerar inte	630	66,5	309	59,9	164	65,9	186	69,7	158	54,7
Undervisning och handledning som ges i tränings- och rehabiliteringssyfte	67	7,1	39	7,6	8	3,2	9	3,4	32	11,1
Grundskola	50	5,3	16	3,1	6	2,4	5	1,9	4	1,4
Enstaka gymnasiekurser	23	2,4	10	1,9	1	0,4	3	1,1	6	1,7
Gymnasiet	37	3,9	8	1,6	2	0,8	9	3,4	9	3,1
Yrkesstudier/-kurser	42	4,4	65	12,6	28	11,2	11	4,1	25	8,7
Yrkesinriktad grundexamen	25	2,6	29	5,6	24	9,6	10	3,7	22	7,6
Yrkesexamen	20	2,1	6	1,2	8	3,2	8	3,0	14	4,8
Specialyrkesexamen	4	0,4	1	0,2			1	0,4		
Yrkeshögskolestudier	3	0,3	1	0,2						
Yrkeshögskoleexamen	2	0,2			1	0,4	1	0,4	1	0,3
Enstaka kurser vid universitet eller högskola	7	0,7	7	1,4	1	0,4	4	1,5		
Universitets- eller högskoleexamen	4	0,4	2	0,4			3	1,1	1	0,3
Enstaka hobbykurser	35	3,7	22	4,3	4	1,6	3	1,1	11	3,8
Undervisning i romani och den romska kulturen	15	1,5	1	0,2			1	0,4	1	0,3
Undervisning i finska för invandrare	13	1,4	2	0,4					2	0,7
Andra studier, vilka?	48	5,1	22	4,3	10	4,0	12	4,5	12	4,2

BILAGA 8

ÖNSKEMÅL OM UTBILDNING ENLIGT FÄNGELSEREGION

Utbildning	Södra Finlands region- fängelse	%	Västra Finlands region- fängelse	%	Sydöstra Finlands region- fängelse	%	Östra Finlands region- fängelse	%	Norra Finlands region- fängelse	%
Jag vill inte börja med utbildning eller andra studier	313	33	160	31	95	38,2	108	40,4	91	31,5
Hela grundskolan	55	5,8	21	4,1	9	3,6	9	3,4	10	3,5
Gymnasiekurser	47	5,0	18	3,5	5	2,0	7	2,6	7	2,4
Hela gymnasiet	48	4,9	20	3,9	3	1,2	8	3,0	13	4,5
Yrkesstudier/-kurser	244	25,7	153	29,7	61	24,5	67	25,1	62	21,5
Yrkesinriktad grundexamen	131	13,8	77	14,9	36	14,5	33	12,4	52	18,0
Yrkesexamen	117	12,3	71	13,8	34	13,7	25	9,4	39	13,5
Specialyrkesexamen	56	5,9	37	7,2	13	5,2	19	7,1	17	5,9
Yrkeshögskolestudier	46	4,9	20	3,9	2	0,8	6	2,2	16	5,5
Enstaka kurser vid universitet eller högskola	48	5,1	21	4,1	4	1,6	9	3,4	8	2,8
Universitets- eller högskoleexamen	42	4,4	15	2,9	1	0,4	9	3,4	7	2,4
Andra studier	103	10,9	38	7,4	17	6,8	28	10,5	27	9,3

BILAGA 9

ÖNSKEMÅL OM UTBILDNING ENLIGT TYP AV FÄNGELSE

Utbildning	Öppet fängelse	%	Slutet fängelse	%
Jag vill inte börja med utbildning eller andra studier	237	40,9	530	31,4
Hela grundskolan	12	2,1	92	5,4
Gymnasiekurser	8	1,4	76	4,5
Hela gymnasiet	8	1,4	82	4,9
Yrkesstudier/-kurser	122	21,1	465	27,5
Yrkesinriktad grundexamen	64	11,1	265	15,7
Yrkesexamen	67	11,6	219	13,8
Specialyrkesexamen	30	5,2	112	6,6
Yrkehögskolestudier	19	3,3	71	4,2
Enstaka kurser vid universitet eller högskola	17	2,9	73	4,3
Universitets- eller högskoleexamen	8	1,4	66	3,8
Andra studier	38	6,6	175	10,4

KÄLLOR

- Council of Europe 2006: Recommendation Rec. 2006:2 of the Committee of Ministers to member states on the European Prison Rules. Adopted by the Committee of Ministers on 11 January 2006 at the 952nd meeting of the Ministers' Deputies.
- Council of Europe 1990: Education in prison. Recommendation No R (89) 12 adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe on 13 October 1989 and explanatory memorandum. Strasbourg 1990.
- Fängelselag 767/2005.
- Hautamäki, J., Arinen, P., Hautamäki, A., Kupiainen, S., Lindblom, B., Mehtäläinen, J., Niemivirta, M. & Scheinin, P. 2002. Oppimaan oppiminen toisen asteen koulutuksessa. Oppimistulosten arviointi 2/2002. Helsinki. Opetushallitus.
- Koski, L. & Mäki, M. (2006). Vankien ammatillista koulutusta koskeva selvitys. (övers. Utredning om yrkesutbildning för fångar). Opetushallitus.
- Kumpulainen, T & Saari, S. (red.) 2006. Koulutuksen määrälliset indikaattorit 2006. (Kvantitativa indikatorer för utbildningen 2006 Opetushallitus, Utbildningsstyrelsen.)
- Morgan, M: & Kett, M. 2003. The Prison Adult Litteracy Survey. Results and Implications. Dublin: Irish Prison Service.
- Opetushallitus Moniste 19/2006. Edita, Helsinki
- Opetushallitus. 2000. Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus ammatillisessa koulutuksessa opetussuunnitelman perusteet 2000. Opetushallituksen määräys 42/011/2000
- Opetushallitus 2003: Arviointiraportti. Vankilaopetus, suljetut laitokset. Julkaisematon raportti
- Opetushallitus 2004: Arviointiraportti. Vankilaopetus, avolaitokset. Julkaisematon raportti.
- Rikosseuraamusvirasto. Vankeinhoidon ja kriminaalihuollon tilastoja 2006. Vammalan Kirjapaino 2007.
- Opetushallitus. 2007. Koulutuksen rahoitus. Osoitteessa <http://vos.uta.fi/rap/ptr/k07/ptrrap.html>. Läst 4.9.2007.
- Puura, P., Koponen, T., Leino, L., Pahkin, L & Räsänen, P. 2007. Laskutaito. Teoksessa Aro, T., Siiskonen, T. & Ahonen, T. Ymmärsinkö oikein? Kielelliset vaikeudet nuoruusiässä. Juva: PS-kustannus. 192–215.
- Salo, H. 2006. Lukivaikeus on sosiaalinen risti: lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet suomalaisilla miesvangeilla. Pro gradu-tutkielma. Psykologian laitos. Turun yliopisto.
- Tilastokeskus 2007. Vuoden 2005 peruskoulun 9. luokan päättäneistä jatko-opiskelua samana vuonna 95 prosenttia, ylioppilaista 42 prosenttia. http://www.stat.fi/til/khak/2005/khak_2005_2006-12-21_tie_001.html. Läst 25.8.2007.
- Vankeinhoitolaitoksen ja kriminaalihuoltoyhdistyksen periaateohjelma sekä lähiajan toimintalinjat 1998.

